

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Špela Čelik

GEPOLITIKA FRANKOFONIJE

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Špela Čelik

Mentor: doc. dr. Vladimir Prebilič

GEPOLITIKA FRANKOFONIJE

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2007

Zahvaljujem se najprej mojima staršema, sestrama Mateji in Ani ter bratoma Anžetu in Roku za vso podporo ter pomoč ob pisanju diplomskega dela. Hvala tudi Rolandu, ki je vseskozi verjel vame in me spodbujal daleč stran od domačega ognjišča. Hvala tudi vsem prijateljicam, Tini, Malali, Anji, Poloni in Soumiji za smeh in koristne nasvete.

GEOPOLITIKA FRANKOFONIJE

V diplomskem delu je raziskana organizacija Frankofonije, ki predstavlja mednarodno organizacijo francosko govorečih držav in vlad ter skupnost francosko govorečih ljudi neposredno v državi Franciji. Njen uradni naziv je *Organisation internationale de la Francophonie* (OIF) oziroma Mednarodna organizacija za Frankofonijo in združuje 55 držav članic ter vlad, katerim se pridružuje še 13 držav opazovalk. Pogoj za članstvo ni stopnja uporabe francoščine v državah članicah, ampak prisotnost francoskega jezika in francoske kulture v identiteti države kot posledica stikov Francije z državami skozi zgodovino. Francoščina je prevladujoči jezik le v peščici članic z izjemo Francije in njenih prekomorskih posestev, je pa v nekaterih članicah pogosto uporabljena jezik, medtem ko so povezave z drugimi državami bolj zgodovinske in kulturne narave. Moderna Frankofonija je bila ustanovljena leta 1970 v Niameyu. Začela se je kot majhen klub francosko govorečih držav, potem pa je prerasla v pomembno mednarodno organizacijo, ki z državami članicami sodeluje na področjih kulture, znanosti, gospodarstva, prava in miru. Obenem pa z vodenjem svoje politike, določene na frankofonskih vrhovih, vse bolj postaja tudi geopolitika. Njena glavna naloga je promoviranje francoskega jezika kot mednarodnega jezika ter zavzemanje za kulturno in jezikovno raznolikost v naraščajoči ekonomski globalizaciji.

Ključna besede: Frankofonija, geopolitika, frankofonski vrhovi, države članice, države opazovalke.

GEOPOLITICS OF LA FRANCOPHONIE

The diploma thesis analyses La Francophonie which refers to an international organisation of French-speaking countries and governments, and also, in French, to the community of French-speaking people. Formally known as the *Organisation internationale de la Francophonie* (OIF) or the International Organization of La Francophonie, the organisation comprises fifty-five member states and governments and thirteen observers. The prerequisite for admission is not the degree of French usage in the members, but a prevalent presence of French culture and French language in the member country's identity, usually stemming from France's interaction with other nations in its history. Few of the member states are majority French-speaking aside from France, its overseas possessions and sub-national members. French functions in several other member states as a common language while having little current presence in the other members, being that the links are mainly historical and cultural. The modern Francophonie was created in 1970 in Niamey. Started as a small club of Northern French-speaking countries, it has since evolved into an important international organisation whose numerous branches cooperate with the organisation's member states in the fields of culture, science, economy, justice, and peace. In this way Francophonie becomes increasingly the area of geopolitics creating its policy in the Summits of the Francophonie. The primary mission of the organisation is the promotion of the French language as an international language and the promotion of worldwide cultural and linguistic diversity in the era of economic globalisation.

Key words: La Francophonie, geopolitics, francophone summits, member states, observer states.

KAZALO

GEOPOLITIKA FRANKOFONIJE.....	1
SEZNAM KRATIC.....	7
SEZNAM SLIK IN TABEL.....	9
1. UVOD IN OPREDELITEV TEME PREUČEVANJA.....	10
2. METODOLOŠKO HIPOTETIČNA IZHODIŠČA.....	12
2.1 NAMEN IN CILJ NALOGE.....	12
2.2 STRUKTURA NALOGE.....	12
2.3 HIPOTEZE.....	13
2.4 METODOLOGIJA.....	13
3. OPREDELITEV POJMA GEOPOLITIKA IN KLJUČNE GEOPOLITIČNE OPREDELITVE.....	15
3.1 POLITIČNA GEOGRAFIJA.....	15
3.2 GEOPOLITIKA.....	17
3.2.1 Rudolf Kjellén: »geopolitik«.....	19
3.2.2 Alfred Thayer Mahan: pomen pomorske moči.....	20
3.2.3 Halford John Mackinder: osrčje Evrazije.....	20
3.2.4 Nicholas John Spykman: stik kopenske in pomorske sile.....	22
3.3 FRANCOSKA GEOPOLITIČNA MISEL PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO IN PO NJEJ.....	23
3.3.1 Francoska geopolitična misel pred drugo svetovno vojno.....	23
3.3.2 Francoska geopolitična misel po drugi svetovni vojni.....	26
3.4 FRANKOFONIJA KOT GEOPOLITIKA.....	27
4. FRANKOFONIJA: SVEŽA ZAMISEL, GEOPOLITIČNA REALNOST.....	30
4.1 FRANKOFONIJA IN FRANKOFONIJA.....	30
4.2 PREOBRAZBE NA JEZIKOVNEM PODROČJU.....	36
4.2.1 Francoski jezik v Franciji: že tradicionalno vmešavanje javne oblasti.....	36
4.2.2 Francoski jezik izven Francije.....	38
4.3 FRANKOFONIJA: SOCIOLINGVISTIČNA REALNOST IN GEOPOLITIKA.....	39
4.3.1 Sociolingvistična realnost.....	39
4.3.2 Geopolitični koncept.....	40
5. RAZGIBANA FRANCOSKA PRETEKLOST.....	42
5.1 FRANCOSKE KOLONIALNE EKSPANZIJE.....	42
5.1.1 Prvi francoski kolonialni imperij: čas raziskovalcev.....	43
5.1.1.1 Administrativni sistem kolonij: še v fazi razvoja.....	44
5.1.1.2 Skrčitev prvega kolonialnega kraljestva (1763–1820).....	45
5.1.2 Drugo francosko kolonialno kraljestvo: čas upraviteljev.....	46
5.1.2.1 Od renesanse do konference v Brazzavillu (1830–1944).....	48
5.1.2.2 Mozaik administrativnih sistemov »po francosko«.....	49
5.2 OBDOBJE DEKOLONIZACIJE.....	50
5.2.1 Pojav novega mednarodnega reda.....	50
5.2.2 Prvo povojno obdobje (1945–1960): Francoska unija.....	52
5.2.3 Obdobje samostojnosti (1958–1962).....	53
5.2.3.1 Francoska skupnost (fra. <i>Communauté française</i>).....	53
5.2.3.2 Nezaustavljiva hoja proti neodvisnosti.....	54
5.2.3.3 Alžirska drama.....	55
5.3 NASTANEK FRANKOFONIJE: začetne težave.....	56
5.3.1 Ukoreninjenje na afriških tleh.....	56
5.3.2 Položaj Québeca.....	57

5.3.3	Stališče generala de Gaulla o Frankofoniji	58
6.	VRHOVI FRANKOFONIJE: potrditev frankofonskega dejstva in dialog sever–jug	59
6.1	PARIZ: »Commonwealth na francoski način«	59
6.2	QUÉBEC: institucionalizacija frankofonskega dejstva	60
6.3	DAKAR: pojav dialoga sever–jug	62
6.4	PARIZ (CHAILLOT): razširitev in zrelost Frankofonije	62
6.5	MAVRICIJUS: angažiranje na mednarodnem prizorišču	63
6.6	COTONOU: prednost ekonomskemu razvoju in potrebna institucionalna reforma	64
6.7	HANOJ: konkretizacija politične težnje	65
6.8	MONCTON: prednost mladim	65
6.9	BEJRUT: prednost medkulturnemu dialogu	65
6.10	OUAGADOUGOU: solidarnost in trajni razvoj	66
6.11	BUKAREŠTA: v znamenju podpisov konvencij in ratifikacij	67
7.	INSTITUCIONALNA IN MULTILATERALNA FRANKOFONIJA: množica organizacij	68
7.1	ORGANI FRANKOFONIJE (OIF)	68
7.2	GLAVNI OPERATER FRANKOFONIJE:	73
7.3	NEPOSREDNI OPERATERJI FRANKOFONIJE	74
7.4	POMOŽNA ORGANA FRANKOFONIJE	76
7.5	NARAŠČANJE ŠTEVILA NEVLADNIH ORGANIZACIJ	77
7.5.1	Ilustracija jezikovne in kulturne prevlade v Frankofoniji	77
7.5.2	Raznolikosti misij	81
7.6	FRANCOSKE INSTANCE FRANKOFONIJE	83
7.6.1	Organigram francoskega institucionalnega aparata	83
7.6.2	Glavne francoske instance za področje Frankofonije	84
7.6.3	Preostale francoske državne strukture: še večja odgovornost za vzgojo in izobraževanje	86
7.7	Povzetek: resnično mesto Frankofonije znotraj francoskih institucij	87
8.	BOGAT MOZAIK, POLN RAZNOLIKOSTI	89
8.1	FRANKOFONIJA V EVROPI: silovito napadena dominantna pozicija	89
8.1.1	Visoko razvite države	89
8.1.2	Dve posebnosti	91
8.1.3	Frankofonija in frankofilstvo v preostalih državah	92
8.2	FRANKOFONIJA NA AMERIŠKI CELINI: gnezdo upora, upanj in zaskrbljenosti	95
8.3	ČRNA AFRIKA: zibelka in prihodnost skupnosti	97
8.4	ARABSKE, TURŠKE IN PERZIJSKE DRŽAVE: težavno vzdrževanje zgodovinskih vezi	101
9.	FRANKOFONIJA KOT PROSTOR EKONOMSKEGA SODELOVANJA	111
9.1	EKONOMSKA REALNOST: polna kontrastov	111
9.2	TRGOVINSKE IZMENJAVE: prevlada tokov sever–sever	112
9.3	STEBER FRANKOFONIJE: subsaharska Afrika in ekonomski položaj	115
10.	SKLEP	117
11.	VIRI IN LITERATURA	124
11.1	LITERATURA	124
11.2	INTERNETNI VIRI	126

SEZNAM KRATIC

ACCT	L'Agence de coopération culturelle et technique (Agencija za kulturno in tehnično sodelovanje)
AEF	L'Afrique équatoriale française (Francoska Ekvatorialna Afrika)
AEFE	L'Agence du ministère des Affaires étrangères pour l'enseignement français à l'étranger (Agencija Ministrstva za zunanje zadeve za francosko poučevanje v tujini)
AFAL	L'Association francophone d'amitié et de liaison (Frankofonsko združenje prijateljstva in poznanstev)
AIF	L'Agence intergouvernementale de la Francophonie (Medvladna agencija za Frankofonijo)
AIMF	L'Assemblée internationale des maires francophones (Mednarodna skupščina frankofonskih županov)
AIPFL	L'Assemblée internationale des parlementaires de langue française (Mednarodna skupščina parlamentov za francoski jezik)
AOF	L'Afrique occidentale française (Francoska Zahodna Afrika)
APF	L'Assemblée parlementaire de la Francophonie (Parlamentarna skupščina Frankofonije)
ASEAN	Association of South-East Asian Nations (Združenje jugo-vzhodnih azijskih narodov)
AUF	L'Agence universitaire de la Francophonie (Univerzitetna agencija za Frankofonijo)
CCF	Le Conseil consultatif de la Francophonie (Posvetovalni svet za Frankofonijo)
CCIP	La Chambre de commerce et d'industrie de Paris (Gospodarska zbornica v Parizu)
CILF	Le Conseil international de la langue française (Mednarodni svet za francoski jezik)
CIRTEF	Le Conseil international des radios-télévisions d'expression française (Mednarodni svet radio-televizij za francosko izražanje)
CMF	La Conférence ministérielle de la Francophonie (Ministrska konferenca za Frankofonijo)

CNED	Le Centre national d'enseignement à distance (Državni center za izobraževanje na daljavo)
Conféjes	La Conférence des ministres de la Jeunesse et des Sports (Konferenca ministrov za mladino in šport)
Confémen	La Conférence des ministres de l'Education nationale (Konferenca ministrov za znanost in kulturo)
CPF	Le Conseil permanent de la Francophonie (Stalni svet za Frankofonijo)
CSLF	Le Conseil supérieur de la langue française (Višji svet za francoski jezik)
DGCID	La Direction générale de la coopération internationale et du développement (Generalna direkcija za mednarodno sodelovanje in razvoj)
DGLFLF	La Délégation générale à la langue française et aux langues de France (Generalna delegacija za francoski jezik in jezike v Franciji)
EU	Evropska unija
FFA	Le Forum francophone des affaires (Frankofoni forum za poslovne zadeve)
FFL	Les Forces françaises libres (Svobodne francoske sile)
FIPF	La Fédération internationale des professeurs de français (Mednarodno združenje profesorjev francoščine)
FMU	Le Fonds multilatéral unique (Enotni multilateralni fond)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Splošni sporazum o carinah in trgovanju)
HCF	Le Haut conseil de la Francophonie (Visoki svet za Frankofonijo)
HDI	Human development index (Indeks človeškega razvoja)
IDEF	L'Institut international de droit d'expression française (Mednarodni pravni institut za francosko izražanje)
IEPF	L'Institut de l'énergie et de l'environnement de la Francophonie (Institut za energijo in okolje Frankofonije)
INTIF	L'Institut francophone des nouvelles technologies de l'information et de la formation (Frankofonski institut za nove tehnologije informatike in izobraževanja)
NAFTA	North American Free Trade Agreement (Sporazum o severnoameriškem prosto-trgovinskem območju)
NATO	North-Atlantic Treaty Organisation (Severnoatlantska zveza)
NTIC	Les nouvelles technologies de l'information et de la communication (Nove informacijske in komunikacijske tehnologije)

OAU	L'Organisation de l'unité africaine (Organizacija za afriško enotnost)
OCAM	L'Organisation commune africaine et malgache (Skupna afriška in malgaška organizacija)
OIF	L'Organisation internationale de la Francophonie (Mednarodna organizacija za Frankofonijo)
ONG	Les Organisations non gouvernementales (Nevladne organizacije)
OZN	Organizacija združenih narodov
SZ	Sovjetska zveza
UMA	L'Union du Maghreb arabe (Zveza za arabski Magreb)
UPF	L'Union internationale de la presse francophone (Mednarodna zveza za frankofonski tisk)
ZDA	Združene države Amerike

SEZNAM SLIK IN TABEL

- Tabela 4.1.1: Seznam držav članic, pridruženih članic in držav opazovalk Frankofonije (2007)
- Slika 4.1.1: Zemljevid frankofonskega ozemlja
- Slika 5.1.2.2: Ozemlje drugega francoskega kolonialnega imperija leta 1914 (modra barva)
- Slika 6.2.3: Zastava Frankofonije
- Slika 7.1.4: Organigram institucionalnega sistema Frankofonije
- Slika 7.6.1.5: Glavni akterji francoskega institucionalnega aparata za področje Frankofonije
- Slika 8.1.6: Znanje francoskega jezika v EU in državah kandidatkah

1. UVOD IN OPREDELITEV TEME PREUČEVANJA

Frankofonija oziroma njeno uradno francosko ime »l'Organisation internationale de la Francophonie« (v nadaljevanju OIF) je združenje francosko govorečih držav, v katerih je francoščina glavni ali eden od uradnih jezikov. Pogoj za članstvo sicer ni stopnja uporabe francoščine v državah članicah, temveč prisotnost francoskega jezika in francoske kulture v identiteti države kot posledica stikov Francije z državami skozi zgodovino. Frankofonija je tako predvsem kulturno-jezikovna skupnost, ki združuje več kot 700 milijonov ljudi po vsem svetu, število frankofonov pa je ocenjeno na 175 milijonov govorcev, torej tistih, ki se med sabo sporazumevajo v francoskem jeziku. Vse prebivalcem frankofonske skupnosti povezuje skupna želja deliti demokratična načela, kot so solidarnost, enakopravnost, mir, in živeti skupaj z drugimi v vseh različnostih, ki nas ločujejo, ter raznolikostih, ki nas kulturno bogatijo.

Prvi in neposreden pomen besede frankofonija se je nanašal na skupnost prebivalcev, ki govorijo francoščino, in je poleg jezikovne ideje vsebovala tudi geografsko zamisel kot celota ozemelj, kjer se sporazumevajo francosko. S podpisom Konvencije iz Niameya leta 1970, s katero so trije afriški predsedniki in predstavniki enaindvajsetih držav in vlad ustanovili medvladno organizacijo Agencijo za kulturno in tehnično sodelovanje (v nadaljevanju ACCT) s temelji na skupnem jeziku (francoščina) in z nalogo promovirati ter okrečiti kulturni dialog svojih članic, je Frankofonija pritegnila mednarodno pozornost in postala tudi institucionalna skupnost.

Počasi so se v okviru Frankofonije tako v Franciji kot med frankofonskimi državami oblikovale številne vladne in nevladne organizacije, ki preko vrhov Frankofonije, najvišje frankofonske politične instance, bolj ali manj uspešno zagovarjajo interese vseh članic, in se zavzemajo za čim bolj tesno sodelovanje na vseh področjih delovanja. S tem smo dobili moderno Frankofonijo, ki se je začela kot majhen klub francosko govorečih držav, potem pa je prerasla v pomembno mednarodno organizacijo, ki z državami članicami sodeluje na področjih kulture, znanosti, gospodarstva, prava in miru.

Ideja Frankofonije se je že kmalu uspešno ukoreninila tudi v francoske politične skupine in združenja z jezikovno poklicanostjo, ki se zavzemajo za čim večjo promocijo francoskega jezika v svetu. Francoščino namreč kljub številnim jezikovnim zakonom, sprejetih na francoskih tleh, vse bolj ogroža hegemonija angleščine tako v vsakdanjem življenju kot v mednarodnih institucijah (še posebno v evropskem prostoru). Veliko težje je bil frankofonski projekt sprejet s strani francoskega administrativnega osebja, v medijskem prostoru pa do

nedavnega ni dobil omembe vredne pozornosti. Povsem drugače je v zadnjih letih, ko je Frankofonija tudi na račun medijskega sektorja doživela pravi razcvet in postala vsesplošno sprejeta ter boljše prepoznavna med njenimi prebivalci. Še večji prispevek k njeni mednarodni razpoznavnosti in tako rekoč domačnosti dajejo vrhovi Frankofonije, ki poudarjajo predvsem krepitev solidarnosti med ljudmi in narodi francoskega jezika. Slednje je bila predvsem želja ustanoviteljev Frankofonije, nekdanjih afriških voditeljev in ključnih osebnosti procesa dekolonizacije, ki so si za moto frankofonske skupnosti izbrali enakost, komplementarnost in solidarnost (fra. *égalité, complémentarité, solidarité*).

Frankofonija je danes pomemben forum (trenutno) 68 držav članic, opazovalk in pridruženih članic, kjer se pogovarjajo o svetovni kulturi in jezikovni raznovrstnosti ter iščejo intelektualne, moralne, ekonomske in socialne solidarnosti za skupno dobro vseh članic. S tem je ideja o Frankofoniji postala resnična, še več, postala je geopolitika, saj medse privablja vedno več držav in na ta način miroljubno širi svoje meje preko petih kontinentov sveta.

Geopolitika je sicer na svetu prisotna že od antike, vendar pa se je moderna geopolitika začela razvijati šele ob koncu 19. stoletja in je torej razmeroma mlada veda. Njen razvoj je bil tesno povezan s koncem imperialne delitve sveta, ko je svet postal sistem zaprtih prostorov.

Geopolitika naj bi v novih razmerah s preučevanjem odvisnosti politike od geografskih danosti državnikom pomagala pri vodenju notranje in zunanje politike.

Zavedati se moramo, da geopolitično razmišljanje ni omejeno na ozek krog intelektualcev znotraj akademskih ustanov. Tako imenovana praktična geopolitika, ki oblikuje zunanjo politiko posameznih držav, nastaja znotraj različnih državnih in nedržavnih institucij in ustanov. Geopolitični interesi posameznih držav se neprestano spreminjajo in razvijajo. Odvisni so od notranjepolitičnih razmer ter dogajanja v globalnem političnem sistemu.

Tudi Frankofonijo, ki tvori vedno večji geografski prostor, na katerem se srečujejo številne in različne politike držav članic, bi lahko opredelili kot moderen geopolitični pojem. Kljub množici frankofonskih držav daje Frankofonija prednost skupnim interesom in branjenju človekovih pravic ter zavrača vsakršne poskuse, s katerimi bi se zadovoljevali interesi posameznih frankofonskih držav. Zato predstavlja Frankofonija svojevrstno geopolitiko, ki je v razmerah globalizacije soočena s težnjo po poenotenju kultur in poglobljanju razlik med državami Severa in Juga.

Kako uspešno geopolitiko predstavlja Frankofonija, kakšen je bil njen mednarodni prispevek v 20. stoletju in kako dejavna je frankofonska organizacija danes, na vsa ta vprašanja bom poskušala odgovoriti v diplomskem delu.

2. METODOLOŠKO HIPOTETIČNA IZHODIŠČA

2.1 NAMEN IN CILJ NALOGE

Namen diplomske naloge je predstaviti in preučiti pojem Frankofonije, ki je slovenskemu prostoru še premalo poznan (čeprav se Slovenija šteje za državo opazovalko frankofonske skupnosti že vse od leta 1999), in na podlagi tega pokazati, da je Frankofonija danes predvsem geopolitika, saj si je od bejrutskega vrha dalje (18.–20. oktober 2002) pridobila vsa potrebna sredstva za »vodenje *svoje* politike«, kot pravi Jacques Barrat, doktor geografije in profesor geopolitičnih študij na pariški Univerzi Panthéon-Assas-Paris II. Dodaja še, da je s tem v Frankofonijo brez dvoma zapihal nov in bolj svež veter (Barrat 2004: 14).

2.2 STRUKTURA NALOGE

Diplomska naloga ima naslednjo strukturo: na začetku (3. poglavje) je opredeljen teoretični okvir pojma geopolitika, ki mu sledi (4. poglavje) zgodovinski prikaz razvoja termina frankofonija, predstavitev jezikovne situacije francoskega jezika tako v Franciji kot izven nje ter povezava sociolingvistične skupnosti z geopolitičnim pojmom.

Še bolj obsežno je prikazan (5. poglavje) razvoj termina frankofonija skozi francosko zgodovino – vse od prvih kolonialnih francoskih ekspanzij do obdobja dekolonizacije.

Naslednji in hkrati osrednji poglavji (6. in 7. poglavje) predstavita institucionalno in moderno Frankofonijo, začnši z uradno institucijo na najvišjem nivoju, ki jo udejanjajo vrhovi Frankofonije, nadalje Frankofonija kot množica vladnih in nevladnih organizacij skupaj z njenim glavnim operaterjem, na koncu je dodan prikaz organigrama francoskih političnih instanc, odgovornih za frankofonsko skupnost.

V naslednjem poglavju (poglavje 8) je predstavljen geografski obseg Frankofonije preko njenih držav in vlad članic, držav opazovalk ter pridruženih članic, vključno z vlogo in položajem francoskega jezika v posamezni državi ali svetovni regiji.

V zadnjem delu (9. poglavje) je prikazano področje Frankofonije kot prostor ekonomskega sodelovanja s poudarkom na trgovinskih izmenjavah med Severom in Jugom, ekonomska vloga Frankofonije danes in v prihodnosti.

V zaključku (10. poglavje) so predstavljene ugotovitve, ki sem jih pojasnjevala v diplomskem delu, hkrati pa sem preko prikaza francoskega političnega mnenja glede frankofonskega vprašanja v aktualnem času nakazala smer bodočega razvoja frankofonske organizacije.

Na koncu naloge je tudi seznam vseh uporabljenih virov in literature.

2.3 HIPOTEZE

Hipotezi:

- 1. Predvidevam, da je v času mondializacije, globalizacije in naraščajoče uniformizacije (v smislu izgubljanja razlik med narodi) v političnem, ekonomskem, socialnem in kulturnem življenju Frankofonija uspela ohraniti osnovni namen. To pa je razvijati solidarnost in različne vrste sodelovanja med narodi z enako jezikovno kulturo ter tako prispevati k obrambi njihovih raznolikosti.*
- 2. Z vstopom vedno večjega števila držav v frankofonsko skupnost si bo morala Frankofonija zagotoviti več uspešnih političnih institucij, ki bodo promovirale medkulturni dialog in skrbele, da se preko širjenja francoskega jezika kot njenega temelja uspešneje širi tudi njen gospodarski prostor..*

2.4 METODOLOGIJA

V diplomskem delu kot raziskovalno metodo uporabljam predvsem *opisno (deskriptivno) metodo*. Za predstavitev pomena ter obsežnosti pojma Frankofonija in njene geopolitike poleg obsežne *analize sekundarnih virov* sem uporabila *analizo primarnih virov*, dokumentov, ki so bili sklenjeni med državami članicami Frankofonije in njenimi institucijami in so pomembni za njeno uspešno ter formalno delovanje. Za preučevanje geopolitičnih interesov posameznih

držav je treba nujno uporabiti tudi interdisciplinarni pristop, saj geopolitika zajema in združuje znanja različnih področij. Tako sem pri svojem delu uporabila znanja s področja politologije, geografije, zgodovine, mednarodnih odnosov in obramboslovja. Ker je večina primarnih in sekundarnih virov s področja frankofonije dostopnih le v francoskem jeziku, sem bila hkrati soočena še z njihovim prevajanjem v slovenščino, in tako uveljavila vse svoje znanje iz francoskega jezika. Naj k temu dodam, da je diplomsko delo sad skoraj leto trajajočega bivanja v Parizu, kjer sem kot raziskovalka preučevala omenjeno temo, s katero sem se soočala na vsakem koraku po pisanih pariških ulicah. Veliko gradiva za moje raziskovalno področje sem dobila predvsem v francoski nacionalni knjižnici François Mitterrand (Bibliothèque nationale de France François Mitterrand-BnF) ter v knjižnici pariške univerze Sorbonna III (Université Sorbonne Nouvelle Paris III). Ob tem pa ne gre pozabiti tudi mnogih naključnih srečanj s pariškimi prebivalci, ki so bili živa zakladnica številnih podatkov ter vsakdanjih frankofonskih izkušenj bodisi s (so)prebivalci Frankofonije bodisi njeno vodilno politiko.

3. OPREDELITEV POJMA GEOPOLITIKA IN KLJUČNE GEOPOLITIČNE OPREDELITVE

Politična geografija in geopolitika sta pojma, ki sta tesno povezana s predmetom preučevanja te naloge, vendar je treba že na samem začetku izpostaviti, da pojma ne gre enačiti, saj med njima obstaja kar nekaj ključnih razlik. Nekoliko posplošeno in strnjeno lahko ugotovimo, da je politična geografija nekoliko širši pojem in je usmerjena v preučevanje vpliva politike na geografijo, medtem ko se geopolitika osredotoča na preučevanje vpliva geografije na politiko. Prva tako preučuje nastajanje in spreminjanje državnih meja, druga pa se ukvarja s preučevanjem zakaj so nekatere regije in področja politično in strateško bolj pomembne kot druge. Geopolitika je tako eno od področij politične geografije.

Kljub temu, da moramo prvo uporabo pojma »geografija« pripisati Grkom, ki so že dve stoletji pred našim štetjem z njim »opisovali zemljo«. Politična geografija velja za eno od vej moderne geografije, ki jo danes delimo na fizično in politično geografijo. Pred pojavom moderne geografije se je fizično geografijo pripisovalo današnji geologiji, politično geografijo pa zgodovini. Danes fizična geografija zajema področja, kot so geomorfologija, klimatologija, hidrogeografija, kartografija itd. Kulturna geografija, ki jo včasih imenujemo tudi »človeška geografija«, preučuje vpliv človeških družb na okolje. Sem sodi tudi ekonomska geografija (ki preučuje gospodarsko uporabo geografskega okolja, naravnih virov, trgovskih poti ipd.), vojaška geografija (katere raziskovanje je usmerjeno v analizo geografskih območij in uporabo teh znanj na vojaškem področju) ter politična geografija, ki jo razumemo kot »uporabo politične znanosti na področju geografije« (Martin 2004: 1). Njeno glavno raziskovalno področje so aktivnosti človeških družb in njihova povezava s položajem in razmejevanjem mest, narodov in skupin narodov (Martin 2004: 2).

3.1 POLITIČNA GEOGRAFIJA

Sodobnih opredelitev politične geografije je ogromno, zato v tej nalogi nisem izpostavljala vseh, ampak bi omenila le njihove najpomembnejše skupne točke. Politično geografijo tako razumemo kot »preučevanje recipročnega odnosa med politiko in geografijo« (Pescot v Lemon, 2004) oziroma »kako geografski dejavniki vplivajo na politične enote« in procese (Weigert, Kasperson in Minghi v Glassner 2004: 11).

Razliko med omenjenima vedama najdemo tudi v zgodovini njunega razvoja, saj zometke politične geografije najdemo že v antični Grčiji, kjer so se prvi ukvarjali s preučevanjem povezave med fizičnim okoljem neke regije in njegovo politiko, ko je na primer Aristotel

izpostavil pomen razmerja med velikostjo ozemlja neke države in velikostjo njenega prebivalstva na njeno moč (Aristotel v Glassner 1996: 12). Grško-rimski geograf Strabo je tri stoletja po Aristotelu v sedemnajstih knjigah izdelal natančen opis do tedaj odkritega sveta. Njegov najpomembnejši prispevek je opis dejavnikov, ki so rimskemu imperiju omogočali delovanje in obstoj. V poznem 14. stoletju je muslimanski geograf Abd-al Rahman Ibn Khaldun pri preučevanju takratnih najpomembnejših političnih enot (plemen in mest) opozoril na »ciklično naravo« obstoja držav, ki so nastajale s politično integracijo in »umirale« s politično dezintegracijo (Abd-al Rahman Ibn Khadul v Glassner 1996: 12). Njegova ideja je izrednega pomena za razvoj organske teorije nastanka, razvoja in propada držav, ki se pojavi v 19. stoletju.

Kljub temu, da je bila antična ideja države bistveno drugačna od ideje sodobne države, so se nekatera ključna spoznanja ohranila vse do konca srednjega veka in pojava moderne znanosti. Francoski politični mislec Montesquieu je v 17. stoletju zapisal, da vrsta pokrajine države in njeno podnebje vplivata na vrsto oblasti te države (Montesquieu v Glassner 1996: 12). Pomemben prispevek za nastanek moderne politične geografije gre pripisati tudi Williamu Pettyju, ki se je ukvarjal s preučevanjem vpliva demografskih in ozemeljskih dejavnikov na moč države, s preučevanjem sfer moči in pomenom glavnih mest držav (Petty v Glassner 1996: 13). Morda je pri Pettyju zanimivo tudi dejstvo, da je bil učitelj anatomije na oxfordski univerzi fizik, politolog in ekonomist, tako da je v njegovem preučevanju zaslediti povezovanje znanj iz različnih področij ter tudi elemente organske teorije.

Drugo polovico 19. stoletja so zaznamovala velika odkritja na področju znanosti in tehnologije, ki so dala zagon industrializaciji in nagli rasti prebivalstva, kar je še bolj povečalo pritisk na naravne vire, ki so tako postali predmet rivalstva med državami. To obdobje predstavlja tudi vrhunec evropskega imperializma, hkrati so se na obzorju že pojavljale nove države z imperialističnimi željami, predvsem ZDA in Japonska ter Nemčija in Italija, ki sta se v tem času utrdili kot sodobni državi. Ker je svet postal manjši, je pogled nanj postal širši. Prvič sta znanost in politika preučevali globalni (geografski) prostor, do začetka prve svetovne vojne je »uporaba geografskih informacij in perspektiv na področju zunanje politike« postala vsakodnevno opravilo (Glassner 1996: 323). Pojav geopolitike je bil tako logičen in neizbežen.

Nova faza razvoja politične geografije je nastopila v 19. stoletju s Friedrichom Ratzelom, ki velja za »očeta« specializacije te vede, hkrati pa tudi znanstvenika, ki je ključno vplival na nastanek geopolitike. Za njegovo najbolj odmevno delo velja knjiga *Politična geografija* (nem. *Politische Geographie*) iz leta 1896, v kateri za preučevanje vpliva geografije na

odnose med državami uporabi analogijo države kot biološkega organizma, na kar so imela največji vpliv Darwinova odkritja ter splošni razvoj na področju znanosti v drugi polovici 19. stoletja. Da je bila to izredno nevarna ideja, kasneje pokaže zgodovina 20. stoletja. Po Ratzelovem mnenju države, tako kot živa bitja, za preživetje potrebujejo »hrano« (v obliki življenjskega prostora ali nem. *Lebensraum*) in vire, za katere tudi stalno tekmujejo med seboj. Vsaka država se razvija skozi tri življenjska obdobja (rojstvo, zrelost in smrt) in se v svojem življenjskem obdobju ravna po sedmih zakonih rasti (usmerjenih predvsem v različne odlike širjenja, vključno z gospodarskim in ozemeljskim); (Ratzel v Glassner 1996: 322–323). Ratzel velja za geografskega determinista, saj je po njegovem mnenju vsaka država ujeta v neizogiben »življenjski« cikel, ki se zaključi z njenim propadom. Kako močna bo država v svoji zrelosti, pa je odvisno tudi od geografskih lastnosti območja, na katerem obstaja.

3.2 GEOPOLITIKA

Preden se osredotočim na nekatere ključne geopolitične ideje in kako so le-te vplivale na spremembo zunanje politike nekaterih svetovnih držav, bi predstavila nekaj glavnih opredelitev geopolitike. Kjellén geopolitiko opredeli kot »znanost o državi kot geografskem organizmu, kot se ta kaže v geografskem prostoru: državi kot deželi, kot ozemlju, oziroma v še bolj pomembni obliki, kot imperiju« (Kjellén v Parker 1997: 15). Haushofer trdi, da je »geopolitika eno od tistih redkih sredstev, ki omogoča tisočim ljudem, ki živijo v istem življenjskem prostoru, enoten pogled na svet glede temeljnih vprašanj« (Haushofer v Parker 1997: 15). Za Spykmana pomeni geopolitika »gledati na varnostna vprašanja države z vidika njenih geografskih značilnosti, da lahko zaključke državniki neposredno uporabijo pri oblikovanju zunanje politike« (Spykman 1944: 5). Colin Gray pravi, da moramo ločevati geopolitiko od *Geopolitik*, saj prva izhaja iz politološke znanosti in ne predpisuje neke politične dejavnosti, druga pa zajema številne geopolitične spise, zemljevide in ideje cenjenih geopolitikov ter jih združi v skrajna stališča za potrebe propagande (Gray v Parker 1997: 16). Za Yvesa Lacosta geopolitika ni nov pojem, saj ozemeljska rivalstva, ki naj bi jih označevala, obstajajo že stoletja. Shelley, Archer, Davidson in Brunn so geopolitiko opredelili kot »preučevanje geografskih vplivov na mednarodne odnose in mednarodne politične konflikte« (Shelley, Archer, Davidson in Brunn 1996: 193).

Opredelitev geopolitike je še mnogo, večina od njih odraža stanje in napetosti mednarodnega sistema, v katerem so nastale. Spykman pravi, da lahko opredelitve geopolitike delimo v tri skupine. V prvo sodijo psevdoznanstvena spoznanja, ki so združena v doktrino za ozemeljsko

ekspanzijo države (na primer nemška *Geopolitik* med obema vojnama). Drugo sestavljajo tiste, ki zanikajo obstoj geopolitike kot samostojne vede in jo enostavno enačijo s politično geografijo. V tretji skupini se nahajajo opredelitve, ki razumejo geopolitiko kot načrtovanje varnostne politike držav na podlagi njenih geografskih značilnosti (Spykman 1944).

Dodati je treba, da omenjene opredelitve geopolitike spremlja tudi zgodovinska komponenta, kar pomeni, da se je njeno razumevanje spreminjalo skozi zgodovino in je vedno odražalo tedanji mednarodni politični sistem, razmerje sil med državami in pomen moči držav pri doseganju oziroma branjenju lastnih interesov. Nedvomno so različne politične tvorbe pred nastankom sodobne države imele življenjske interese in jih dosegale s sredstvi, ki so jim bili tedaj na voljo. Vendar se v tem delu geopolitiko razume kot neločljivo komponento sodobne države, ki se v 19. in 20. stoletju ni drastično spreminjala. Spreminjalo se je le razmerje moči med državami in mednarodni politični sistem, ki je nastal kot njegova posledica.

Geopolitika kot del politične geografije je nedvomno močno povezana z geografsko komponento, s katero se smatra strateški in politični pomen določenih geografskih področij, regij in pojavov, vendar geografski prostor ne bi pomenil nič, če se na njem ne bi srečevali in križali interesi dveh ali več političnih enot, torej držav, zavezništev in podobno. Zato geopolitika že v svojem temelju ne more biti izključno »geografska«, ampak je bila vedno posledica navzkrižja in nesoglasja političnih, gospodarskih in vojaških interesov različnih držav na določenem geografskem prostoru. Geopolitika se zato manifestira v obliki in vrsti odnosov države do njenega okolja, v katerem država poskuša doseči svoje življenjske interese. Če so ti interesi sorodni z interesi drugih držav, se jih lahko dosega v sodelovanju in kooperativno, v nasprotnem primeru pa lahko v skrajnosti vodijo do neomejenega vojaškega konflikta. Tu lahko v geopolitiko vpeljemo tudi komponento moči države, ki je nerazdružljiva s procesom doseganja in branjenja ključnih interesov države, saj sodobno mednarodno okolje vedno spremlja paradoks, da država nikoli ne more biti povsem prepričana v miroljubne namere svojega širšega okolja in se mora zato okrepiti. Seveda to ne pomeni, da bo močna država avtomatično postala agresivna, vendar si bo v vsakem primeru prizadevala doseči vsaj najmanjšo prednost pred svojimi potencialnimi tekmeci.

Razumevanje geopolitike v zadnjih dveh stoletjih, ki se deloma ujema s preučevanim časovnim obdobjem tega dela, zajema politične, gospodarske in ideološke interese sodobnih držav, ki jih država poskuša doseči v mednarodnem okolju v sodelovanju ali tekmovanju z drugimi državami, pri tem pa njeno ključno komponento predstavljajo elementi njene moči. V tem delu je geopolitika opredeljena širše kot zgolj ena od področij politične geografije in

zajema prizadevanja celotnega geografskega ter političnega prostora Frankofonije (s poudarkom na vlogi Francije) pri doseganju svojih interesov v mednarodnem okolju.

3.2.1 Rudolf Kjellén: »geopolitik«

Za začetnika in utemeljitelja geopolitike velja švedski znanstvenik in član parlamenta Rudolf Kjellén. Na njegova razmišljanja so najbolj vplivala odkritja biologije ter Ratzelove ideje. Kjellén kot znanstvenik morda ni bil najbolj pazljiv, saj je Ratzelovo organsko idejo države razumel dobesedno in trdil, da je država živi organizem. To najbolje ponazarja njegova knjiga *Država kot živo bitje* (šve. *Staten sam Lifsform*) iz leta 1916, v kateri trdi, da državo sestavlja pet ključnih organov: (1) *Kratopolitik* ali struktura oblasti, (2) *Demopolitik* ali struktura prebivalstva, (3) *Sociopolitik* ali struktura družbe, (4) *Oekpolitik* ali gospodarska struktura in (5) *Geopolitik* ali fizična struktura (Kjellén v Glassner 1996: 323). Verjel je tudi, da je vsaka država stalno tekmuje z drugimi in, da bo takrat, ko bo ta boj končan, na svetu obstajalo le nekaj zelo velikih in zelo močnih držav.

V Nemčiji je njegovim idejam sledil bavarski geopolitik Karl Haushofer, ki je bil med drugim tudi visoki častnik nemškega generalštaba in velja za ustanovitelja nemške geopolitične šole, imenovane *Geopolitik*. Leta 1924 je v Münchnu ustanovil geopolitični institut ter začel izdajati mesečni časopis *Zeitschrift für Geopolitik*, v katerem je s svojimi kolegi razširjal spoznanja »nove« znanosti«, katere ime so prevzeli po Kjellénu. »Življenjski prostor (nem. *Lebensraum*) oziroma teritorij je nujen za obstoj vsake države«, pravi Haushofer (Parker 1997: 123), »in ko se država razvija, s tem raste tudi njena potreba po širjenju lastnega teritorija«. Država to najlažje doseže s širjenjem nacionalne kulture (nem. *Kultur*) v manjše obmejne države, ki so v preteklosti le ovirale njen razvoj in širjenje (Haushofer v Parker 1997: 124). Vendar država nikoli ne bo zares veličastna, če ne bo imela dostopa do morja in če ne bo postala pomorska sila oziroma, kot pravi Haushofer, »navigare necesse est«.

Prav tako je bil Haushofer mnenja, da je čas velikih imperijev (kot je bil britanski) v zatonu in da je napočil čas »panidej« (nem. *Panideen*), na katerih bo temeljil svetovni sistem regij (razume jih kot nadnacionalne in ves svet zajemajoče). Najpomembnejše med njimi so: panameriška, panazijska, panruska, panpacifiška, panislamska in seveda panevropska (Haushofer v Parker 1997: 137–138). Vsaka od njih naj bi se razvijala pod vodstvom ene velesile in seveda ni nobeno presenečenje, da je v vlogi evropske velesile videl Nemčijo, ki bi »združila« Evropo. Ključni točki na nemški poti do nadzora Evrope predstavljata britansko otočje kot odskočna deska za vstop ZDA v Evropo in neke vrste vez med panevropsko in

panameriško regijo ter srednja Evropa (nem. *Mitteleuropa*), v kateri se neposredno stikata panevropska in panruska regija.

Ratzelova in Kjellénova organska teorija in geostrateška spoznanja Mahana in Mackinderja so predstavljali temelj ideologije *geopolitik* za opravičevanje nemških apetitov po širjenju lastnega »življenjskega prostora«.

3.2.2 Alfred Thayer Mahan: pomen pomorske moči

Na podlagi najnovejših spoznanj na področju geografije ter tudi drugih znanosti (predvsem politologije in vojaških znanosti) so nekateri avtorji pozivali državnike, da spoznanja geopolitike vključijo v zunanjo politiko svojih držav ter celo predlagali politiko in strategije, s katerimi bi si država izborila ugodnejši položaj v mednarodnem sistemu. Med ključne sodi Alfred Thayer Mahan, ki je na podlagi svojega najbolj odmevnega dela *Vpliv pomorske moči na zgodovino v obdobju 1660–1783* (angl. *The Influence of Sea Power upon History 1660–1783*), v katerem je analiziral vzpon britanskega imperija in opozarjal ameriškega predsednika Roosevelta, da sta nadzor pomorskih poti in zaščita pomorske trgovine zelo pomembna za vzpon (ameriške) države.

Po njegovem prepričanju je pomorska moč države odvisna od šestih dejavnikov: geografske lokacije, oblike obale, dolžine obale, velikosti prebivalstva, nacionalnega značaja in značaja oblasti (Mahan v Glassner 1996: 324). Trdil je, da imajo ZDA naravne danosti, da postanejo pomorska velesila. Pomembni začetni koraki so, po njegovem mnenju, bili priključitev otočja Havaji, nadzor nad območjem Karibov ter izgradnja prekopa v srednji Ameriki (torej Panami, kot se je izkazalo kasneje). ZDA so kmalu potem njegove zamisli tudi uresničile in postale pomorska velesila. V svojem drugem pomembnem delu z naslovom *Problem Azije* (angl. *The Problem of Asia*) je opozoril na osrednjo lego Rusije v Aziji in s tem na nevarnost njene dominacije v njej. Napovedal je boj med kopensko Rusijo in pomorsko Veliko Britanijo, ki bo poskušala obvladati rusko ekspanzijo. Njegove napovedi so se uresničile dobrega pol stoletja kasneje z začetkom hladne vojne, le da njen nosilec ni bila Velika Britanija, ampak ZDA (Mahan v Glassner 1996: 325).

3.2.3 Halford John Mackinder: osrčje Evrazije

Na drugi strani Atlantika je za razliko od Mahana, ki je poudarjal pomen pomorske moči, britanski geograf Halford John Mackinder trdil, da se je začel konec obdobja pomorskih sil. Tehnološki razvoj (predvsem pojav železnic) naj bi spremenil razmerje med pomorskimi in kopenskimi silami, ki se je zdaj nagibalo v korist le-teh (Mackinder v Glassner 1996: 325).

Prepričan je bil, da so »vse vojne v zgodovini posredno ali neposredno posledica neenake rasti rodov«, ta pa je po njegovem mnenju posledica neenake distribucije rodovitnosti (angl. *fertility*) in strateških priložnosti. Vsaka država je pač ujeta v določene »geografske realnosti« (kot so na primer razporejenost kopnega in morja, naravnih bogastev in naravnih poti) in prav te omogočajo, da se samo nekatere države razvijejo v imperije. Bil je zagovornik razmerja moči, ki ga vzpostavijo močne države in s tem preprečijo nastanek svetovne tiranije (Mackinder 1962: 2–3).

Pred občinstvom Kraljevega geografskega društva je Mackinder leta 1904 predstavil svoj esej *Geografsko težišče zgodovine* (angl. *The Geographical Pivot of History*), ki velja za pomembno prelomnico geopolitičnih razprav v obdobju, ki se je končalo z dvema najbolj uničujočima vojnama. Mackinder je v eseju iskal predvsem geografske vzroke določenih zgodovinskih dogodkov, predvsem ekspanzionizma pred Kolumbovo dobo (ki je izključno kopenski) in po njej (ekspanzija je tako kopenska kot pomorska); (Mackinder 1962: 241). Prav tako se je poskušal otresti evropocentrizma večine njegovih sodobnikov in je trdil, da je bila evropska zgodovina vedno podrejena azijski, saj je bila Evropa vedno ranljiva za »azijsko kladivo, ki je lahko poljubno udarilo iz praznine vzhodne Evrope«, kot Mackinder pojmuje različna ljudstva, ki so vdrla v Evropo iz azijskih step (npr. Huni, Avari in Mongoli) (Mackinder 1962: 247). Pomembna lastnost evrazijskega območja je zelo specifičen sistem odtekanja rek, ki se ne izliva v topla morja, ampak v slana morja evrazijske notranjosti in ledena severna morja. Tako osrednji del Evrazije ni povezan s toplim morjem, je težko dostopen pomorskim silam in predstavlja nekakšno naravno utrdbo »svetovnega toka« (kot Mackinder pojmuje združen kontinent Evrazije in Afrike), v katero je praviloma moč »vdreti« le po kopnem iz vzhodne Evrope (Mackinder 1962: 252).

Mackinder je to izredno pomembno geopolitično območje osrednje Evrazije od Baltika, Črnega morja, Male Azije, Armenije, Perzije, Tibeta in Mongolije poimenoval »težišče« (angl. *Pivot*), na podlagi izkušenj prve svetovne vojne pa je kasneje svoj koncept razširil in ga preimenoval v »osrčje« (angl. *Heartland*). Na robu osrčja leži »veliki notranji polmesec« (angl. *Great Inner Crescent*), ki ga sestavljajo Nemčija, Avstrija, Turčija, Indija in Kitajska, za njim pa še »zunanj polmesec« (angl. *Outer Crescent*), ki zajema Veliko Britanijo, Južno Afriko, Avstralijo, ZDA, Kanado in Japonsko in je pod nadzorom pomorskih sil (Mackinder 1962: 262).

Na podlagi svojih ugotovitev, zapisanih v knjigi *Demokratični ideali in realnost* (angl. *Democratic Ideals and Reality*), je leta 1919 zapisal svojo najbolj znano tezo, da »kdor bo

vladal vzhodni Evropi, bo nadziral osrčje, kdor bo vladal osrčju, bo nadziral svetovni tok in kdor bo vladal svetovnemu toku, bo nadziral svet« (Mackinder 1962: 150).

Mackinderjeva teorija je bila v tistem času izredno vplivna in obe veliki svetovni vojni sta jo navidezno le potrjevali. Kljub temu, da njegova teorija ni upoštevala hitre rasti moči in vpliva ZDA (breme boja pomorske sile proti kopenski naj bi po njegovem mnenju nosila izključno Velika Britanija) in nekaterih tehnoloških dosežkov obdobja med obema vojnama (predvsem letalstva), je ta teorija veliko prispevala k opravičevanju ameriških prizadevanj po »zajezitvi« moči Rusije (in kasneje Sovjetske zveze), Nemčije in Kitajske, ki naj bi že s svojo prisotnostjo v bližini osrčja ogrožale vitalne interese ZDA.

3.2.4 Nicholas John Spykman: stik kopenske in pomorske sile

Med številnimi kritiki Mackinderjeve teorije je bil morda najvplivnejši Nizozemec Nicholas John Spykman, kasneje profesor mednarodnih odnosov na univerzi Yale ter zagrizen nasprotnik Haushoferja in nemške *geopolitike*, ki naj bi Mackinderjevo teorijo spremenili v »psevdoznanost« za opravičevanje (nemške) ozemeljske širitve. Leto po njegovi smrti (1943) je izšla njegova najbolj odmevna knjiga *Geografija miru* (angl. *The Geography of Peace*), v kateri je poudaril moč države kot orodje za njeno preživetje ter da je nerealno pričakovati svetovni mir. To bi bilo možno le, če bi vse države imele enake temeljne vrednote, kar je le utvara, saj bodo zaradi dinamike mednarodnih odnosov nekatere države vedno nezadovoljne s trenutnim *statusom quo* v svetu (Spykman 1944: 3–4).

Spykman je bil mnenja, da varnost države temelji na njeni moči, ki izvira iz njenih geografskih lastnosti, kmetijskega in industrijskega potenciala ter dostopa do energetskih virov. Geografske lastnosti naj bi tako pogojevale, ali se državo lahko »obkroži«, njen kmetijski in industrijski potencial pa je pogojeval zmožnost proizvodnje hrane in dostopa do dveh ključnih naravnih industrijskih virov (premoga in železove rude) ter nahajališč glavnih energetskih virov (vode in nafte); (Spykman 1944: 28–29). Osrednja Evrazija je imela odlične naravne predispozicije, da bi sila, ki bi jo nadzirala, postala izredno močna. Predvsem zaradi step, ki so omogočale razvoj kmetijstva, ter velikih nahajališč naravnih in energetskih virov (črnomske nafte in velikih rek), ki so omogočali razvoj industrije, so imele kopenske sile v osrčju velike potenciale. Ker so ZDA mislile, da so »obkrožene« z Evrazijo, se je po letu 1850 njihova zunanja politika začela nagibati v preprečevanje pojava velesile, ki bi nadzirala evrazijsko območje.

Glavna točka Spykmanove kritike Mackinderja je bila njegova postavitev središča Evrazije v Sibirijo, saj je po Spykmanovem mnenju dejanski potencial Evrazije ležal na območju

velikega notranjega polmeseca, ki ga je Spykman imenoval »obrobno območje« (angl. *Rimland*). Njegovo obrobje zajema evropsko obalo, puščavo arabskega srednjega vzhoda ter Indijo in Kitajsko (Spykman 1944: 40). Prav tako naj ne bi veljala Mackinderjeva hipoteza o boju med kopensko silo (Rusijo) in pomorsko silo (Veliko Britanijo). Eden izmed dejavnikov je pretiran pomen osrčja predvsem zaradi pomanjkanja notranjih komunikacij ter dejstva, da zgodovinsko središče Rusije ni nikoli ležalo v osrčju Evrazije, ampak zahodno od Urala. V primeru dejanskega velikega spopada s pomorsko silo bi bila projekcija ruske moči tako daleč na zahod (iz Sibirije) izredno težavna. Spykman je prav tako opozoril, da bi zaradi naravnih geografskih ovir v Evraziji težko prišlo do neposrednega stika med kopensko in pomorsko silo, poleg tega naj bi bilo treba v prihodnje računati predvsem na obrobno Indijo in Kitajsko, ki sta postajali vedno bolj neodvisni od evropskih kolonizatorjev in se sami začeli industrializirati. Spykman je nekoliko spremenil Mackinderjevo hipotezo in trdil, da »kdor bo nadziral območje obrobja, bo vladal Evraziji in kdor bo nadziral Evrazijo, bo vladal celemu svetu« (Spykman 1944: 43).

3.3 FRANCOŠKA GEOPOLITIČNA MISEL PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO IN PO NJEJ

3.3.1 Francoska geopolitična misel pred drugo svetovno vojno

V Franciji ni bilo tradicije raziskovanja politične geografije, ki bi bila lahko kakor koli primerljiva z nemško. Paul Vidal de la Blanche, *doyen* francoske geografije, je umrl tik pred koncem prve svetovne vojne in je francoski šoli pustil poseben pečat. *La tradition vidalienne* je poudarjala geografijo kot znanost, ki povezuje vse zemeljske pojave, njena najvišja oblika pa je regionalna sinteza. Vidal sam je menil, da *la géographie politique* ni mogoče ustrezno preučevati brez navezave na vso človeško geografijo, saj je v njej videl predvsem del celote. Kmalu pa je postalo jasno, da bodo v povojnem svetu mednarodni odnosi igrali ključno vlogo in da se morajo geografi tega zavedati. V 20-ih letih se je stanje v Evropi začelo slabšati in francoski geografi so kmalu opazili Karla Haushoferja in njegovo *Geopolitik* ter se zavedli njenih strašnih implikacij za prihodnost Francije kot velike sile. Za *Geopolitiker* je namreč Francija veljala za najpomembnejšega nasprotnika nemške ekspanzije v *Mitteleuropi* in je bila središče alianse, ki je obkrožila in premagala Nemčijo v prvi svetovni vojni.

Kljub temu pa so Franciji namenjali zelo malo pozornosti v primerjavi z Britanijo, ZDA in Daljnim Vzhodom. Vzrok je v tem, da so *Geopolitiker* šteli Francijo za upadajočo silo, ker je potrošila svoje vire na preveč lahkomišeln način. Geopolitični problem, ki se vleče skozi vso

zgodovino, je, da je Francija vedno imela celinsko in oceansko fronto, svojo omejeno silo pa je delila med njima. Francija je demografsko šibka. To izhaja iz njene zgodovinsko nizke stopnje rodnosti. Posledica tega je, da je bila sorazmerno slabo naseljena, v primerjavi z Nemčijo. Poleg tega so jim Nemci pripisovali še »bastardizacijo« francoske rase kot posledico povezav s kolonialnimi posestmi. Po Haushoferjevem mnenju je bila Francija zdaj že polafriška država, hkrati pa še neučinkovita. Francozi se kot kolonizatorji niso mogli primerjati z Britanci in so spadali k Portugalcem in Špancem, saj so jih obdolžili, da so plenili svoja kolonialna ozemlja, namesto da bi jih razvijali. Uvrstili so se med tiste »roparje prostora«, ki imajo prevelika ozemlja, da bi jih lahko nadzirali in prebavili. Razviden je bil precejšen prezir do te dekadentne nacije, ki je bila kot velika sila obsojena na propad v bližajočem se spopadu z bolj dinamično, produktivno in močno Nemčijo.

Francoski politični geografi so večino trditev *Geopolitike* šteli za zmotne, predvsem implicitno prepričanje o nemški večvrednosti in neizogibnosti evropske hegemonije za tako imenovane arijske narode. Goblet jih je odpravil kot »psevdo znanstveni geografski determinizem in zmotne ideje o rasi« (Goblet v Parker 1997), predvsem pa je zavračal možnost, da bi bile trditve *Geopolitike* dejansko znanstvene. V nasprotju z materialistično neizogibnostjo, ki je obteževala *Geopolitiko*, pa je *l'esprit vidalien* napovedoval zmago človečnosti in človeške civilizacije v odnosu do fizičnega okolja. Okolje vedno vsebuje številne možnosti in od človeka samega je odvisno, ali se prav odloči.

Za francoske politične geografe je bilo torej značilno obsojanje po njihovem mnenju »pseudo geografije« onstran Rena ter skrb ob ponovnem rojstvu Nemčije in nevarnosti, ki jih je predstavljala za njihovo domovino.

Glavni geopolitični izraz evropske globalne hegemonije je bil pomorski imperializem in francoski politični geografi so se strinjali, da predstavlja britanski imperij najboljši primer zanj. Zgodovinska vloga »najbogatejšega in najštevilnejšega kolonialnega imperija, kar jih je svet kdaj videl«, je bila, da razvije preostali svet po evropskem modelu, »da odstrani nedejavne sile, ki ga vežejo« (Demageon v Parker 1997).

V ozadju francoskega znanstvenega in analitičnega pristopa je bila ocena zelo resnične šibkosti Francije, in še posebno njene ranljivosti v odnosu do močne vzhodne sosede. Zato je enotna Evropa, del katere bi bila tudi Britanija, njena glavna zaveznica, predstavljala mednarodni interes Francije. Francoski jezik in kultura sta ohranila svojo vodilno vlogo od Rokavskega preliva do Baltika in Črnega morja, in ta vidik mednarodnega vpliva je francoskim znanstvenikom ugajal veliko bolj kakor pa uporaba surove sile.

Drugi način za izboljšanje položaja Francije so videli v razvoju njenega kolonialnega imperija. Ta je od konca 19. stoletja postal glavna nacionalna naloga, zanj pa so potrošili vedno večji delež človeških in fizičnih virov. Njegov pomen za vodilno vojaško in politično vlogo države pa se ni odražal v pozornosti, ki so mu jo namenjali francoski politični geografi. Britanski imperij kot najboljši primer svoje vrste so veliko bolj zasipavali s hvalo kakor pa manjši in skromnejši domači dosežek. Kolonialnemu imperiju so tudi pripisovali, da bo pomladil staro domovino, *la vieille France*. Demageon je trdil, da »z napredovanjem kolonizacijske meje napreduje tudi nacija in se bogati« (Demageon v Parker 1997), bil pa je očitno razočaran nad počasnostjo francoskega kolonialnega prodiranja v Severni Afriki v primerjavi z britanskim na njihovih ozemljih.

Francoze je v makro geopolitično razmišljanje prisilila vse bolj preteča mednarodna situacija, čeprav so bili drugače vse bolj nagnjeni k znanstvenim monografijam. Količina zapisov o političnogeografskih predmetih je vse medvojno obdobje močno naraščala, njihova vsebina pa je predstavljala bistveno alternativo politiki moči in uporabi fizične sile za doseg ciljev. Izpostavili so vrline *civilisation*, meje bi morale biti odprte, natančno opazovanje in realizem pa bi morala nadomestiti abstrakcijo in iskanje univerzalnih zakonov. Na kratko, humanistični pristop so zoperstavili teološkemu.

Kljub temu pa obstaja nekaj presenetljivih podobnosti med idejami francoskih političnih geografov in nemških kolegov, še posebno v tridesetih letih. Oboji so poudarjali propad Evrope in izgubo njenega hegemonškega položaja v odnosu do preostalega sveta. Oboji so videli odgovor na to v vsaj delno enotni Evropi, v mislih pa so imeli povsem različne oblike. Strinjali so se, da je pomemben vzpon ZDA in Japonske in da obe državi ogrožata svetovni položaj Evrope. Za velike evropske imperije, še posebno britanskega, se je zdelo, da se bližajo koncu; za Geopolitiker je bila to vesela novica, za Francoze pa le delno, zato ker so bili tudi sami imperialisti in torej tudi sami v zatonu.

Med njimi pa obstajajo tudi bistvene razlike. Vsi so v neredu časa videli znamenje, da nastaja nov svetovni sistem, vendar so Francozi menili, da bi moral temeljiti na načelih internacionalizma, za Nemce pa bi to morala biti nova oblika celinskega imperializma. Večina francoskih političnih geografov je bila dejansko sovražna do zamisli *les limites naturelles* in meja kot »vodotesnih pregrad«, saj se mora človek gibati ravno kakor narava.

Demangeon je umrl v prvih mesecih okupacije, njegove ideje o združitvi Evrope pa je poznal francoski politični voditelj Aristide Briand, ki se je v 20-ih letih zagrizeno prizadeval za francosko-nemško spravo in razširjal idejo združenih držav Evrope. Briandov načrt iz 1930 je

vsekakor predhodnik ideje Evropske skupnosti, ki jo je po drugi svetovni vojni sprožil Jean Monnet in podprl Robert Schumann.

Francoska politična geografija se je s padcem Francije leta 1940 po komaj šestih tednih bojev nenadno končala in se ponovno pojavila šele leta po končani drugi svetovni vojni. Do takrat pa so Američani že postali glavni nosilci plamenice geopolitične tradicije Zahoda (Parker 1997: 151–166).

3.3.2 Francoska geopolitična misel po drugi svetovni vojni

Spremembe v teoriji, ki so nastale med drugo svetovno vojno in po njej, so bile pomembnejše za razvoj geopolitične misli. Po mnenju nekaterih geopolitičnih teoretikov, kot sta bila Cantori in Spiegel, so prevladujoči sistem sestavljale tri velike sile: ZDA, SZ in Kitajska, vse so veljale tudi za edine resnično globalne mednarodne akterje. Preko takšne hierarhije so potekali še vrinjeni sistemi, s katerimi so si močnejše države prizadevale za vpliv izven svojih regij, tako da so vzpostavile ogrodje delovanja. Za pet sil, ki so bile sposobne upravljati takšen sistem, so veljale: ZDA, SZ, Kitajska, Francija in Velika Britanija. Organizacija ameriških držav, britanski Commonwealth in Francoska skupnost¹ so primeri mednarodnih združb, ki so nastale na takšen način.

Vendar pa je zlom povojnih svetovnih geopolitičnih struktur v 60-ih in 70-ih letih dejansko sprožil ponoven nastop dveh pomembnih političnih idej. To sta bila nacionalizem in internacionalizem, vpliv obeh na svetovno prizorišče pa se je izkazal v precejšnji meri. Predstavnik nacionalizma Charles de Gaulle je vedno verjel v *grandeur* Francije in je vztrajal, da je velika ali pa ni nič. Popolnoma je zavračal poglede pomorskega sveta, ki so izhajali iz Britanije in Amerike. Na osnovi svojih vojnih izkušenj je bil prepričan, da želijo anglosaksonci zgolj utrditi svoj vodilni položaj, zato je bil odločen, da Francija pri tem nikakor ne bo sodelovala. Zato je v 60-ih letih Francija zapustila vojaško krilo zveze NATO, ameriške sile so odstranili s francoske zemlje in okrepili neodvisno francosko jedrsko orožje. Razvijali so tesnejše stike s SZ in spodbujali razvoj neodvisnega evropskega stališča v zunanji politiki. Namen te *stratégie* je bil, da bi Francija postala neodvisna svetovna sila med obema velesilama, čeprav je v praksi ostajala bliže zahodu kakor pa Sovjetom. Pod de Gaullovimi nasledniki se je Francija počasi, vendar zagotovo pomikala nazaj v zahodni tabor (Parker 1997).

¹ Mišljene so frankofonske države, članice Frankofonije.

3.4 FRANKOFONIJA KOT GEOPOLITIKA

Z vzpostavitvijo frankofonskega prostora v začetku 60. let prejšnjega stoletja in še posebno z vstanovitvijo Agencije za kulturno in tehnično sodelovanje (ACCT) leta 1970 v Niameyu, s katero se je Frankofonija povzpela na mednarodno politično prizorišče kot politična entiteta, se je v javnosti zelo hitro razširilo mnenje, da le-ta predstavlja instrument zunanje politike Francije, ki služi njeni strategiji vpliva v svetu, ter da je Frankofonija le nadaljevanje francoskega neo-kolonializma.

V frankofonski organizaciji je sicer res prisotna večina držav, ki so bile nekoč pod upravo ali skbništvom Francije, a so vanjo vstopile tudi mnoge države, ki jih s Francijo vežejo zgodovinsko bolj oddaljeni odnosi, in prav tako niso bile nikoli pod njeno kolonialno odvisnostjo. Tako afriške države nimajo več številčne prednosti oziroma večine v Organizaciji Frankofonije, kar je posledica vstopa več kot polovice držav EU v frankofonsko združenje. S tem se je frankofonski prostor razširil predvsem proti Vzhodu, za razliko od preteklosti, ko so omenjeni prostor sestavljale predvsem države Juga.

Francoski politični geografi so že več stoletji nazaj predvideli razvoj kolonialnega imperija Francije in s tem izboljšanje njenega položaja med takratnimi svetovnimi velesilami. Drugi francoski kolonilani imperij je tako konec 19. stoletja postal prednostna naloga francoske države, za njegovo vzpostavitvev pa so porabili ogromno materialnih in človeških virov.

Med drugo svetovno vojno se je po ocenah tedanjih francoskih geopolitičnih mislecev pokazalo, da Francija ne spada med globalne mednarodne akterje (mednje so se uvrščale ZDA, Kitajska in SZ), zato je poskušala povečati svoj vpliv izven regije z nastankom Francoske skupnosti, geopolitične strukture, ki je bila ustanovljena z ustavo iz leta 1958. Slednja je vključevala večino nekdanjih ozemelj francoskega kolonialnega posestva in je tako še posebno skrbela za zahteve njenih članic, predvsem glede francosko-afriških odnosov. Z omenjeno ustavo je bila Skupnosti dodeljena izvršilna oblast, ki ji je predsedoval predsednik Republike Francije, sestavljali pa so jo voditelji vlad vseh držav članic in ministri Republike, zadolženi za skupne zadeve. Čeprav ni bilo nikjer izrecno opredeljeno, pa se je Skupnost vendarle zelo hitro izkazala za predvsem francosko-afriško skupnost, saj je bilo poleg Francije vanjo vključenih 12 prekomorskih držav, med njimi sedem iz nekdanje francoske zahodne Afrike, štiri iz nekdanje francoske ekvatorialne Afrike in še Madagaskar (Barrat 2004: 38).

Vendar Frankofonija ni in ne more biti zgolj nadaljevanje francoskega neo-kolonializma, ker frankofonski projekt ni bil zasnovan in vzpostavljen s strani Francije, temveč je bil zamišljen prav s strani tistih političnih osebnosti, ki so v 50. in 60. letih prejšnjega stoletja igrale odločilno vlogo v procesu doseganja osamosvojitve oziroma dekolonizacije. Mednje spadajo nekdanji afriški voditelji držav, ki jih označujemo za »očete« (fra. *pères*) ustanovitelje Frankofonije: Léopold Sédar Senghor, Habib Bourguiba, Hamani Diori. Dekolonizacija je povzročila nastanek številnih (več kot dvajset) samostojnih držav na afriški celini, ki so si za uradni jezik suvereno izbrale francoščino, torej jezik nekdanje države kolonizatorke. Francoščina je bila za ustanovitelje Frankofonije najprej mednarodni jezik, torej tisti adut, ki je njihovim državam pomagal pri integriteti v mednarodno skupnost ter jim omogočil nadaljnji razvoj (Tréan 2006: 20). A počakati je bilo treba približno dvajset let, da je Francija tudi zavestno sprejela idejo o vzpostavitvi politične dimenzije frankofonske skupnosti. Tako je bila na prvem frankofonskem vrhu v Versaillesu (Francija, februar 1986), vrhu voditeljev držav in vlad frankofonskih članic, Frankofonija tudi resnično priznana kot mednarodna institucija. Dobro desetletje pozneje (1995) je s preimenovanjem v AIF (Medvladna agencija za Frankofonijo) razširila omejeno vlogo svoje predhodnice ACCT (ustanovljene leta 1970 v Niameyu), ki je skrbela le za področje kulturnega in tehničnega sodelovanja, in postala glavni operater te Organizacije.

Trditev, da je Frankofonija prav tako samo politika vpliva države Francije, je napačna, saj OIF in njeni organizmi predstavljajo medvladne organizacije (in torej ne samo francoskih), v katerih se določena odločitev ne sprejema enostransko, ampak vedno kolektivno. Tako ne moremo trditi, da ima Francija prevladujočo oziroma vplivnejšo vlogo znotraj frankofonske organizacije. Čeprav Francija sicer prispeva približno tri četrtine frankofonskega proračuna, pa je pri tem treba dodati, da je ta številka razmeroma skromna (250 milijonov evrov); (Tréan 2006: 30) in ne more biti eden izmed dokazov, da si Francija preko tega zagotavlja politiko moči nad preostalimi članicami.

Vrh tega Francija ne more biti tista, ki bi narekovala OIF njene usmeritve za delovanje, saj se vse odločitve vedno sprejemajo skupinsko in sporazumno ter imajo vse države članice vedno možnost ugovora. Slednje dokazuje tudi zgodovina institucij Frankofonije, ki je bila nenehno zaznamovana s spori, npr. med Parizom in Ottawo glede takšne ali drugačne politične orientacije, ali med Francijo, Kanado in Belgijo v zvezi z reformami struktur, ki jih je katera od omenjenih držav ocenila za neugodne oziroma škodljive svojemu lastnemu vplivu v Organizaciji. Še posebno Kanada je vedno zagovarjala bolj »ameriški« pristop k področju človekovih pravic in vladanja, kar pomeni, da se je zavzemala za možnost sankcij proti vsem

državam članicam, ki bi resno prekršile demokratična načela Frankofonije. Francija pa je, nasprotno, vedno zavirala tiste projekte, ki so poskušali frankofonsko organizacijo opremiti z mehanizmi sankcij.

Da Frankofonija ne predstavlja le nekakšnega instrumenta zunanje politike Francije zgovorno priča tudi instanca generalnega sekretarja Frankofonije, ustanovljene sicer na iniciativo francoske države oziroma tedanjega predsednika Jacquesa Chiraca na vrhu v Hanoju leta 1997, ki trenutno pripada nekdanjemu senegalskemu predsedniku Abdou Dioufu. Pred njim je mesto voditelja OIF, ki odgovarja za politično delovanje Frankofonije, pripadalo nekdanjemu egipčanskemu zunanjemu ministru in nekdanjemu generalnemu sekretarju OZN Boutrosu Boutrosu-Ghaliju.

S pojavom številnih problemov zaradi procesa globalizacije se je kohezijska politika znotraj Organizacije še bolj okrepila in dala še večji poudarek obrambi kulturnih raznolikosti. Prav na tem mestu lahko še pobebej izpostavimo Francijo, ki je v zadnjih letih zelo dejavna pri pomembnih mednarodnih vprašanjih (med njimi številni pozivi k pomoči afriškim državam in njihovem razvoju), k čemu veliko prispeva tudi njena pripadnost v frankofonski skupnosti.

Frankofonija kot geopolitični prostor, ki se razteza preko vseh petih kontinentov sveta, danes združuje 68 držav in vlad, med katerimi prevladuje skupna želja deliti si solidarnost, mir, enakopravnost in živeti skupaj z drugimi kljub različnostim, ki nas po eni strani ločujejo, a po drugi strani tudi in predvsem kulturno bogatijo. Tako znotraj OIF ne prevladujejo osebni interesi posameznih držav in vlad članic, saj so vse odločitve in politike sprejete kolektivno in nikoli ne na škodo drugih. Najvišja frankofonska politična instanca, vrhovi Frankofonije, ki jo sestavljajo vsi voditelji držav in vlad pripadnic, pa mora nadzorovati pravilno izvrševanje vseh sprejetih odločitev, s čimer naj bi bila izključena možnost, da bi se določene politike Frankofonije izvajale nepravilno oziroma se sploh ne bi izvajale. Na nek način je Frankofonija svojevrstna geopolitika, saj je usmerjena v medsebojno pomoč med državami, graditev demokratičnega prostora in spoštovanje človekovih pravic in ne v skrb za doseganje interesov določenih članic, ki bi preko tega dobile priložnost izvajati politiko (pre)moči nad preostalimi državami OIF.

4. FRANKOFONIJA: SVEŽA ZAMISEL, GEOPOLITIČNA REALNOST

»Poklicanost Frankofonije je, da pozove vse ostale svetovne jezike k združitvi z namenom, da bi bila kulturna raznolikost, ki je posledica jezikovne različnosti, lahko ohranjena. Poleg francoščine in Frankofonije pa potrebujemo predvsem zagovornike multikulturalizma po vsem svetu, da se borijo proti jezikovni enotnosti, ter mešanico kultur, ki bogatijo človeštvo in ga naredijo vrednega vsega spoštovanja«.

(Jacques Chirac)

4.1 FRANKOFONIJA IN FRANKOFONIJA

Prvo pojmovanje frankofonije se je pojavilo proti koncu 19. stoletja, točneje leta 1880, in sicer v številnih delih geografa Onésima Reclusa, brata slavnega geografa Elizéja Reclusa, ki je pod izraz frankofonija uvrstil skupnost držav in prebivalcev, ki tako ali drugače uporabljajo francoski jezik. Čeprav je poveličeval kolonialni imperializem², je kljub temu zavračal vsakršno poudarjanje merkantilizma³ ali poskuse rasnega zблиževanja. Trdno prepričan o upravičenosti civilizacijske vloge Francije je, tako kot njegov sodobnik Jules Ferry, poskušal dokazati, da so jeziki osnova imperijev in vezi med civilizacijami. Glede mednarodnih jezikov, kot sta angleščina in francoščina, je bil namreč prepričan, da so zmožni v kulturnem pomenu trajno vplivati na »človeška okolja« (fra. *milieux humains*) ter tako kar najbolje izkoristiti politične, tehnične, ekonomske in kulturne dosežke najbolj razvitih narodov (Barrat 2004: 15).

² Imperializem (lat. *imperialis* = cesarski) bi lahko najbolj osnovno opredelili kot obliko vladanja, ki temelji na vojaški sili. V najširšem pomenu pa je to lahko podaljšanje ali širjenje vladavine enega, praviloma močnejšega, politično državnega organizma nad drugim. Ta opredelitev vključuje antične imperije. Lahko pa imperializem opredeljuje tudi monopolistično obdobje kapitalizma, ki se začne koncem 19. stoletja. To je tudi obdobje, ko lahko govorimo o končni dominaciji kapitalističnega načina proizvodnje.

Zgodovinsko opredelitev imperializma gre iskati še v predkolonialni dobi. Pred 15. stoletjem, torej še pred začetkom kolonializma, je bil imperializem usmerjen predvsem k razširitvi imperialističnih držav na sosednja ozemlja antičnega sveta. Toda novo obeležje je dobil zlasti v dobi evropske kolonialne ekspanzije, ko ta pojem postane oznaka za neenakopravne odnose med vladajočimi in vladanimi človeškimi skupnostmi.

Imperializem ima številne vzroke, vendar je glavnega mogoče določiti v družbenih in ekonomskih spremembah, ki jih je zaznati v danem zgodovinskem obdobju. Zelo tesno je povezan s kolonializmom, saj ga lahko nenazadnje opredelimo kot specifično obdobje kolonialističnega procesa. Med vzroke bi lahko na grobo vključili: prepričanje o večvrednosti bele rase; evropocentrizem in prepričanje o moralni, kulturni superiornosti Evrope; postane način sproščanja notranjepolitičnih napetosti oziroma napetosti dozorevajočega kapitalizma; pomeni tudi pridobivanje tržišč in uvoz surovin; želja po prevladi, ki je bila značilna za tedanje močne evropske in druge kolonialistične države; tako kot kolonializem ima tudi imperializem delni vzrok v zamisli o širjenju krščanstva oziroma v verski vnemi; premoč imperialističnih držav na tehničnem in vojaškem področju (Južnič 1980).

³ Merkantilizem – političnoekonomski nauk od 16. do 18. stoletja, ki trdi, da temelji blaginja države na zunanji trgovini in obilju žlahtnih kovin.

V drugem obdobju, torej od leta 1930 naprej, se je v slovarjih redno pojavljal samo pridevnik »frankofonski« (fra. *francophone*), ki je označeval tiste, katerih materni jezik je bila francoščina. Ob tem je beseda »frankofonija« (fra. *francophonie*) skupaj s svojim izumiteljem za nekaj časa padla v pozabo, saj jo je nadomestil substitut »francité«, termin, ki ga je izumil pesnik in hkrati senegalski predsednik Léopold Sédar Senghor. Le-ta je bil razumljen kot »celota karakteristik, ki so lastne francoski civilizaciji« (Petit Larousse). Ponovno se je beseda frankofonija pojavila v novembrski številki revije *Esprit* leta 1962, ki je tej ideji v celoti posvečena, hkrati pa je dokončno odpravila z množico njenih nadomestnih izrazov kot »francitude« (ki ima francoski karakter), »communauté francophone« (frankofonska skupnost), »communauté de langue française« (skupnost francoskega jezika) in celo »Commonwealth francophone« (Frankofonski Commonwealth) ter tako danes postala referenčna številka (Léger 1987: 9).

S procesom institucionalizacije frankofonskega dejstva je beseda Frankofonija dobila štiri pomene, njeno klasifikacijo je razdelal Xavier Deniau (Deniau 2003: 15–18):

- **lingvistični pomen:** samostalnik, izpeljan iz pridevnika »frankofonski«, in pomeni »tistega, ki govori francoščino«;
- **geografski pomen:** celota narodov in ljudi, čigar jezik (materni, uradni, vsakdanji ali upravni) je francoščina;
- **duhovni in mistični pomen:** zavest pripadnosti isti skupnosti, občutek solidarnosti ob zavedanju skupnih vrednot kljub različnim frankofonskim posameznikom in frankofonskim skupnostim;
- **institucionalni pomen:** celota državnih in zasebnih organizacij, delujočih v frankofonskem prostoru.

Slednjo klasifikacijo lahko bistveno poenostavimo in tako razlikujemo med Frankofonijo in frankofonijo. Zelo preprosto povedano: beseda frankofonija, pisana z malo začetnico, danes označuje vse tiste, ki v različnih stopnjah (z različnimi znanji) uporabljajo francoski jezik. Frankofonija z veliko začetnico pomeni celoto medvladnih in vladnih organizacij, ki uporabljajo francoščino pri svojem delu, še posebno pri promoviranju uporabe francoskega jezika in širjenju frankofonske kulture v svetu⁴.

Državam, ki se sklicujejo na Frankofonijo⁵ (glej tabelo 4.1), je skupna trojna raznolikost:

⁴ To terminologijo bom uporabljala v nadaljevanju.

⁵ V začetku leta 2007 je bilo njihovo število 68, in sicer 53 polnopravnih držav in vlad članic, 2 pridruženi članici in 13 držav in vlad opazovalk.

- **geografska raznolikost:** države Magreba, Subsaharska Afrika, Indijski ocean, Bližnji in Srednji Vzhod, Amerika, Azija, Evropa, Tihi ocean ... (glej sliko 4.1);
- **politična raznolikost:** vsi tipi političnih režimov, vse ravni svobode in stopnje laičnosti;
- **kulturna raznolikost:** predstavlja izvor bogastva, na katerega se sklicujejo institucije Frankofonije, saj je prav njena želja spodbujati kulturni dialog ter se tako izogniti preveč reduktivni globalizaciji (Barrat 2004: 17).

Tabela 4.1.1: Seznam držav članic, pridruženih članic in držav opazovalk Frankofonije (2007)

	Albanija	Članica	September 1999
	Andora	Članica	November 2004
	Armenija	Opazovalka	November 2004
	Avstrija	Opazovalka	November 2004
	Belgija	Članica	Marec 1970
	Benin	Članica	Marec 1970
	Bolgarija	Članica	December 1993
	Burkina Faso	Članica	Marec 1970
	Burundi	Članica	Marec 1970
	Kambodža	Članica	December 1993
	Kamerun	Članica	December 1991
	Kanada	Članica	Marec 1970
	Zeleni rt	Članica	December 1996
	Centralnoafriška republika	Članica	Oktober 1973
	Ciper	Pridružena članica	September 2006
	Francoska skupnost v Belgiji	Članica	Marec 1980
	Komori	Članica	December 1977
	Kongo - Brazzaville	Članica	December 1981

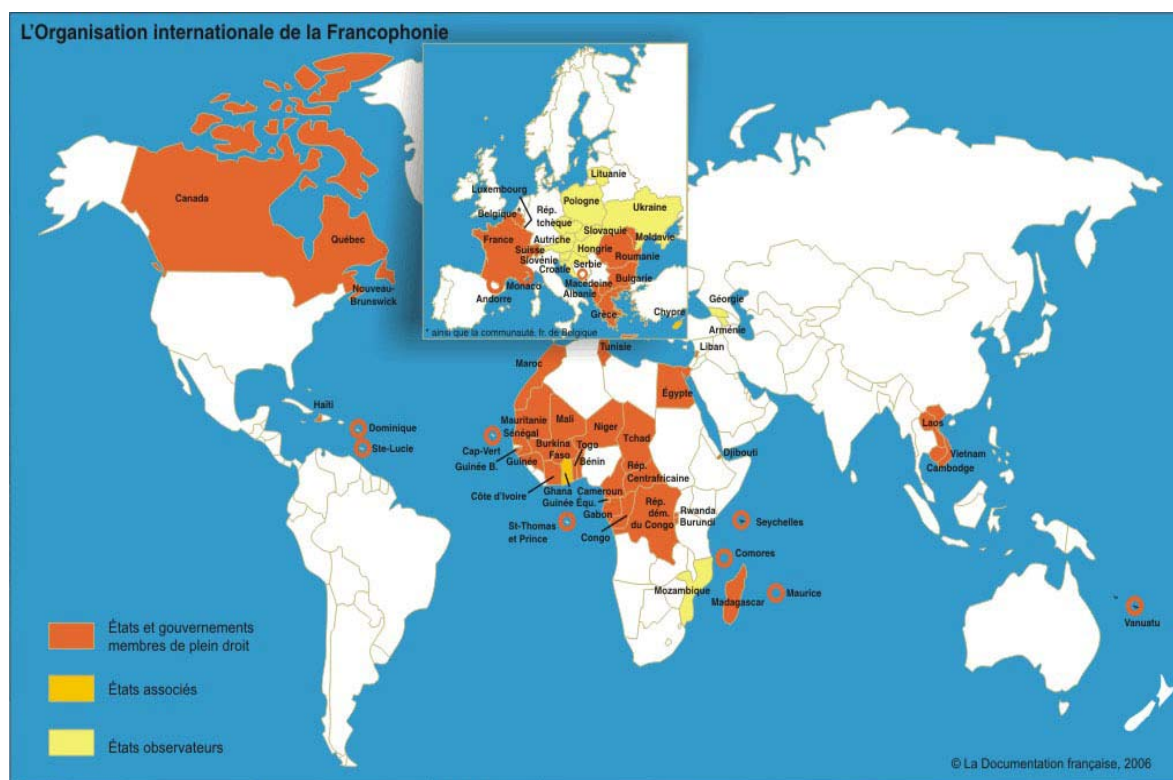
	Demokratska republika Kongo	Članica	December 1977
	Slonokošćena obala	Članica	Marec 1970
	Hrvaška	Opazovalka	November 2004
	Džibuti	Članica	December 1977
	Dominika	Članica	December 1979
	Egipt	Članica	December 1983
	Francija	Članica	Marec 1970
	Gabon	Članica	Marec 1970
	Gruzija	Opazovalka	November 2004
	Gana	Pridružena članica	September 2006
	Grčija	Članica	November 2004
	Gvineja	Članica	December 1981
	Gvineja Bissau	Članica	December 1979
	Ekvatorialna Gvineja	Članica	December 1989
	Haiti	Članica	Marec 1970
	Madžarska	Opazovalka	November 2004
	Laos	Članica	December 1991
	Libanon	Članica	Junij 1973
	Litva	Opazovalka	Oktober 1999
	Luksemburg	Članica	Marec 1970
	Makedonija	Članica	September 1999
	Madagaskar	Članica	December 1989
	Mali	Članica	Marec 1970
	Maroko	Članica	December 1981
	Mavricijus	Članica	Marec 1970

	Mavretanija	Članica	Marec 1980
	Moldavija	Članica	Februar 1996
	Monako	Članica	Marec 1970
	Mozambik	Opazovalka	September 2006
	Nigerija	Članica	Marec 1970
	Novi Brunswick	Članica	December 1977
	Poljska	Opazovalka	Oktober 1997
	Québec	Članica	Oktober 1971
	Republika Češka	Opazovalka	Oktober 1999
	Romunija	Članica	December 1993
	Ruanda	Članica	Marec 1970
	Sveta Lucija	Članica	December 1981
	São Tomé in Príncipe	Članica	December 1995
	Senegal	Članica	Marec 1970
	Srbija	Opazovalka	September 2006
	Sejšeli	Članica	Junij 1976
	Slovaška	Opazovalka	Oktober 2002
	Slovenija	Opazovalka	Oktober 1999
	Švica	Članica	Februar 1996
	Čad	Članica	Marec 1970
	Togo	Članica	Marec 1970
	Tunizija	Članica	Marec 1970
	Ukrajina	Opazovalka	September 2006
	Vanuatu	Članica	December 1979
	Vietnam	Članica	Marec 1970

Če izločimo Francijo, Belgijo in Švico, frankofonski prostor sestavljajo trije tipi držav:

- države, ki so postale frankofonske s procesom kolonizacije s strani Francije;
- države, ki so postale bolj ali manj frankofonske s pristopom, ki je bil bodisi posledica prostovoljne odločitve njenih elit bodisi rezultat izvajanja kulturne politike francoskih vlad preko izobraževalnih ustanov, kulturnih centrov ali različnih medijev (na primer Bolgarija ali Romunija);
- države, ki so ponovno postale frankofonske (kot Vietnam ali Gvineja), ker so se odločile ponovno vzpostaviti stike s strukturami Frankofonije (Le Marchand 1999: 45).

Slika 4.1.1: Zemljevid frankofonskega ozemlja

(Vir: *La documentation française*,

<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/francophonie/oif-carte.shtml>)

Frankofonija se mora še posebno zahvaliti nekdanjemu dosmrtnemu sekretarju francoske akademije (fra. *Académie Française*) in hkrati bivšemu ministru za kulturo Mauricu Druonu, saj ni bil samo prvi, ki je predlagal definicijo frankofonije kot »vsi tisti, ki jim je skupna francoščina«, ampak je bil tudi prvi, ki je izjavil: »Frankofonija je tudi geopolitika« (Druon v Haut Conseil de la Francophonie 1993: 23). Tako je veliki branitelj francoskega jezika

Frankofonijo označil za moderen, sodoben koncept, vendar je bil hkrati za veliko večino frankofonskih prebivalcev še slabo poznan in nedoločen.

4.2 PREOBRAZBE NA JEZIKOVNEM PODROČJU

Francoščina, ki jo veliko število držav na vseh petih kontinentih uporablja kot prvi ali drugi jezik, je bistvena podlaga za geopolitični frankofonski prostor. Slednji je bil resnično priznan na prvem srečanju leta 1986 v Versaillesu, prvem vrhu voditeljev držav in vlad, ki jim je skupna raba francoščine (Barrat 2004: 17).

Francoski jezik, ki ga njegovi govorniki ne uporabljajo zgolj kot kulturni jezik in jezik mednarodnega sporazumevanja (zlasti med elitami), ampak predvsem kot vektor ekonomskega in socialnega razvoja, za vse to ne žrtvuje nacionalnih jezikov in kultur tistih, ki ga uporabljajo (predvsem v državah Juga⁶), saj je prav spoštovanje kulture in tradicij drugih tisto, kar mu daje resnične perspektive v razvoju ob že tako mnogoštevilnih notranjih kakovostih in vrednotah.

4.2.1 Francoski jezik v Franciji: že tradicionalno vmešavanje javne oblasti

Prav kmalu po prvem obeležju francoskega jezika leta 842 v Prisegah iz Strasbourga (fra. *Serments de Strasbourg*), prvih uradnih spisih v francoščini, s katerimi sta Karel Plešasti in Ludvik Germanski končala dolgoletni spor, se je raba francoskega jezika razširila po vsem ozemlju Francije (Beaucé 1998: 34).

Medtem ko je provansalsščina⁷ vladala na Jugu, se je francoščina postopoma ukoreninila na celotnem ozemlju države severno od reke Loare, in tako poenotila takratne dialekte. V obdobju srednjega veka je prihajala v stik z latinščino, ki je bil jezik sodišč in cerkvenih dostojanstvenikov, razumeli pa so jo tudi v celotni tedanji Evropi.

A že kmalu, od tega je danes več kot 400 let, so javne oblasti imele zelo pomembno vlogo pri razvoju francoščine, saj so za lingvistične potrebe sprejele zakone, jo tako standardizirale ter očistile njen besednjak in ji hkrati utrdile status do drugih jezikov. Takrat je bilo to mišljeno predvsem proti latinščini, danes pa proti angleščini (Gallet 1995: 7).

Tudi odločitev kralja Franca I. je imela podoben pomen. Leta 1539 je namreč izdal edikt Villers-Cotterêts, s katerim je ukazal uporabo francoščine v vseh pravnih aktih. Tako je

⁶ Mišljen je predvsem afriški kontinent.

⁷ Stari provansalski jezik.

francoski jezik postal uradni jezik celotnega kraljestva, hkrati pa je doživel hiter razvoj še posebno v francoski književnosti.

Z ustanovitvijo francoske akademije⁸ leta 1635 so kraljeve oblasti zagotovile francoščini in njenim pravilom uporabe uradnega varuha, saj je bilo poslanstvo Akademije »narediti francoščino ponovno odlično, predvsem pa sposobno razpravljati o vseh vrstah umetnosti in znanosti« (Barrat 2004: 19). Med francosko revolucijo je narodna skupščina (Konvent) sprejela zakon, ki je zahteval uporabo francoščine pri izdelavi vsake državne uradne listine, s čimer se je okrepilo njeno mesto med ljudstvom. Proti koncu 19. stoletja pa je uvedba obveznega šolstva še dodatno prispevala k širjenju francoščine po celotnem ozemlju Francije.

Manj kot stoletje pozneje, 31. decembra 1975, je francoska vlada sprejela nov zakon, imenovan »Bas-Auriol«, katerega cilj je bila obvezna uporaba francoščine v okoliščinah, v katerih je državljan najprej potrošnik: ponudba in predstavitev dobrin ter uslug, reklame, ponudba zaposlitev ali del (Léger 1987: 13).

Dve leti po uradni potrditvi francoščine kot jezika Republike v francoski ustavi (1992), je francoska vlada uradno razglasila (4. avgusta 1994) nov zakon na področje francoščine, imenovan »zakon Toubon« (fra. *loi Toubon*). Z njim je Francija dobila učinkovito jezikovno zakonodajo, ki je francoskim državljanom zagotavljala pravico uporabljati njihov jezik ter se razširila na šest glavnih področij: informiranje potrošnika in zaščita delojemalcev; znanstveno in tehnično področje; javne službe; poučevanje in izobraževanje; področje avdiovizualizacije in razvoj večjezičnosti.

Politični prepir med desnico in levico glede uporabe francoskega jezika je znatno prispeval k zmanjšanju učinkovitosti omenjenega zakona. Prav to dejstvo pa danes v veliki meri skrbi francoske državljanke, saj se nekatere nadnacionalne odločitve, sprejete v Bruslju, gibljejo v smeri izginjanja francoščine na prodajnih policah supermarketov v korist ... angleščine.

Zakon iz leta 1994 (1. februar 1994), imenovan »zakon za francosko pesem« (fra. *loi pour la chanson française*), je predvideval vsaj 40 % delež radijsko predvajanih glasbenih del,

⁸ Njen uradni ustanovitelj je bil kardinal Richelieu v času vlade Ludvika XIII.

ustvarjenih ali interpretiranih bodisi s strani francoskih bodisi frankofonskih avtorjev (Morin 1999: 8).

4.2.2 Francoski jezik izven Francije

V **Kanadi** in še posebno v njeni veliki frankofonski provinci Québecu se francoski Kanadčani vse od prehoda njihovega ozemlja pod oblast britanske krone leta 1763 niso prenehali boriti za priznanje njihove kulturne posebnosti. Od t. i. »Mirne revolucije⁹« (fra. *Révolution tranquille*) na začetku 60-ih let se še bolj zavedajo, da bi se vzdrževanje frankofonske identitete na severnoameriškem kontinentu lahko nadaljevalo, tako z ekonomskim razvojem kakor tudi z določitvijo pravil za zaščito uporabe francoskega jezika. Da je ostala francoščina v Québecu v veliki meri jezik večine (več kot 83 % prebivalcev Québeca), se je treba zahvaliti predvsem jezikovnim zakonom. Tako je na primer ustavna listina francoskega jezika (zakon 101) iz leta 1977 izrecno določila, da je »francoščina uradni jezik Québeca« in hkrati naznanjala konec glasnih lingvističnih razprav z anglofoni (Barrat 2004: 20). Zahvaljujoč Ustavni listini je francoščina končno dobila manjkajoči značaj uporabnosti, nujnosti in socialnega prestiža.

Vendar na preostalem ozemlju Kanade boj za francoski jezik ni doživel tako radikalnega razvoja, saj demografska teža frankofonov ni in najbrž ne bo (frankofonsko prebivalstvo Kanade ima namreč najnižji delež rodnosti na svetu) dopuščala uveljaviti njihovih načrtov sredi prevladujoče anglosaksonske večine.

V **Belgiji** so Valonci govorili francoščino, še preden jo je francoski kralj Franc I. uvedel v Franciji (prvo besedilo »francoske« književnosti je bilo brez dvoma napisano okoli leta 880). Privilegirane vezi med knezi francoske pokrajine Ile-de-France in belgijske pokrajine Brabant so prispevale k uveljavitvi francoščine kot jezika dvora in upravnih služb, postopoma so jo sprejeli tudi preprosti ljudje. Tako je Bruselj že zelo kmalu postal veliko središče frankofonske kulture, iz katerega je kralj Karel V. naredil svojo prestolnico in ustvaril mnogo šol. Od takrat naprej je valonski del Belgije vseskozi spremljal svojo starejšo francosko sestro (Deniau 2003: 26–27).

⁹ »Mirna revolucija« sovпада z zmago liberalne stranke na volitvah leta 1960 in porazom nacionalne fronte ter z odločnim mirovnim angažiranjem Québeca z namenom doseči modernejše socialne, ekonomske in politične plane.

Drugačne pa so bile razmere v **Švici**, kjer je latinščino pri administraciji in trgovini zahodnih kantonov precej bolj zgodaj kot v Franciji postopoma nadomestila francoščina. Med obdobjem reformacije je še bolj napredovala, najprej v Ženevi in Luzani, toda s pritiskom nemščine se je do konca 18. stoletja francoski jezik vse bolj umikal proti zahodu države. Ta pojav se je nato stabiliziral oziroma celo malenkostno izboljšal, saj je Rousseaujev jezik ponovno pridobil nekaj švicarskega ozemlja (Deniau 2004: 29) in s tem švicarskih frankofonov.

Danes francoščina ni več samo lastnina Francozov, Valoncev, prebivalcev Québeca, Švicarjev, Luksemburžanov in prebivalcev Monaka, kjer je za večino tudi materni jezik. Francoščina pripada tudi Senegalcem, prebivalcem Konga, Magreba, Vietnamcem, Libanoncem, Romunom, Bolgarom, skratka vsem govorcem svetovne frankofonske skupnosti. Od tu dalje ne moremo več govoriti o »francoščini kot edinstvenemu jeziku«, ampak o »francoščinah« (Senghor 1995: 5), ki jih bogatijo raznolike skupnosti frankofonije.

4.3 FRANKOFONIJA: SOCIOLINGVISTIČNA REALNOST IN GEOPOLITIKA

»Moja domovina, to je francoski jezik«.

(A. Camus)

4.3.1 Sociolingvistična realnost

Če ocenjujemo moč nekega jezika glede na število njegovih govorcev, bi bila potemtakem francoščina, ki jo govori najmanj 175 milijonov¹⁰ ljudi po svetu, šele deseti jezik našega planeta, daleč zadaj za kitajščino, angleščino, hindujskim jezikom, španščino, ruščino, arabščino, bengalskim jezikom, portugalsščino in malajskim jezikom. A pomembnost francoskega jezika se ne določa samo po tej številki. Bolj bistveno je, da je drugi učeni mednarodni jezik, takoj za angleščino, in skupaj z njo deli tudi redke privilegije, da je govoren na vseh petih kontinentih. Zato lahko trdimo, da je francoščina svetovni jezik, poleg tega pa jo veliko število držav (več kot 40 v OZN) uporablja v mednarodnih odnosih in je uradni jezik v 30-ih državah sveta.

Vendar pa se je ob tem treba zavedati, da se pod besedo »frankofonski« skrivajo zelo različne situacije, ki otežijo vsakršno posploševanje. Na nekaterih območjih, kot so Francija, Québec

¹⁰ Zelo težko je oceniti realno število frankofonov v svetu. Po besedah Maurica Druona, nekdanjega dosmrtnega sekretarja Francoske akademije, je na svetu med 400 in 500 milijonov posameznikov, ki pravilno razumejo in prakticirajo francoski jezik na najbolj pomembnih področjih vsakdanjega življenja.

ali Valonija, na široko prevladuje francoščina. Veliko je tudi držav, kjer francoščina sicer predstavlja uradni jezik, vendar pa jo govori le manjšina. To velja za večino držav frankofonske Afrike, kjer se uporablja kot jezik elit. V drugih državah, kjer sicer nima nikakršnega uradnega statusa in jo govori le malo ljudi, pa kljub temu igra dovolj pomembno vlogo, da se slednje lahko uvrščajo v notranjost frankofonskega prostora (Barrat 2004: 22).

Če izvzamemo Francijo in Monako, državi, kjer je francoščina tudi edini uradni jezik, v frankofonskem prostoru ob francoščini sobivajo še drugi nacionalni, svetovni ali regionalni jeziki, kot na primer angleščina, arabščina, španščina ... Še več, zelo težko je opredeliti tipologijo jezikovnih razmer zaradi velikih razlik znotraj frankofonskega prostora. In sicer razlik med tistimi, ki jih je Visoki svet za Frankofonijo (fra. *Haut conseil de la Francophonie*) nekoč opredelil kot »resnične frankofone« (fra. *francophones réels*); (115 milijonov ali približno 2 % svetovnega prebivalstva) in običajno govorijo francoščino kot prvi ali drugi jezik ter »občasne frankofone« (fra. *francophones occasionnels*); (60 milijonov ali 1 % svetovnega prebivalstva), ki imajo le praktično ali nepopolno znanje francoskega jezika. Tej razdelitvi bi morali dodati še »pofrancozene« (fra. *francisants*); (približno 110 milijonov), torej tiste, ki so se naučili francoščine izven frankofonskega prostora (Haut Conseil de la Francophonie 1993: 16).

4.3.2 Geopolitični koncept

Z ustanovitvijo Agencije za kulturno in tehnično sodelovanje (ACCT) leta 1970 v Niameyu (Nigerija), prve medvladne frankofonske organizacije, se je Frankofonija povzpela na politično prizorišče kot politična entiteta. Vendar je bila resnično priznana šele leta 1986 na srečanju v Parizu, prvem vrhu šefov držav in vlad tistih držav, ki jim je skupna uporaba francoščine. To je takrat pomenilo 42 držav, ki so iz različnih ozirov pripadale institucijam Frankofonije. Med tistimi, kjer francoščina igra bodisi pravno bodisi dejansko vlogo, edino Alžirija še ni pristopila k institucionalni Frankofoniji (Le Marchand 1999: 15). Zaradi političnih in zgodovinskih razlogov se namreč druga frankofonska država na svetu (več kot 7 milijonov resničnih govorcev in prav toliko občasnih) še do danes ni vključila v to združenje.

Zagotovo lahko rečemo, da je Frankofonija svojevrstna skupnost, čeprav jo pogosto napačno ali upravičeno, primerjajo z angleškim Commonwealthom (Hargrove 1996: 728–730), saj imata tako prva kot druga skupnost izvor v kolonialnem širjenju velike sile stare celine. Vendar pa Commonwealth sam sebe šteje za politično združenje, ki vključuje le stare

britanske kolonije, a še teh ne v celoti. Tako na primer ZDA, kot zelo pomemben akter anglofonij, in Pakistan vanj niso vstopili, Nigerija, kot najbolj naseljena država subsaharske Afrike, pa je bila zaradi stalnega kršenja človekovih pravic iz njega celo izključena leta 1995 (Barrat 2004: 24).

Nasprotno pa ima Frankofonija pomisleke o sklicevanju na kolonialno preteklost, čeprav jo je zavestno sprejela. V resnici namreč hoče biti veliko bolj odprto in široko združenje, osnovano tako na dediščini starih francoskih kolonij (predvsem afriških), kakor tudi držav, ki niso bile nikoli pod francoskim skrbništvom (na primer Romunija in Bolgarija, ki sta prostovoljno prepojeni s francoskim jezikom in kulturo); (OIF 2003: 23).

Tako Commonwealth kot Frankofonija združujeta v njuni lingvistični skupnosti vsak približno 50 članic (Commonwealth 49 ter Frankofonija 68 držav in vlad). Pri tem se zdi skupnost Commonwealtha na področju prakticiranja jezika, geografske razdeljenosti in nivoju ekonomske razvitosti bolj enotna. A medtem ko se slednja ne more več razširiti, pa nemalo držav trka na vrata frankofonskega kluba, kar priča o njegovi resnični privlačnosti in dinamičnosti. Še en dokaz, da ne gre le za preprost razpravljalni forum, rezerviran za elito s privzetimi značilnostmi zahodne civilizacije, so zanimanja številnih in zelo različnih držav, kot so Armenija, Izrael ali Mozambik, za zborovanja, ki jih pripravlja Frankofonije (Barrat 2004: 24).

Ponovno je potrebno omeniti, da za razliko od preostalih mednarodnih skupnosti, Frankofonija ni ustanovljena na geografskem, političnem, ekonomskem ali kulturnem kriteriju. Temeljni in edini kriterij Frankofonije je en svetovni jezik, francoski jezik, kar ji omogoča razvijati sodelovanje med njenimi državami članicami na vseh področjih in hkrati spoštovati posebnosti vsake izmed njih. Poleg tega pripadnost Frankofoniji ni ekskluzivna, saj so tako rekoč vse njene članice tudi pristopnice ene ali več drugih mednarodnih zvez (EU, NAFTA, OUA, NATO, ASEAN, UMA in še številne druge). Poseben primer sta država Kanada in otok Mavricijus, ki istočasno spadata tako v skupnost Commonwealtha kot Frankofonije ter pri tem poudarjata dvojno identiteto – frankofonsko in anglofonsko.

Konec koncev bi lahko Frankofonijo opredelili tudi kot »gibanje, ki skuša preoblikovati jezikovne, kulturne in zgodovinske vezi med različnimi ljudstvi v širšo politično ter ekonomsko skupnost ter gibanje, ki se izraža z ustanovitvijo institucij in multilateralnih programov sodelovanja« (Rapport ENA 1991: 14–15).

5. RAZGIBANA FRANCOSKA PRETEKLOST

»V času, ko so mrtvi imperiji prepustili mesto velikim in živim republikam, naj mi bo dovoljeno, da se osredotočim na vrednote, ki jih na tem področju branimo skupaj, na odgovore, ki jih včerajšnja francoska kultura in jutrišnja frankofonska kultura prinašata na odločilna vprašanja, ki nam jih postavlja današnja civilizacija«.

(André Malraux)

Termin frankofonija, ki se je sicer pojavil že v 19. stoletju, je bil resnično potrjen šele v začetku 60-ih let prejšnjega stoletja. To je bilo obenem tudi obdobje dekolonizacije¹¹ in čas, ko so se v Franciji pojavila številna vprašanja o odnosih, ki jih je bilo treba od takrat naprej vzdrževati s starimi kolonijami, saj so le-te dobile v zapuščino različno velike deleže francoske kulture.

5.1 FRANCOSKE KOLONIALNE EKSPANZIJE

Priznati je treba, da je širjenje francoskega jezika po svetu (izven Evrope) v veliki meri rezultat kolonialne ekspanzije Francije, ki se je prav tako kot Velika Britanija ukoreninila na vseh petih kontinentih. Če seštejemo vsa ozemlja, ki jih je imela Francija v oblasti izven

¹¹ Dekolonizacijo je moč označiti predvsem kot preseganje in zanikanje kolonializma, kot proces doseganja neodvisnosti koloniziranih ozemelj in kot proces, ki je privedel do ene najpomembnejših sprememb v 20. stoletju. Je tudi proces, ki ga ni mogoče ločiti od tako imenovane antikolonialne revolucije. Le-ta je v koloniziranih državah potekala zelo različno – ponekod je bila močnejša, ponekod hitrejša in podobno.

Vzroke za dekolonizacijo je iskati predvsem v zgodovinskih okoliščinah, v katerem se je proces pojavil. Med pomembnejše momente, ki so jo omogočili, pa je mogoče prištevati: drugo svetovno vojno, ki je hkrati simptom stanja v kolonističnih metropolah in dogodek, ki je te metropole vojaško in gospodarsko izčrpal, prav tako pa je prinesel zmago antifašističnim gibanjem; razvoj izobražene elite v koloniziranih državah; zmaga socialistične revolucije in nastanek SZ, ki je predstavljala tako model kot podporo antikolonialistični revoluciji in gibanjem.

Nosilec dekolonizacije je bila akulturirana inteligenca, ki se je izobraževala predvsem v kolonialnih metropolah. Stane Južnič ugotavlja, da so ti ljudje v svojem šolanju prišli v stik z intelektualnim svetom »belega človeka«, pri čemer so ugotovili: da ta svet, ki se je koloniziranim kazal v vsej svoji bleščavi in superiornosti, še zdaleč ni popoln in da je v resnici poln notranjih nasprotij ter razredno razdeljen. Tako izobražena elita je našla skupne interese s proletariziranim kmečkim prebivalstvom, kar predstavlja zagon antikolonialne revolucije, ki je nedeljivo povezan proces z dekolonizacijo. Dekolonizacija ni v vseh delih sveta nastopila sočasno. Med prvimi se je poskušala dekolonizirati Latinska Amerika, kasneje pa tudi države Azije in Afrike. Neodvisnost je bila v različnih državah pridobljena dokaj različno. Ponekod je bila dosežena z oboroženim bojem in z narodnoosvobodilnimi vojskami, drugod pa na izrazito miren način, saj so se kolonialne uprave umaknile brez upiranja (Južnič 1980). Dekolonizacija je sicer spremenila podobo sveta, toda nikdar ni bila v celoti končana. Vrhunec je dosegla v 50-ih letih, nato pa je zašla v krizo. Razvoj v formalni neodvisnosti ni potrdil upravičenih velikih pričakovanj, zaostajanje v razvoju postajalo čedalje večje, razlike med razvitimi in nerazvitimi so se še povečevale. Nepravičnost mednarodnega ekonomskega reda je ostala in se prav tako povečevala, saj je svetovno tržišče ostalo izrazito kapitalistično.

Kolonialna odvisnost se je tako nadaljevala, čeprav so ozemlja dobila formalno politično neodvisnost, ne pa tudi dejanske možnosti razvoja. Nadaljevanje kolonialne odvisnosti je mogoče označiti kot neokolonializem.

svojih državnih meja, jo po površini lahko primerjamo z nekdanjo Sovjetsko zvezo. Francoski kolonialni imperij je na višku svoje veličine leta 1931 predstavljal približno 12,5 milijonov kvadratnih km ali 23-kratno površino svoje matične dežele (Le Marchand 1999: 25), kar je pomenilo 8,6 % svetovnega ozemlja.

Za kolonialno¹² zgodovino Francije sta značilni dve zelo različni obdobji. Prvo, od začetka 16. stoletja do začetka 19. stoletja, je bilo zaznamovano z odkrivanjem dežel in merkantilizmom. V drugem obdobju, ki se konča z osamosvojitvijo Alžirije leta 1962, pa se je uveljavil izrazit in dolgotrajen imperializem, ki je tekmoval z drugimi evropskimi kolonialnimi silami.

5.1.1 Prvi francoski kolonialni imperij: čas raziskovalcev

Prvi francoski kolonialni imperij, ki se je začel z odkrivanjem Québeca leta 1534, je *Ancien Régime* relativno slabo upravljal, kar je v začetku 19. stoletja privedlo do komaj zadostnih dohodkov.

Francoska kolonialna pustolovščina se je začela na zelo klasičen način za tisto obdobje. Francoski pomorščak Jacques Cartier, začetnik odprave proti zahodu, je leta 1534 prispel v Ameriko po ustju reke Sveti Lovrenc in se povzpел vse do današnjega mesta Montréal, kjer so nastale prve francoske naselbine (Deniau 2003: 32). To odkritje, točno pet let pred slovitim ediktom Villers-Cotterêts, ki je poenotil francosko izražanje v Franciji, bi lahko dalo slutiti

¹² Kolonializem je po najbolj splošni opredelitvi določena vrsta odnosov med človeškimi skupnostmi, ti odnosi pa temeljijo na popolni neenakopravnosti, so hierarhizirani tako, da ena človeška skupnost uveljavi nadzor ali neposredno oblast nad drugo skupnostjo ali večjim številom skupnosti. Kolonializem je sicer izrazito družboslovni pojem, ki je pogosto uporabljen tudi za opredelitev zgodovinskega obdobja v zgodovinski vedi. Četudi o tem potekajo vnete razprave, je vendarle mogoče trditi, da kolonializem ni zaključen proces in je mogoče njegove elemente opaziti tudi v sodobnem času.

Kolonializem in kolonizacija sta različna pojava, ki pa sta lahko med seboj prepletene. Kolonizacija je neposredna naselitev obvladanega prostora, ne glede na njegovo poseljenost, medtem ko je kolonializem posredno vsiljena oblast, ki praviloma ne uveljavlja politike fizičnega in le deloma stremi za kulturnim uničenjem avtohtonega prebivalstva. V nekem smislu se pojava zlasti od 15. stoletja naprej dopolnjujeta. Tako lahko govorimo o treh temeljnih zvestih kolonializma oziroma kolonizacije. Prva izhaja iz najbolj brutalnega odnosa do prebivalstva, na katerega so kolonialisti naleteli na ozemljih zelenega naseljevanja. Naseljenci so staroselsko prebivalstvo fizično uničili, da bi napravili prostor za novo naselitev. Govorimo torej o genocidu. Druga zvrst je manj skrajna in opisuje razmere, ko so osvajalci skušali staroselsko prebivalstvo pritegniti k delu v okviru družbenogospodarskega sistema, ki so jim ga vsilili. Uveljavili so lastno ideologijo, uničevali staroselsko kulturo in sisteme vrednot. Ta zvrst je oblika etnocida in je značilna za misijonarsko vneto oziroma vsiljevanje krščanstva. Tretji tip nekako sodi med prvi dve zvrsti, z razliko, da je kolonialna sila kolonizirano ljudstvo obvladovala s pomočjo najrazličnejših modalitet oziroma usklajevanj v odnosu do družbenogospodarskih in kulturnih sistemov. To je bilo značilno za območja, kamor niso bili usmerjeni tokovi neposrednega evroskega doseljevanja (Južnič 1980).

začetek cvetočega prekomorskega kraljestva. Toda to se ni zgodilo, saj je imel francoski kralj Franc I. na evropskem kontinentu veliko dela proti Karlu V. in Henriju VIII. Tudi admiral de Coligny je zaman poskušal povečati vojne pohode na Florido in v zaliv Ria de Janeiro. Šele kralju Henriju IV. je uspelo potrditi francosko prisotnost v Kanadi (takrat imenovani Nova Francija), in sicer z ustanovitvijo mesta Québec leta 1608 ter nastanitvijo kolonistov na Novi zemlji, v Hudsonovem zalivu in v Akadiji (današnja kanadska provinca Nova Škotska). Z večjim uspehom je kardinal de Richelieu od leta 1626 dalje posredoval v Antilih (francoske ozemeljske pridobitve: otok Martinik, Gvadelup in Santo-Domingo, ki je postala najbogatejša francoska kolonija) ter v Gvajani, v manjši meri pa tudi na alžirski obali, v ustju Senegala in na Madagaskarju. Vrh tega je z ustanovitvijo in vzdrževanjem močne vojne mornarice začel dajati ekspanzionističnim željam francoskega kraljestva tudi koherentno obliko (Barrat 2004: 28).

Jean-Baptiste Colbert, odgovoren za mornarico, trgovino in kolonije, je razširil delo svojega predhodnika, še posebno zaradi ustanovitve prestižne Indijske trgovske družbe (fra. *Compagnie des Indes*) leta 1664, ki je kralju zagotavljala monopol nad trgovino v Indiji in na Madagaskarju. Posledično so se v začetku naslednjega desetletja na indijski obali razcvetele slavne trgovske čezmorske naselbine: Pondicherry, Chandernagor, Karikal ... Tudi afriška obala je bila vse od Zelenega rta do Gambije podvržena francoskemu nadzoru, v Indijskem oceanu pa je prav tako otoki Reunion, Mavricijus in Sejšeli. Na severnoameriškem kontinentu je bil kmalu vse od ustja reke svetega Lovrenca do Novega Orléansa vzpostavljen mogočen prvi francoski kolonialni imperij. Ta je med vlado kralja Ludvika XV. (1715–1774), ki ga je navdihovala predvsem trgovska mrzlica, dosegel svoj vrhunec (Deniau 2003: 32–35).

5.1.1.1 Administrativni sistem kolonij: še v fazi razvoja

Za današnji pojem Frankofonije bi bilo netočno seči nazaj vse do prvega francoskega kolonialnega imperija¹³, ki je izhajal predvsem iz pustolovske želje raziskovalcev in trgovcev,

¹³ Kolonializem je prešel številna obdobja, ki jih je sicer težko natančno ločiti, prav tako pa opredeliti. Govorimo lahko, denimo, o klasičnem kolonializmu, ki je bil značilen za starodavno Grčijo, toda v sodobnem pomenu besede kolonializem označuje predvsem evropski kolonializem, torej dominacijo Evrope in širjenje vpliva evropskih kolonialističnih držav. Sledeč taki opredelitvi je mogoče določiti tri ključna obdobja: prvo se začne z velikimi geografskimi odkritji na prelomu 15. in 16. stoletja. Začne se z iskanjem poti v Indijo, ki jo je prekinil Otomanski imperij. Tako je bila odkrita Amerika. Za to obdobje je najpomembnejše obladovanje morskih poti, nastajale so obmorske postojanke; drugo obdobje se začne z dekolonizacijo Amerike. To je obdobje dograjevanja mnogih imperijev (imperializem), kar je bilo zlasti značilno za Veliko Britanijo in Francijo v Aziji in Afriki. Prihaja do deformacij kolonij v smislu, da so razvoj povsem diktirale kolonialne sile; za tretje obdobje

sicer pa praktično ni imel nobenega vpliva na administrativne in kulturne zadeve svojih ozemelj. Prav tako je potrebno vedeti, da vse do prihoda Colberta v kolonijah še ni obstajal administrativni sistem, ki bi bil vreden tega imena. Počakati je bilo treba vse do zadnjih let vladanja kralja Ludvika XIV. (leta 1710), ko se je ustanovil Urad za kolonije (fra. *Bureau des Colonies*), dodeljen oddelku mornarice. Omenjeni urad je tako dajal slutiti obstoj usposobljenega administrativnega osebja, sicer omejenega v pravicah, ki je v 18. stoletju zagotovil nadaljevanje procesa kolonizacije (Gallet 1995: 14).

Lokalno administracijo francoskih kolonij so najprej zagotavljale »družbe z ustavnimi listinami« (fra. *Compagnies à chartes*), ki jim je kralj dodelil pristojnost najvišje oblasti v njegovem imenu, nato pa so jih nadomestili neposredni predstavniki kraljeve oblasti. Postopoma so se namesto njih pojavili »Sveti« (fra. *Conseils*), ki so se bolj ali manj zgledovali po parlamentih matične dežele. Vendar ta navidezna enakost ni bila kos ekonomskemu stanju kolonij, ki je v resnici impliciral popolno odvisnost od matičnega ozemlja (Barrat 2004: 29).

Tudi na področju trgovine je za matično deželo veljalo pravilo ekskluzivnosti, in sicer tako pri nakupu surovin kot pri prodaji končnih izdelkov, ter monopol nad transportom. V zameno so kolonistom podelili tržišče nad matičnim ozemljem, tipa z nepravilnim nadomestilom niso bili zadovoljni. Med osrednjo oblastjo in kolonijami so tako nastali spori, zelo razširjeno pa je postalo tudi tihotapstvo. Med najbolj cvetočimi panogami je bila na trgovskem področju trgovina s črnimi sužnji. Od leta 1685 je suženjski zakonik določal pravila suženjstva, ki so sicer v principu zagotavljala sužnjem določeno fizično nedotakljivost, a so jih hkrati obvezovala k strogemu izpolnjevanju dolžnosti. Konvent je februarja 1794 ukinil suženjstvo, a ga je Napoléon Bonaparte ponovno uvedel 1802. leta, prav tako pa tudi trgovino s sužnji. V času njegove 100-dnevne vlade (od 20. marca do 22. junija 1815) po vrnitvi z otoka Elbe je oboje spet ukinil, a je doba restavracije¹⁴ ponovno uvedla suženjstvo (Hagège 1987: 56).

5.1.1.2 Skrčitev prvega kolonialnega kraljestva (1763–1820)

Višku prvega francoskega kolonialnega kraljestva okrog leta 1750 je sledil hiter in neizprosni propad. Dobrih deset let kasneje je moralo namreč kraljestvo drago plačati francosko-

je značilen proces širjenja režima samouprave in končne formalne neodvisnosti in suverenosti številnih kolonij. Vendar ostanejo prisotne oblike odvisnosti in povezanosti. To obdobje je poimenovano neokolonializem.

¹⁴ Doba vladanja Ludvika XVIII. in Karla X. (1814–1830).

angleško tekmovalnost, ki je skoraj povzročila njegov propad. Leta 1759 je so Angleži osvojili Québec, zatem Antile (razen Santa-Dominga) in leta 1761 Pondicherry, zato je pariška pogodba iz leta 1763 bolj spominjala na nekakšen mrliški list. Z njo je Velika Britanija pridobila kolonialno ozemlje Nove Francije, ki se je preimenovalo v Provincio Québeqa; Luziana je bila sprva tajno prepuščena Španiji, preden bi postala britanska last. Več antilskih otokov je bilo prodanih Angliji; tudi senegalske trgovske prekomorske naselbine so bile za Francijo izgubljene. Prvo francosko kolonialno kraljestvo, ki je obsegalo 13 milijonov kvadratnih km in štelo 30 milijonov prebivalcev, se je tako zmanjšalo na samo 40.000 kvadratnih km in 400.000 prebivalcev (Barrat 2004: 30). Versailleska mirovna pogodba iz leta 1783, ki je tokrat zapečatila angleški poraz z izgubo ozemelj bodočih ZDA (posledica ameriške revolucije), je Franciji prinesla zelo majhno nadomestilo, saj je pridobila le senegalske naselbine.

Prihod Napoléona I. na prestol je pomenil preprosto razprodajo francoskih prekomorskih posestev. Tako je Luziano, ponovno prodano Franciji s strani Španije leta 1800, skorajda zastonj prepustil ZDA leta 1803. Po porazu pri Trafalgarju 1805. leta, padcu Tamatave 1811. leta ter neuspehu francoskih čet v Santo-Domingu (zaradi upora tamkajšnjih sužnjev, ki so dosegli neodvisnost) se je vse zdelo izgubljeno. Povrhu tega je v tem času med Anglijo in Francijo ponovno vzplamtela vojna, s katero so Angleži zaplenili skoraj vsa preostala francoska kolonialna ozemlja. Kljub slavni odpravi Napoléona Bonaparteja v Egipt leta 1798, s katero je skušal ohraniti most z Bližnjim Vzhodom, so bile izgubljene še zadnje francoske sanje o zapuščini v deželi piramid (Le Marchand 1999: 21).

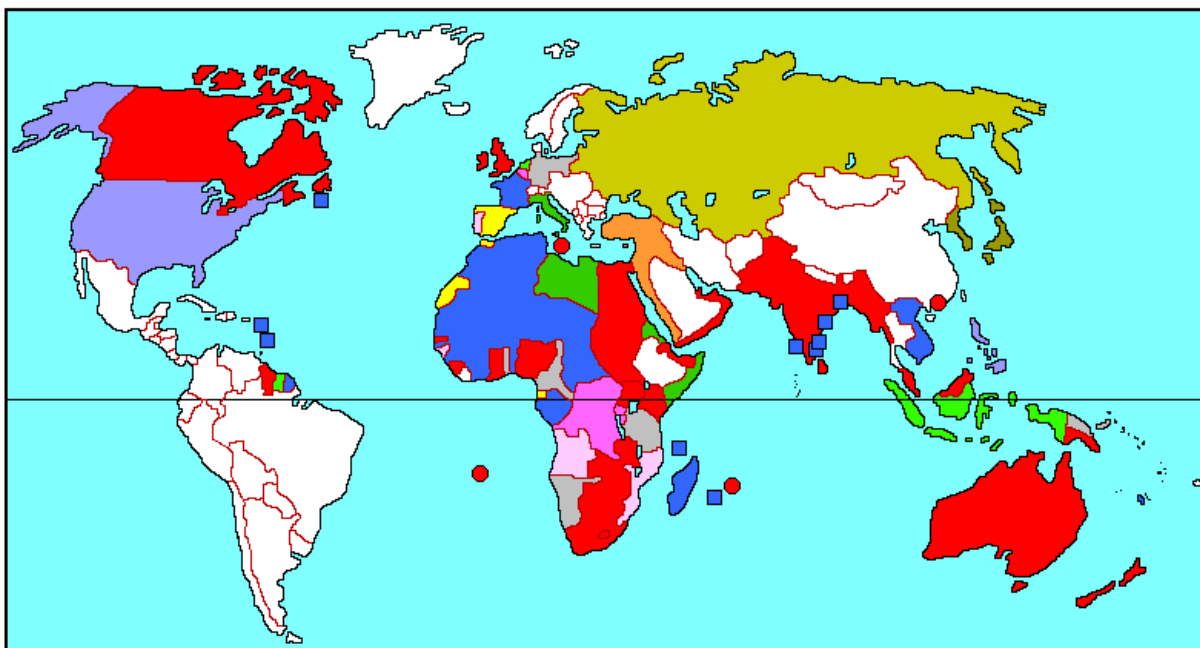
Šele v obdobju restavracije je Francija pridobila nekaj ozemelj v Indijskem oceanu, Senegalu in Antilih, zaradi česar je leta 1829 ustanovila Ministrstvo za kolonije (fra. *Ministère des Colonies*); (Barrat 2004: 30–31). Toda v istem času se je na drugi strani Sredozemskega morja položaj med predstavniki francoskega kralja in alžirskega kneza vse bolj zaostroval.

5.1.2 Drugo francosko kolonialno kraljestvo: čas upraviteljev

Medtem ko je Francija potrebovala tri stoletja za ustanovitev prvega kolonialnega posestva, krhkega in neskladnega, je bilo drugo vzpostavljeno že v enem samem stoletju. Večina francoskih kolonialnih posestev je bila namreč pridobljenih v času Tretje republike (1871–1940), ustanovljene po koncu francosko-pruske vojne (1870–1871). Na svojem vrhuncu se je

drugi francoski kolonialni imperij pojavil v vsem sijaju leta 1931, takoj za britanskim kraljestvom, in zdel se je neuničljiv. Vendar je tako hitro kakor prvo izginilo tudi drugo kolonialno posestvo. To pa je tudi edina skupna lastnost obema francoskima kolonialnima ozemljema. Drugo kolonialno posestvo je namreč, za razliko od prvega, nesporno pustilo globok in trajen pečat tako v matični deželi Franciji kot v njenih kolonijah na vseh petih kontinentih (glej sliko 5.1.2.2); (Léger 1987: 12). Dokaz za to najdemo v obstoju administrativnega sistema latinskega tipa, v obstoju številnih in trdnih infrastruktur ter v bogatstvu kulturne prihodnosti domačinov kot bodočih civilizirancev pod vplivom francoske kulture. To se je uresničevalo predvsem v jezikovnem in kulturnem širjenju francoskega jezika. Očitno je bilo torej dejstvo, da je bila politična in kulturna ustanovitev naselbin tista, ki je dopustila navezati zelo močne vezi med različnimi kulturami preko istega jezika in s tem pripomogla k razcvetu Frankofonije (Barrat 2004: 31).

Slika 5.1.2.2: Ozemlje drugega francoskega kolonialnega imperija leta 1914 (modra barva)

(Vir: *Académie d'Aix-Marseille*. Dostopno na http://histgeo.ac-aix-marseille.fr/enseign/houot/g14_18/coloni14.htm)

5.1.2.1 Od renesanse do konference v Brazzavillu (1830–1944)

S koncem Napoléonovih vojn (1803–1815) je Anglija vrnila Franciji večino njenih nekdanjih kolonialnih posestev, med njimi Gvadalupe, Martinik, Francosko Gvajano na južnoameriški obali, različne trgovske posesti v Senegal, otok Reunion in druge manjše posesti v Indijskem oceanu.

Resnični začetek drugega francoskega kolonialnega imperija pa je bila vojaška odprava v Alžirijo leta 1830, ki se je najprej izrazila z izkrcanjem francoskih kraljevih čet, in je tako pomenila izhodiščno točko za ponovno izgradnjo francoskega kolonialnega kraljestva. Tako je bilo od leta 1833 naprej doseženo načelo stalne prisotnosti v Alžiriji (francoska zaseda je trajala več kot 17 let), ki je bilo s kapitulacijo šefa odporniškega gibanja Abdela Kaderja še bolj okrepljeno. Zatem se je francoska ekspanzija usmerila v notranjost afriške celine proti Subsaharski Afriki, kjer je ustanavljala trgovske postojanke v Senegal, Nigeriji, Mavretaniji, na Slonokoščeni obali, v Gabonu in Dahomeji (današnji Benin). Leta 1859 so vse francoske obalne posesti od Zlatega rta do Gabona prešle v popolno odvisnost francoskih ustanov. Madagaskar je z ustanovitvijo Družbe za Madagaskar (fra. *Compagnie de Madagascar*) leta 1863 in namestitvijo strateških naselbin na obalah Rdečega morja še naprej ostajal baza francoske ekspanzije v Indijskem oceanu. Na področju Tihega oceana so bili med leti 1837–1842 številni otoki, med njimi tudi Tahiti, prav tako pod francoskim nadzorstvom, leta 1853 pa se jim je pridružila še Nova Kaledonija (Deniau 2003: 36–37).

Nekaj let kasneje so francoske čete prodrle še na azijski kontinent in v mestu Sajgon (danes Hošiminh) leta 1859 ustanovile garnizijsko mesto, katerega namen je bil zaščititi zahodne misijonarje in francoske trgovske interese. Še bolj pomembni za Francijo pa so bili strateški razlogi, predvsem Kitajska in Indokina, za kateri je tekmovala proti drugi veliki evropski velesili Angliji. Francoska kolonialna ekspanzija na azijskem območju se je po premoru zaradi francosko-nemške vojne leta 1870 ponovno nadaljevala (Barrat 2004: 31). Od leta 1874 je Pogodba iz Sajgona priznavala oblast Francije nad francosko kolonijo Cochinchine (južni del Vietnama z glavnim mestom Sajgonom), nad katero je Napoléon III. zagotovil francoski nadzor. Tahiti je bil francoskemu imperiju pridružen leta 1880, istega leta tudi Ekvatorialna Afrika, leta 1881 še Tunizija kot protektorat, Madagaskar 1883. leta in 1885 Tonkin. Postopoma je bila francoska oblast tako zagotovljena v severni, zahodni in centralni Afriki ter vzhodni afriški obalni enklavi Džibutiju (takratna Francoska Somalija) Ob tem je bilo prepričanje tedanje francoske levičarske oblasti (predvsem vplivnega politika Julesa

Ferryja), da je naloga Francije civilizirati prebivalstvo sveta. Bolj konkretno je slednja ideja pomenila uvedbo brezplačnega, obveznega in laičnega šolstva, tako v Tretji republiki, deželah Magreba (tudi Maroko leta 1911 postane francoski protektorat), Afriki, na Madagaskarju in Indokini, kjer so se vsi učenci učili »o naših (to se pravi francoskih) prednikih Galcih« (Le Marchand 1999: 34). V tem času je Francija ustanovila nove kolonije na območju južnega Pacifika (Nova Kaledonija, Francoska Polinezija) ter si zagotovila skupen nadzor z Anglijo nad Novimi Hebridi.

Mirovna pogodba skonca prve svetovne vojne je uradni zmagovalki Franciji dopustila okoristiti se z novimi ozemeljskimi pridobitvami, ki so hkrati pomenila tudi zadnjo kolonialno pridobitev. Zagotovila si je namreč mandate na ozemljih takratnega Otomanskega imperija (Sirija, Libanon) ter pridobila nemške kolonije na ozemlju Toga in Kameruna.

Druga svetovna vojna pa je že dala slutiti prve začetke dekolonizacije, katero je jasnovidno napovedal general de Gaulle na konferenci v Brazzaville-u leta 1944. Drugi francoski kolonialni imperij je tako po drugi svetovni vojni začel počasi razpadati, saj so bile njegove posesti pod okupacijo tujih sil (Japonska v Indokini, Anglija v Siriji, Libanonu in na Madagaskarju, ZDA in Anglija v Maroku in Alžiriji ter Nemčija v Tuniziji). Kljub temu je generalu de Gaullu postopoma uspelo ponovno ustanoviti tako imenovano »Francosko unijo« (fra. *Union française*), ki je bila vključena v ustavo iz leta 1946 (Četrta republika) in je nadomestila prejšnji kolonialni imperij. A že leta 1947 se je moral resno soočiti s procesom dekolonizacije, ki je dala slutiti vstaja na Madagaskarju ter francosko-vietnamska vojna po razglasitvi neodvisnosti Vietnama (2. september 1945).

5.1.2.2 Mozaik administrativnih sistemov »po francosko«

Položaj francoskih kolonij se je od kolonije do kolonije zelo razlikoval. Odvisen je bil od starosti vezi in stopnje asimilacije z matično deželo. Za razliko od britanskih kolonij je Francija svoj imperij uredila v velike centralizirane bloke pod vodstvom generalnih vladarjevih namestnikov: Indokina (od leta 1887 so jo sestavljale federacija Annam-a kot tedanji osrednji Vietnam, Kambodže in Laosa), francoska zahodna Afrika (AOF, od leta 1904), francoska ekvatorialna Afrika (AEF, od leta 1910) in Madagaskar (od leta 1897) (Barrat 2004: 32–33).

Nekatera starejša francoska posestva (Antili, Gvajana, Réunion) so imela zaradi visoke stopnje asimilacije takšno upravo, ki je bila neposredno vezana na Pariz in sestavljena iz guvernerjev in generalnih svetov. Nasprotno pa je Maroko, s katerim je Francija zelo pozno in težko dosegla pomiritev, tvoril samostojno državo s sultanom in posebnim položajem. Posebnost druge francoske kolonizacije je bila, da njen glavni cilj niso bili več ekonomski razlogi¹⁵ (razen za primer Maroka in Indokine), ampak predvsem strateške in politične narave. Za razliko od britanskega kraljestva trgovina med Francijo in njenim imperijem namreč ni nikoli predstavljala več kot 15 % francoske zunanje trgovine (Gallet 1995: 9). Značilnost francoskega kolonialnega projekta posebno v začetku 20. stoletja je bila tako imenovana »civilizacijska misija« (fra. *mission civilisatrice*), načelo, s katerim je imela Evropa nalogo, da civilizira kolonizirana ljudstva. V francoskem primeru je to pomenilo evropeizacijo na francoski način, še posebno v kolonijah francoske vzhodne Afrike. Slednje je pripadajočim ljudstvom, ki so prevzeli francosko kulturo (in s tem po večini tudi krščanstvo) ter francoski jezik, zagotovilo status francoskega državljana in volilno pravico.

In še več, ta administrativna kolonizacija je v notranjosti vseh petih kontinentov uvedla številne ideje, vzorce obnašanja, ki so bili sicer dejavniki akulturacije, a so se izkazali za uspešne katalizatorje modernizacije koloniziranih družb. Prav tako je bila profesionalno vodena s strani elite francoskih funkcionarjev, ki so se izšolali v zelo ugledni kolonialni šoli (fra. *École coloniale*), ki je leta 1960 postala Mednarodni inštitut za javno upravo (fra. *Institut international d'administration publique – IIAP*); (Barrat 2004: 33).

5.2 OBDOBJE DEKOLONIZACIJE

»V ruševinah kolonializma smo našli to čudovito sredstvo – francoski jezik«.

(Léopold Sédar Senghor)

5.2.1 Pojav novega mednarodnega reda

Na predvečer druge svetovne vojne je imela Francija v posesti drugi največji kolonialni imperij na svetu, ki je z dominioni (samoupravnimi enotami), kolonijami in protektorati

¹⁵ Za razliko od britanskega kraljestva, glavnega tekmeca Francije.

predstavljala izjemno raznolikost. Skrbništvo nad njimi sta zagotavljali dve ministrstvi, kar pa je oviralo upravljanje: Ministrstvo za zunanje zadeve za protektorate Tunizije, Maroka, Libanona in Sirije; Ministrstvo za kolonije za druga čezmorska ozemlja, subsaharsko Afriko, Indijski in Tihi ocean ter za mandatna ozemlja Toga in Kameruna. Alžirija kot sestavni del francoskega ozemlja je bila neposredno podrejena francoski vladi preko generalnega vladarjevega namestnika (Gallet 1995: 16).

Oslabljenim evropskim državam po koncu druge svetovne vojne se je pridružila še ustanovitev dveh blokov, ki sta bila sovražna do močnih imperijev Starega kontinenta. Antikolonializem ZDA (čeprav so bile zelo imperialistične) in Sovjetske zveze (katere okrajšava je skrivala kolonialni kontinentalni imperij, ki so ga vodili Rusi) je namreč dolgoročno oslabil kolonialne evropske sisteme na zahodu. Že leta 1941 so Angleži in Američani podpisali Atlantsko listino, ki v 3. členu zagotavlja »pravico, ki jo ima vsako ljudstvo, da izbere obliko vlade, pod katero hoče živeti« (Barrat 2004: 35). Že kar nekaj časa pred tem so se mandatarji Društva narodov nekdanjih nemških in turških kolonij obvezali, da bodo storili vse za sposobnost samovladanja držav, ki so jim bila prepuščena. Versailleska mirovna pogodba iz leta 1919 pa je vsebovala tudi obljube, na katere so se zelo hitro sklicevala dotična ljudstva.

Konferenca v San Franciscu, ki je od aprila do junija 1945 zasedala zaradi projekta ustanovitve OZN, je dolgo razpravljala o kolonialnem vprašanju. Odgovor nanj je bil ustanovni akt, ki je dekolonizacijo postavil za glavni politični cilj OZN. Tako je v okviru OZN skupen pritisk elit, zagovornic osamosvojitve od kolonialnih držav, ameriških ter sovjetskih sil, sovražnic kolonializma, pospešil gibanje za dekolonizacijo kljub prvim zametkom hladne vojne (El Tibi 2001: 8). Obdobje emancipacije pa je bilo zaznamovano tudi s konferenco v indonezijskem mestu Bandung (april 1955), prvim plenarnim srečanjem 29 azijskih in afriških voditeljev, ki so bili sicer različnih ideoloških in političnih prepričanj, toda povezovala jih je želja in politični program za politično dekolonizacijo Afrike in Azije. Konferenca je predstavljala pomemben korak v prizadevanju koloniziranih držav za popolno neodvisnost od nekdanjih kolonialnih prestolnic (Barrat 2004: 36). V tem pogledu je bila konferenca pomembna za uskladitev dekolonizacijskih prizadevanj držav in pomembna stopnica pri nastajanju gibanja neuvrščenih. Pri razvoju gibanja so ključno vlogo odigrala nekatera pomembna imena mednarodne politike. To so bili: egipčanski predsednik Nasser, Ganec N'Kruman, predsednik indijske vlade Nehru, Indonezijec Sukarno, vietnamski predsednik Hô Chi Minh, jugoslovanski predsednik Tito in še številni drugi.

5.2.2 Prvo povojno obdobje (1945–1960): Francoska unija

Po letu 1945 so bile francoske politične sile, ki so prišle na oblast, popolnoma prežete z ideali o svobodni Franciji. General de Gaulle, ki je bil 15 let kasneje velik graditelj francoske dekolonizacije, se je med drugo svetovno vojno neprenehoma boril proti vsem tistim, ki so poskušali uničiti imperij. Toda takoj po vojni pa je, pragmatičen kot vedno, razumel nujnost dekolonizacije. Od leta 1945 do leta 1955 je Francija po svojem zgledu tudi v svojih kolonijah izvajala demokratizacijo političnih običajev. Ustanovili so večstrankarstvo, kolonizirano prebivalstvo pa je medtem dobilo status francoskih državljanov in razširjeno volilno pravico. Tudi parlamentarci, ki so prihajali iz francoskih kolonij, so bili izvoljeni v različne francoske poslanske zbornice, teritorialne skupščine, pooblašene za izglasovanje proračuna in dvig davkov, pa so skupaj z guvernerjem kot upravno kolonialno oblastjo delile iniciativo za nekatere upravne ukrepe (Léger 1987: 21).

Ta razvoj je potekal v okviru Francoske unije, ustanovljene z ustavo iz 27. oktobra 1946, a že na srečanju v Washingtonu (24. avgusta 1946) je general de Gaulle izjavil: »Francoske kolonije bodo pozvane, da se prvič v zgodovini udeležijo, in to je, mislim, tudi svetovna izjemnost, splošnih volitev v ustavodajno skupščino (...). Prihodnost francoskih kolonij je v Francoski zvezi, v francoski skupnosti in vsaka kolonija se bo razvijala s francosko pomočjo v največji možni meri« (de Gaulle v Barrat 1997: 36). Ustava iz leta 1946 je v 41. členu tudi določala, da »je Francija nedeljiva, demokratična in socialna republika«, ki s prekomorskimi ozemlji na eni strani in pridruženimi državami na drugi strani tvori »svobodno sprejeto zvezo«, ki je v konstitucionalni zgodovini predstavljala najbolj izdelan, pa čeprav kratek poskus asimilacije kolonialnih ljudstev.

Leta 1954 se je po umiku francoskih čet iz Vietnama Francija zapletla v nov in še ostrejši konflikt z eno od pomembnejših kolonij, Alžirijo. Slednja je za francosko državo predstavljala posebno velik problem, saj se je na ozemlju Alžirije v dobrem stoletju francoske vlade naselilo mnogo evropskih priseljencev. Prihod generala de Gaulla na oblast (1958) pa je naznanil njeno samostojnost (1962).

V začetku je Francoska zveza delovala učinkovito, tako na ozemljih AOF kot tudi AEF. Zelo slovit zakon, imenovan »zakon Defferre«, izglasovan junija 1956, je ozemljem podelil notranjo avtonomijo. Čeprav je bil predstavljen kot preprost zakon za decentralizacijo, pa je šlo v resnici za temeljni zakon, ki je spremenil ustavo Četrte republike. Slednja je ozemljem dodelila lastno politično osebo ter ustanovila lokalno izvršilno oblast, ki je bila odgovorna

zakonodajnim lokalnim skupščinam. Kljub temu pa bodočim vladam ni podelila izključne pravice do mednarodne suverenosti (denar, obramba, zunanja politika), za katero je Francija še naprej prevzemala odgovornosti (Le Marchand 1999: 46). A notranja avtonomija je že bila korak proti samostojnosti, na katero pa je bilo treba še malo počakati.

Omenjeni zakon je poleg drugih naprednih določb predvideval tudi generalizacijo in ureditev izobraževanja, ki je še posebej ugajala elitam prekomorskih ozemelj. Določba je namesto podeželskih šol in izobraževanja, »prilagojenega« domačinom, uvedla (od februarja 1957 dalje) poučevanje v tudi najbolj oddaljenih vaseh po zgledu iz matične dežele. Učinki slovitega zakona, oblikovanega po meri ozemelj zahodne Afrike, so bili ugodni za miroljuben razvoj procesa neodvisnosti, ki se je zgodil tri leta pozneje. Celotno francosko kolonialno posestvo v Afriki je z odločno podporo Francije pristalo na mednarodno suverenost, vključno z Madagaskarjem in Kamerunom, kjer pa so se prvi oboroženi spopadi začeli v letu 1947 za Madagaskar in med 1956 ter 1958 za Kamerun (Barrat 2004: 37).

V letu 1957 se je François Mitterrand, večkratni minister v Četrti republiki, imenovan tudi »leader levice«, brez obotavljanja večkrat izrekel za »federalno francosko republiko, ki je prihodnost francosko-afriške skupnosti«, še bolj pa so vprašanja glede vezi s Francijo postala aktualna v letih 1958–1960 (N'zelomona 2001). Samostojnost, ki je bila sicer *ipso facto* dosežena, pa je prinesla skrbi za njeno uresničitev. Tako je potreba po pomoči v razvoju podpirala nadaljevanje privilegiranih odnosov med nekdanjo matično deželo in mladini državami Afrike.

5.2.3 Obdobje samostojnosti (1958–1962)

5.2.3.1 Francoska skupnost (fra. *Communauté française*)

General de Gaulle, ki so ga Francozi poklicali na oblast junija 1958, da bi med drugim uredil alžirski problem, je odločno deloval v smeri procesa državnih osamosvojitvev, konsolidiranega z zakonom, in z vsemi močmi vodil dekolonizacijo francoskega imperija.

Na novo sprejeta ustava iz leta 1958, ki je nadomestila Francosko unijo s Francosko skupnostjo, je za prekomorska ozemlja predvidevala tri možnosti:

- **status quo:** samo francoska obala Somalije in Komorov sta začasno sprejeli ta status;
- **status avtonomne države,** pridružene v okviru frankofonske skupnosti; zelo velika večina nekdanjih ozemelj je izbrala dano možnost;
- **samostojnost:** izbere jo Gvineja, ki z referendumom edina zavrne možnost nove kolonialne organiziranosti.

Francoska skupnost ali krajše Skupnost, ki si jo je želel de Gaulle in je bila ustanovljena z ustavo iz 1958, je še posebno skrbela za zahteve s strani njenih članic, predvsem glede francosko-afriških odnosov. 1. člen v ustavi iz leta 1958 je določal, da »Republika in ljudstva prekomorskih ozemelj, ki s svobodno odločitvijo sprejemajo sedanjo ustavo, ustanavljajo skupnost, ki temelji na solidarnosti med ljudstvi, ki jo tvorijo«. Z omenjeno ustavo je bila Skupnosti dodeljena izvršilna oblast, ki ji je predsedoval predsednik Republike Francije, sestavljali pa so jo voditelji vlad vseh držav članic in ministri Republike, zadolženi za skupne zadeve. Institucionalni aparat sta dopolnjevala še senat in razsodišče. Čeprav ni bilo nikjer izrecno opredeljeno, pa se je Skupnost vendarle zelo hitro izkazala za predvsem francosko-afriško skupnost, saj je bilo poleg Francije vanjo vključenih 12 prekomorskih držav, med njimi sedem iz nekdanje francoske zahodne Afrike – Senegal, Mavretanija, francoski Sudan (današnji Mali), Slonokoščena obala, Dahomej (danes Benin), Zgornja Volta (danes Burkina Faso), Nigerija – ter štiri iz nekdanje francoske ekvatorialne Afrike-Gabon, Srednji Kongo (danes Republika Kongo ali Kongo-Brazzaville), Oubangui-Chari (današnja Centralnoafriška republika), Čad – in še Madagaskar (Barrat 2004: 38).

5.2.3.2 Nezaustavljiva hoja proti neodvisnosti

Nova ustava iz leta 1958 je, nasprotno od ustave nekdanje Francoske unije, povzročila veliko žejo po osamosvojitvi kolonialnih ljudstev, ki je močno skrajšala predvideni rok. Tako sta Togo in Kamerun, sicer ozemlji pod zaščito, a zelo močno vključeni v francoski sistem zahodne in ekvatorialne Afrike, razglasili neodvisnost že leta 1960 (v večini primerov so se za neodvisnost odločili na lokalnem referendumu). Nekaj kolonij pa je, nasprotno, želelo še naprej ostati pod francosko oblastjo, zato jim je bil dodeljen status prekomorskih teritorijev ali ozemelj, imenovanih DOM–TOM. Da bi ugodili državam (predvsem Senegalu in Sudanu), ki so hotele postati neodvisne in hkrati ostati v Skupnosti, so 4. junija 1960 začeli s spreminjanjem 86. člena ustave. Prav zaradi spremembe ustave je 11 od 12 afriških držav Skupnosti doseglo mednarodno suverenost in s tem bile sprejete v OZN. V teh mesecih si je s podporo Francije samostojnost izborila še Mavretanija. Že pred pričetkom procesa osamosvajanja držav so razpustili organe in institucije Skupnosti: izvršni svet Skupnosti, ki se je zadnjič sestal 21. marca 1960, je že septembra 1959 uradno odpravil visoke komisarje (predstavnike Republike) v Afriki, general de Gaulle pa je maja leta 1961 podpisal akt o razpustu Skupnosti (njen senat je zasedal samo dvakrat) in se odločil za ustanovitev ministrstva za sodelovanje (fra. *Ministère de la Coopération*); (Le Marchand 1999: 47). V splošnem je Francija v juliju med 1959 in 1963 z nekdanjimi afriškimi posestvi podpisala 138

konvencij o sodelovanju, s čimer se je slovesno začela nova doba v francosko-afriških odnosih. De Gaulle je novo sodelovanje označil za »veliko ambicijo Francije«. Nemalo kritikov neokolonializma je v zvezi s tem zatrjevalo, da je Francosko-afriška skupnost samo nadomestila formalno neposredno vlogo Francije v njenih nekdanjih kolonijah.

V jugovzhodni Aziji je bila že kmalu po drugi svetovni vojni med prvimi francoskimi kolonijami razglašena Neodvisna demokratična republika Vietnam (leta 1946), ki ji je bil priznan status svobodne države znotraj Francoske zveze, a je zaradi vse večjih pritiskov francoskih kolonialnih sil začela odpor. Francoska vojaška prisotnost v Indokini se je tako končala s krvavim francoskim vojaškim porazom v bitki za Diên Biên Phủ (7. maj 1954). Vojna za Vietnam je bila v resnici civilna vojna med marksističnimi Vietnamci, ki jih je podpirala komunistična Kitajska, in preostalimi Vietnamci, med katerimi je bilo veliko katoličanov, privrženecv liberalizma in nadaljevanja ozkih vezi z nekdanjo matično deželo. Obe vpleteni strani sta na ženevski konferenci sprejeli sporazum, s katerim so se Francozi uradno odpovedali ozemljem v Indokini (Barrat 2004: 39).

Dekolonizacija francoskih ozemelj (izven subsaharske Afrike) je bila kočljiva tudi v arabskih državah, še posebno v deželah Magreba, in malenkost manj na Srednjem Vzhodu. Neodvisnost Libanona in Sirije je bila proglašena leta 1946 in ni povzročala težav. Nasprotno pa je bilo v Tuniziji in Maroku, kjer sta Bourguiba in Mohamed V. vodila ostre politične boje za dosego neodvisnosti njunih držav, uradno razglašeni marca 1956 (El Tibi 2001: 25). Najbolj dramatičen proces dekolonizacije pa je potekal v Alžiriji.

5.2.3.3 Alžirska drama

V Alžiriji, sestavljeni iz treh francoskih departmajev, je bila situacija veliko bolj kompleksna, saj je na njenih tleh prebivalo približno en milijon kolonistov evropskega izvora (imenovani »črna stopala«, fra. *pieds-noirs*), ki so predstavljali 10 % od celotnega muslimanskega prebivalstva (90 %). 8 let trajajoča alžirska kriza (1954–1962), ki so jo francoske oblasti na začetku predstavljale kot preproste operacije za vzdrževanje reda, je hitro postala civilna vojna z močno mednarodno razsežnostjo. V Franciji je ponovno postavila na oblast generala de Gaulla, ki se je moral odreči angažiranosti Francije v alžirskem dogajanju. S sporazumi iz Éviana se je omenjena vojna končala marca 1962, vendar pa je povzročila množičen naval beguncev (skoraj en milijon »črnih stopal«) v Francijo (Léger 1987: 22). Drugače pa je bilo z

Alžirci, ki so se borili na francoski strani. Postali so žrtve krvavih povračilnih ukrepov na novo oklicane vlade v rokah Svobodnih francoskih sil (FFL).

Še vse do danes nobena stran ni sprejela zapuščine državljske vojne za neodvisnost. Zelo zgovorno je namreč dejstvo, da oblasti v Alžiriji še vedno zavračajo pripadnost Frankofoniji, čeprav spada med najbolj frankofone države. Prav tako pa se danes kot posledica prikrite državljske vojne za Alžirijo na njenem ozemlju pojavlja nasprotovanje med dvema izrazitima skupinama Alžircev: med tistimi, ki jo želijo razvijati in modernizirati na zahoden način, ter tistimi (pripadniki Nacionalne osvobodilne fronte-FLN), ki že vse od leta 1954 zavračajo njeno modernizacijo in so se tudi borili za neodvisnost. Njihovi nasledniki so danes oblast Alžirije, ki je že večkrat sistematično napadla francoski jezik in zahtevala nemogočo arabizacijo (Barrat 2004: 39–40). Slednje pa je spretno izkoristila angleščina, ki je v Alžiriji postala novo sredstvo za dostop do mednarodnega življenja. Kljub temu so se alžirske oblasti neuradno že udeležile frankofonskega vrha v Bejrutu 2002, kar nakazuje, da so vendarle priznale očitnost frankofonskega alžirskega dejstva in bodo mogoče nekega dne tudi uradno pristopile v Frankofonijo.

5.3 NASTANEK FRANKOFONIJE: začetne težave

»Frankofonija se je rodila iz želje, ki se je občutila izven Evrope«.
(Boutros Boutros-Ghali)

Obstoj frankofonskega prostora je bil nenazadnje v kar največji meri končno priznan v 60-ih letih. Enako je tudi politična volja, da iz njega naredijo sredstvo solidarnosti in sodelovanja, potrebovala veliko časa za njegovo konkretizacijo, doseženo šele na začetku 80-ih let.

5.3.1 Ukoreninjenje na afriških tleh

Francoščina je še zmerom pogosto prikazana kot jezik kolonizatorja, predvsem v subsaharski Afriki in državah Magreba. V Alžiriji je bila na začetku 70-ih let celo predmet političnega pregona, simboliziranega v uporih proti vladi in političnemu razredu, ki sta bila obtožena oviranja pri boju za neodvisnost. Povsod drugod v Afriki pa velika večina voditeljev držav, vse od osamosvojitve dalje, ni hotela zavrniti francoskega jezika, ki je dragoceno sredstvo mednarodnega sporazumevanja (N'zelomona 2001: 72).

Kot je povedal Boutros Boutros-Ghali, tedanji generalni sekretar Združenih narodov, na vrhu Frankofonije v mestu Cotonou leta 1995: »Frankofonija se je rodila iz želje, ki se je občutila izven Evrope«. In resnično se je ideja porodila izven Evrope, med voditelji dekoloniziranih držav, ki so hoteli zgraditi ter organizirati predvsem jezikovno in kulturno skupnost z namenom povezovati vse tiste, ki si delijo francoski jezik. Elito, izhajajoč iz starega francoskega kolonialnega kraljestva, sestavljajo tri velike osebnosti, trije pomembni Afričani, ki jih lahko štejemo za očete – ustanovitelje Frankofonije:

Léopold Sédar Senghor (1906–2001), predsednik Senegala, ki je uvedel moderni pojem Frankofonije leta 1962 v Banguiju (glavno mesto Centralnoafriške republike). Njegova glavna motivacija je bila upravljati obdobje po dekolonizaciji tako, da bi se izognili balkanizaciji afriškega kontinenta in ustvarili privilegirane vezi z nekdanjo državo kolonizatorke. S tem je nameraval med črnimi in belimi ljudstvi uresničiti idejo bratstva, ki bo temeljila na skupni rabi francoskega jezika, »čudovitega sredstva«, kot ga je poimenoval Senghor (Barrat 2004: 41).

Habib Bourguiba (1903–2000), vodja tunizijske države, se je zelo hitro pridružil idealu senegalskega predsednika, idealu, ki je bil predvsem usmerjen h kulturnim in jezikovnim vprašanjem, k temu pa je dodal še idejo multilateralnih pogajanj med člani frankofone skupnosti in na svojo željo zahteval ustanovitev Commonwealtha po francosko. Tako je osnovanje akcije solidarnosti in sodelovanja v širšem pomenu besede postalo aktualno od začetka 60-ih let naprej.

Hamani Diori (1916–1989), predsednik Nigerije, je nekaj let kasneje (leta 1966) Franciji predlagal ustanovitev mednarodne frankofonske organizacije, zamišljene s strani vrha skupne afriške in malgaške organizacije (OCAM). Toda general de Gaulle je presodil, da je nemogoče že naslednji dan po osamosvojitvah organizirati takšno združenje. Kljub temu je ideja imela uspeh in predlogi vodij afriških držav so bili ponovno v ospredju na prvem frankofonskem vrhu, ki je potekal 20 let kasneje, leta 1986 (Senghor 1995: 36).

5.3.2 Položaj Québeca

Nedoumljivo bi bilo zgraditi Frankofonijo brez uradne prisotnosti Québeca, kjer je bila frankofonska zavest zagotovo bolj živahna kot v Franciji, in sicer zaradi dveh glavnih razlogov. Prvi razlog izvira iz same preteklosti Québeca, ki je bil francoska kolonija od 16. do

18. stoletja in ena prvih francoskih prekomorskih posestev, t. i. Nova Francija (fra. *Nouvelle France*). Drugi razlog pa se nanaša na pripadnost Québeca kanadski federaciji, ki je tej frankofonski skupnosti (predstavlja skoraj četrtino prebivalstva in produkcije) podelila samo en deželni glas od desetih. Zaradi tega dejstva predstavlja uveljavitev in obramba francoščine glavno orožje prebivalcev Québeca, da bi tako opozorili na njihovo drugačnost in se vse bolj osvobodili izpod skrbništva Ottawe (Barrat 2004: 41–42).

5.3.3 Stališče generala de Gaulla o Frankofoniji

Stališče generala de Gaulla o ustanovitvi deklarirane in institucionalizirane Frankofonije se je včasih nekaterim zdelo dvoumno. Dejstvo je, da v svojih uradnih govorih nikoli ni uporabil izraza Frankofonija, dobro poznan pa je tudi njegov odpor do mednarodnih ali nadsacionalnih organizacij kot na primer OZN. Zdi se, da je general prostovoljno sprejel diskretno stališče in se tako izognil vsaki obtožbi o poseganju v tuje zadeve ali obtožbi, da gre za neokolonializem s strani Francije. Tako je skrb za Frankofonijo prepustil predsednikom Senghorju, Bourguibi in Dioriju (Gallet 1995: 19). Senegalski predsednik med drugim nikoli ni prenehal izkazovati časti generalovi razumnosti, saj je poudarjal, da bi vsaka vseprisotnost Francije oblikovala zavoro pri izgradnji Frankofonije s tem, da bi ustvarila veliko občutljivih situacij (Senghor 1995: 14). Vendar je bil po drugi strani general de Gaulle tisti, ki je leta 1944 med svojim slovitim govorom v mestu Brazzaville pozval na sodelovanje med Francijo in članicami nekdanjega francoskega kolonialnega imperija, potem ko bodo le-te dosegle osamosvojitve. Prav tako je bil tudi on tisti, ki si je kot ustanovitelj in predsednik V. Republike za prioriteto postavil proces dekolonizacije. Posledično se je usmeril proti Afriki, Aziji in Québecu, kjer je vodil konkretne in plemenite akcije ter z njimi tako ustvaril in okrepil dvostranske in večstranske odnose.

6. VRHOVI FRANKOFONIJE: potrditev frankofonskega dejstva in dialog sever–jug

»Mi, voditelji držav in vlad, ki si med sabo delimo francoščino, ponovno potrjujemo zelo pomembno vlogo kulturnega dialoga pri promoviranju miru in demokratizacije mednarodnih odnosov«.

(Deklaracija iz Bejruta, 18. oktober 2002)

Ob obstoju raznovrstnih združenj, konferenc in uradnih organizacij je bila potrebna predvsem uradna institucija na najvišji ravni, da bi se ustanovitev Frankofonije lahko dokončno izvršila. Zaradi tega je bila ustanovljena konferenca voditeljev držav in vlad, ki si med sabo delijo francoščino in jo navadno označujemo pod besedo »vrh Frankofonije« (fra. *Sommet de la Francophonie*). Začetne priprave so vzele nemalo časa, še posebno zaradi predstavnštva Québeca v frankofonski skupnosti, ki je predstavljal kočljiv problem v zvezi z njegovi odnosi do federalne države Kanade. Ko so voditelji vlad Kanade in Québeca uspeli doseči obojestransko sprejemljiv *modus vivendi*, je bila glavna ovira za srečanje na prvem vrhu Frankofonije tako odstranjena (Haut Conseil de la Francophonie 1996: 34). Ta je prvič potekal v Parizu leta 1986, in sicer pod vplivom francoske vlade ravno v času volilne kampanje.

Z uradno ustanovitvijo je institucionalna Frankofonija napravila nov korak v novo in manj defenzivno obdobje, v katerem se je zavzemala za učinkovito izgradnjo frankofonskega prostora ob uporabi francoščine kot jezika solidarnosti in napredka. Na vrhovih Frankofonije, ki so se odvijali od takrat dalje, so se voditelji držav in vlad lotili največjih kulturnih, ekonomskih in političnih vprašanj ter sprejeli programe sodelovanja na najrazličnejših področjih. Politična pomembnost Frankofonije je bila dokončno priznana z načelom volitev za generalnega sekretarja Frankofonije od vrha v Hanoju dalje (november 1997).

6.1 PARIZ: »Commonwealth na francoski način«

Prvo uradno srečanje na vrhu Frankofonije je nosilo naslov »*Première Conférence des chefs d'État et de Gouvernement des pays ayant en commun l'usage du français*« (Prva konferenca voditeljev držav in vlad, ki jim je skupna raba francoščine).

Glavno vprašanje na prvem vrhu v Parizu (Francija, februar 1986), ki je pri nekaterih povzročilo pravo ironijo, je bilo, ali naj se Frankofonija odloči postati neke vrste »Commonwealth na francoski način«. Kljub temu je 42¹⁶ držav udeleženk na prvem vrhu sprejelo 28 praktičnih odločitev, ki so jih razvrstili v tri glavne usmeritve:

- stalno zasedanje vrhov Frankofonije, kar bo tej skupnosti dopuščalo igrati resnično vlogo v svetovnem ravnotežju;
- priznanje francoskega jezika kot instrumenta napredka in modernosti;
- postavitve konkretnih in mobilnih programov (Haut Conseil de la Francophonie 1996: 21).

François Mitterrand je med slavnostnim odprtjem izjavil: »Frankofonija je skupnost, ki želi ugotoviti število svojih sil, da bi tako lahko postavila svoje ambicije«. V duhu njegove izjave so se voditelji držav in vlad razpravljali predvsem o dveh področjih znotraj Frankofonije: kot prvo so se usmerili na politična in ekonomska vprašanja, temu pa je sledila še razprava glede sodelovanja in razvoja frankofonske skupnosti v prihodnosti. Vendar pa v zvezi s tem niso sprejeli nobene posebne deklaracije.

6.2 QUÉBEC: institucionalizacija frankofonskega dejstva

Vrh v Québecu (Kanada, september 1987) je nadaljeval začeto delo s prvega srečanja v Parizu ter poskušal bolje institucionalizirati Frankofonijo, in sicer z ustanovitvijo skupnega posvetovalnega odbora (fra. *Comité consultatif conjoint*), ki je vključeval voditelje držav in generalnega sekretarja Agencije za kulturno in tehnično sodelovanje (ACCT), ter Stalni mednarodni odbor (fra. *Comité international de suivi-CIS*), čigar naloga je bila nadzorovati uresničevanje odločitev, sprejetih na najvišji ravni. Med drugim je ACCT, zahvaljujoč se dodatnim (finančnim) sredstvom, razširila svojo vlogo in postala izvršni organ, pooblaščen s

¹⁶ Udeleženci prvega frankofonskega vrha: 16 državnih voditeljev (Burundi, Centralnoafriška republika, Komori, Slonokoščena obala, Djibouti, Francija, Gabon, Gvineja Bissau, Libanon, Madagaskar, Mali, Mavretanija, Ruanda, Senegal, Togo in Zair), 10 voditeljev vlad (Belgija, Kanada, Luksemburg, Monako, Nigerija, Novi Brunswick, Québec, Sveta Lucija, Tunizija in Vanuatu), 16 drugih voditeljev delegacij (Belgija, Benin, Burkina Faso, Kongo, Dominikanska republika, Egipt, Gvineja, Haiti, Laos, Luzijana, Maroko, Mavricijus, Sejšeli, Švica, Čad in Vietnam).

strani frankofonskega vrha. Skrb za ekonomsko področje v Frankofoniji pa je bila prednostna naloga na novo ustanovljenega neposrednega upravitelja: Frankofonski forum za javne zadeve (fra. *Forum francophone des affaires*). Vrh tega so bile na področju mednarodne politike

sprejete številne resolucije, ki so obravnavale tedanja ognjevitaa dogajanja na mednarodni politični sceni v Čadu, Libanonu, na Srednjem vzhodu, okoljska vprašanja ter ekonomsko stanje v svetu (Barrat 2004: 46). Čeprav omenjena diplomatska prizadevanja Frankofonije niso prinesla novosti glede dejanskega stanja, pa so ji omogočila uveljavitev statusa mednarodnega foruma.

Na drugem uradnem vrhu Frankofonije se je zbralo 41 frankofonskih držav in skupnosti, državi Laos in Švica pa sta bili prisotni kot opazovalki. Zaradi spora s Francijo glede Nove Kaledonije se frankofonska država Vanuatu omenjenega srečanja ni udeležila.

Med drugim so se na vrhu odločili tudi o ustanovitni frankofonskih iger (fra. *Jeux de la Francophonie*) ter Fonda za frankofonsko solidarnost (fra. *Fonds de solidarité francophone*), ki ga upravlja Agencija in je namenjen v podporo frankofonskim skupnostim, žrtvam konfliktov ali naravnih nesreč. Države udeleženke so sprejele še simboličen znak skupnosti, zastavo Frankofonije (glej sliko 6.2.3), na kateri pet različno obarvanih identičnih lokov na beli podlagi, ki skupaj tvorijo krog, predstavljajo unijo različnih frankofonskih partnerjev na petih kontinentih, vzajemno pomoč med državami Frankofonije in njihovo harmonično sodelovanje. Barve lokov, ki potekajo v smeri urinega kazalca v naslednjem vrstnem redu zelena, vijolična, rdeča, modra in rumena, se nanašajo na barve zastav držav in vlad, udeleženk vrhov Frankofonije, in tako dajejo temu simbolu mednarodno dimenzijo (Internet 18).

Slika 6.2.3: Zastava Frankofonije

(Vir: *Wikipedia*, http://fr.wikipedia.org/wiki/Image:Flag_of_La_Francophonie.svg)

6.3 DAKAR: pojav dialoga sever–jug

Tretji vrh Frankofonije, ki se je odvijal v Dakarju (Senegal, maj 1989), je potrdil zakoreninjenje le-te na afriških tleh, kar je bila logična posledica dejstva, da so imeli glavno vlogo pri njenem razvoju prav nekateri afriški voditelji. Angažiranosti Frankofonije je Francija samoumevno izkazala čast s presenetljivo gesto predsednika François Mitterranda, ki je predlagal popoln izbris dolga najrevnejšim afriškim državam (skupno 35 državam) v višini 16 milijard francoskih frankov (2,4 milijarde eurov); (Le Marchand 1999: 37). S tem se je v ospredju pojavil dialog sever–jug, z njim pa tudi udeležba frankofonskih nevladnih organizacij kot izvajalcev pri jasno začrtanih misijah, še posebej na področju vzgoje in izobraževanja v frankofonskih državah. V zvezi s tem je bila sprejeta pomembna deklaracija, Deklaracija iz Dakarja (fra. *Déclaration de Dakar*), ki zajema področje strateške intervencije za potrebe vzgoje in izobraževanja. Med pomembnejšimi odločitvami je bila ustanovitev posebnega fonda za zaščito okolja, razširitev TV 5 na afriško celino, zagotovitev oddajanja Canal France International ter odločitev o ustanovitvi Univerze Senghor v Aleksandriji, ki je odprla svoja vrata naslednje leto.

Tretji frankofonski vrh, ki se ga je udeležilo 41 držav in vlad, je bil hkrati tudi priložnost za uradni vstop Švice v združenje. Na srečanju je bila zaradi konflikta s Senegalom odsotna država Mavretanija (Internet 18).

6.4 PARIZ (CHAILLOT): razširitev in zrelost Frankofonije

Za četrti vrh Frankofonije (november 1991) je bil ponovno izbran Pariz, čeprav bi moral vrh potekati v Zairu, a je moral svojo kandidaturo umakniti zaradi resnih obtožb o nespoštovanju človekovih pravic. Na srečanju so države Juga pritegnile pozornost z vznemirljivimi izjavami z ozirom na vedno večji prepad, ki nastaja med bogatimi in revnimi državami. Abdou Diouf, nekdanji predsednik Republike Senegala, je odločno izjavil: »Afrika je po sili podrejena zelo strogim režimom s strukturalno ureditvijo, ki zahteva neznosno socialno in človeško ceno in zaradi katerega lahko Afrika samo nemočno opazuje nastajajoči propad, potrjenega tudi s strani zunanjih opazovalcev« (Senghor 1995: 46). Pod vplivom držav severa je bil na četrtem vrhu tako poudarek predvsem na demokraciji, ki mora nujno spremljati vsakršno prizadevanje za ekonomski napredek, poleg tega pa naj bi se okrepili stiki predvsem v smeri sever-jug.

Toda, medtem ko so industrializirane države podredile njihovo ekonomsko pomoč prizadevanjem za demokratizacijo, so države Juga vztrajale pri dejstvu, da lahko proces demokratizacije uspe samo ob sočasni ekonomski pomoči severa.

Ob prisotnosti petinštiridesetih državnih delegacij je bila sprejeta zaključna deklaracija o nadzoru orožja v svetu, s katero Frankofonija zavrača množično širjenje nevarnega orožja, kemičnega in biološkega jedrskega orožja ter balističnih sistemov, hkrati pa se zavzema »za delovanje v smeri povečanja razpoložljivih kapacitet OZN-a, da bi lahko slednji na preventiven način vzdrževal svetovni mir in varnost« (Internet 18).

Na pariškem frankofonskem vrhu sta bila ustanovljena Stalni svet za Frankofonijo, ki je takrat združeval predstavnike petnajstih držav in vlad, ter Ministrska konferenca, ki označuje srečanje ministrov držav članic na vrhu. S tem se je okrepila politična dimenzija Frankofonije, poleg tega pa je frankofonski geopolitični prostor razširil svoje meje. Tako sta Bolgarija in Romunija postali državi opazovalki in s tem pričevalki Frankofonije v Vzhodni Evropi, pridruženima državam Laosu ter Kamerunu pa so dodelili status držav članic.

6.5 MAVRICIJUS: angažiranje na mednarodnem prizorišču

»Človekove pravice in razvoj, enotnost med različnostmi«: dve obravnavani temi na frankofonskem vrhu na otoku Mavricijus (oktober 1993), ki sta za Frankofonijo pomenili priložnost, da se še bolj opazno angažira pri pomembnih mednarodnih razpravah. Glede tega se je jasno izrazil tudi sir Anerad Jugnauth, ministrski predsednik Mavricijusa: «Frankofonija ne sme in tudi noče ostati v defenzivi v trenutku, ko prihaja do soglasja glede nujnosti po močnejši prisotnosti naše skupnosti na političnem in diplomatskem področju. Sposobni moramo biti razširiti jasno in koherentno sporočilo, namenjeno vsem, ter hkrati dati razumeti vlogo naše skupnosti, kot si jo mi želimo. Prišel je čas, da se Frankofonija uveljavi kot resnična sila, kot verodostojen partner za iskanje miru v svetu« (Barrat 2004: 47). Politično angažiranje na mednarodnem prizorišču se je izrazilo v javno povedanih stališčih s strani frankofonske skupnosti, kar ji je omogočilo posredno razglasiti njeno drugačnost v dveh glavnih resolucijah, ki jih je sprejela. V resoluciji za mir in varnost je Frankofonija poudarila »nujnost podpreti dejavnost OZN v prizadevanjih za mir ter zagotoviti njeno financiranje«.

Med drugim se je konferenca voditeljev držav in vlad, ki si med sabo delijo francoščino, opredelila tudi glede vprašanja »kulturne izjemnosti«, ki je razvnela nemalo razgovorov v

okviru pogajanj splošnega sporazuma o carinah in trgovini (GATT). Rezultat omenjenih razgovorov je bila resolucija, druga po vrsti, ki se je zavzemala »dopustiti storitvam frankofonskega prostora, da med državami Frankofonije krožijo svobodno kot nosilci skupnih načinov izražanja in raznolikih identitet« ter »sprejeti združeno v okviru GATT-a enako kulturno izjemnost za vse kulturne industrije« (Gallet 1995: 31). Ta resolucija za »enotnost med različnostmi« je torej v ospredje postavila raznolikost kot dejavnik kulturnega bogatenja. S tem pa je zvesto sledila enemu od bistvenih načel Frankofonije, ki se kaže v spoštovanju različnosti in hkrati v obrambi z njo povezanih vrednot.

6.6 COTONOU: prednost ekonomskemu razvoju in potrebna institucionalna reforma

Šesto srečanje frankofonskih držav, ki je potekalo v glavnem mestu Benina (december 1995), je omogočilo novemu predsedniku Republike Francije, Jacquesu Chiracu, da je izrazil svoje osebno prepričanje o Frankofoniji. Želel je predvsem, da bi v Frankofonijo zapihala nova politična razsežnost, preko katere bi se frankofoni lahko bolje mobilizirali predvsem na področju novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij. In tako je bilo srečanje tudi povod za odločitev o institucionalizaciji in konsolidaciji frankofonskih ustanov, še zlasti ob ustanovitvi funkcije generalnega sekretarja, ki naj bi bil odgovoren za izvršilno vejo Frankofonije in naj bi imel pod svojo oblastjo tudi takrat ustanovljeno Medvladno agencijo za Frankofonijo (AIF), ki je nadomestila prejšnjo ACCT. Med drugim so oblikovali tudi novo delovno mesto za generalnega upravitelja AIF, s čimer se je Frankofonija še bolj vidno pojavila na mednarodni sceni. Omenjene reforme, ki so prešle v uporabo na vrhu v Hanoju leta 1997, so morale namreč dokončno opraviti s številnimi dvoumnostmi glede odgovornosti posameznikov, zato je politična avtoriteta jasno pripadala generalnemu sekretarju, oblast Agencije pa se je omejila na vlogo glavnega operaterja (Barrat 2004: 48).

Poleg uradnega priznanja Mednarodne skupščine frankofonskih županov (AIMF) kot neposrednega operaterja vrhov Frankofonije je bil velik poudarek tudi na sodelovanju in ekonomski regionalni integraciji, promociji zasebnih podjetij in partnerstvu podjetij ter dejavnostih, ki spodbujajo mobilizacijo varčevanja.

Ob prisotnosti petdesetih državah udeleženk je vrh sprejel tudi številne resolucije o Afriki in konfliktih, ki potekajo na njenih tleh (Ruanda, Nigerija, Burundi), o vzdrževanju miru ter o vojni v Libanonu (Internet 18).

6.7 HANOJ: konkretizacija politične težnje

Na sedmem vrhu Frankofonije v Hanoju (november 1997), glavnem mestu Vietnama, je bila glavna želja dati Frankofoniji sveže sape in resnične prisotnosti na mednarodni sceni. Da bi poosebili politično razsežnost Frankofonije in dali potrebno strategijo AIF, so bile izvedene prve volitve za generalnega sekretarja frankofonske organizacije, na katerih je bil izvoljen Egipčan Boutros Boutros-Ghali, bivši generalni sekretar OZN (1992–1996), znan po svojem humanizmu in diplomatskih znanjih. Institucionalna reforma, ki so jo tvorile volitve za generalnega sekretarja, se je izrazila tudi preko okrepljene vloge Mednarodne skupščine parlamentov za francoski jezik (AIPLF), ustanovljene leta 1967, v času, ko je Francija poskušala ohraniti ugled svoje finančne pomoči (Internet 18).

Na hanojskem vrhu so bile med države opazovalke sprejete Albanija, Poljska in Makedonija, ki so skupaj z ostalimi udeleženkami poudarile tudi nujnost preventivnih ukrepov proti konfliktom znotraj frankofonskega prostora.

6.8 MONCTON: prednost mladim

Osmi vrh Frankofonije, na katerem je bila glavna tema mladost, se je zbral v Novem Brunswicku (september 1999), edini uradni dvojezični provinci v Kanadi z največjim deležem Frankofonov (35 %), če izvzamemo Québec. Na tem srečanju je bila politična razsežnost Mednarodne organizacije Frankofonije (OIF) ponovno potrjena in še razširjena, saj je generalni sekretar prejel izrecen mandat, da se z vsemi možnimi sredstvi poteguje za dejavnosti v korist ohranitve miru. Prav tako je bilo na frankofonskem vrhu v Monctonu še enkrat izrecno poudarjeno, da je obramba kulturne raznolikosti eden bistvenih element v boju Frankofonije za spoštovanje kultur (Barrat 2004: 49).

OIF je na frankofonskem srečanju štiriinpetdesetih udeleženk medse sprejela tudi Albanijo in Makedonijo kot pridružene članice, ki sta bili do tega trenutka samo opazovalki, medtem ko so se Litva, Slovenija in Republika Češka pridružile Poljski kot države opazovalke.

6.9 BEJRUT: prednost medkulturnemu dialogu

Zaradi atentatov 11. septembra 2001 v ZDA se je deveti frankofonski vrh sestal z enoletno zamudo (šele oktobra 2002), in sicer v libanonski prestolnici in s tem hkrati prvič na arabskih tleh, nedaleč od Iraka, Palestine in Izraela. Rdeča nit srečanja je bil dialog med kulturami, pri

čemer so udeleženci poudarili nujnost kulturne raznolikosti in željo, da se kulturne dobrine in usluge ne poenostavijo v preprosto trgovsko blago. Izvolili so novega generalnega sekretarja Frankofonije, nekdanjega senegalskega predsednika Abdouja Dioufa, ki je nadomestil Boutrosa-Ghalija v sledečem letu (2003).

V frankofonsko skupnost je bila kot država opazovalka sprejeta še Slovaška, in tako je bilo tedanje skupno število držav ter vlad udeleženk 56, med katerimi je pet opazovalk, šest pridruženih članic in tri vlade udeleženske. Alžirija kot druga frankofonska država na svetu, ki pa ni niti statusa članice niti opazovalke, se je na posebno povabilo libanonskega predsednika tokrat prvič udeležila frankofonskega vrha, kar mogoče napoveduje konec francosko-alžirskega spora, trajajočega vse od leta 1962 (Barrat 2004: 49).

V splošnem je dal bejrutski vrh poudarek na vse tiste ukrepe, ki so sposobni pospeševati trajnejši razvoj, o katerem se je nadalje razpravljalo na naslednjem vrhu v mestu Ouagadougou (november 2004). Prav tako je bilo sklenjeno, da bodo ponovno revidirali pravilnike in pogoje pristopa k frankofonskemu vrhu. Program OIF pa bo moral biti od zdaj naprej zapisan v desetletni strategiji, ki jo bodo prilagajali vsaka štiri leta, kar bo posledično prineslo več jasnosti in povezanosti ter možnosti za ocenitve strategije OIF.

Politična dimenzija Frankofonije se je še bolj okrepila s sprejemom novih resolucij, ki se nanašajo na krizo v Iraku, situacijo na Slonokoščeni obali in krepitev miru na Bližnjem Vzhodu.

6.10 OUAGADOUGOU: solidarnost in trajni razvoj

Deseti frankofonski vrh se je med 26. in 27. novembrom 2004 odvijal v glavnem mestu Burkine Faso Ouagadougou pod naslovom: »Frankofonija, solidarnostni prostor za trajnejši razvoj«. Na njem so voditelji držav in vlad razpravljali o uresničitvi obveznosti, ki so bile sprejete na Svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju v Johannesburgu leta 2002 (kjučni dokument vrha je bil t. i. Program za uresničevanje trajnostnega razvoja, s posebnim poudarkom na petih prednostnih področjih: voda, energija, kmetijstvo, zdravje in biotska raznovrstnost), o spremljajočih težavah in opredelili politike ter solidarnostne akcije za doseg ciljev trajnega razvoja. Med zasedanjem vrha sta se OIF pridružili dve novi pridruženi članici (Grčija in Kneževina Andora) ter pet držav opazovalk (Armenija, Avstrija, Hrvaška, Gruzija in Madžarska), s katerimi se je število držav in vlad Frankofonije povečalo na 63 (Internet 18). Frankofonija je tako še bolj potrdila svojo vlogo, da predstavlja solidarnostno

skupnost, ki se zavzema za vzgojo in razvoj ter je usmerjena proti demokratičnim vrednotam in spoštovanju kulturne raznolikosti.

6.11 BUKAREŠTA: v znamenju podpisov konvencij in ratifikacij

Skoraj naslednji dan po vstopu Romunije v EU se je enajsti vrh Frankofonije zbral v njeni prestolnici Bukarešti (28. in 29. september 2006), ki je s tem potrdil prisotnost Frankofonije tudi v osrednji Evropi in dokazal vitalnost politične Frankofonije. Že na predvečer Vrh so ministri sprejeli pravila, ki določajo uporabo francoščine v mednarodnih organizacijah. Voditelji držav in vlad so na srečanju sprejeli resolucijo o mednarodnih migracijah in deklaracijo, ki je zavzela stališče do krize v Darfurju, dogajanj na Slonokoščeni obali, volitev v demokratično republiko Kongo in konflikta v Libanonu. Predsednik Abdou Diouf, akter te politične usmeritve, je bil ponovno izvoljen za generalnega sekretarja Frankofonije za dobo štirih let (Intenet 18). Tema frankofonskega vrha »Informacijske tehnologije v izobraževanju« je ponudila priložnost za izmenjavo uspešnih praks ter za pripravo določil frankofonskih operaterjev, da bi dosegli cilje tisočletja. Vrh je prav tako preveril stanje ratifikacije o Konvenciji za zaščito in promocijo raznolikosti kulturnega izražanja (med državami, ki so ratificirale njeno besedilo, je devet članic OIF). Na pobudo Francije je Vrh sprejel še resolucijo o klimatskih spremembah, ob robu konference pa je z OIF podpisala še konvencijo o uporabi prenovljenih prostorov, s katero je v Parizu postavila »Hišo za Frankofonijo« (fra. *Maison de la Francophonie*, nasproti stavbe UNESCO).

Da je skupnost frankofonskih držav zelo mikavna, priča veliko število prošenj za vstop v OIF, ki so jih obravnavali na Vrh v Bukarešti. Tako sta Ciper in Gana postali pridruženi državni članici, Mozambik, Ukrajina in Srbija pa države opazovalke. S tem OIF trenutno šteje 68 članic in opazovalk.

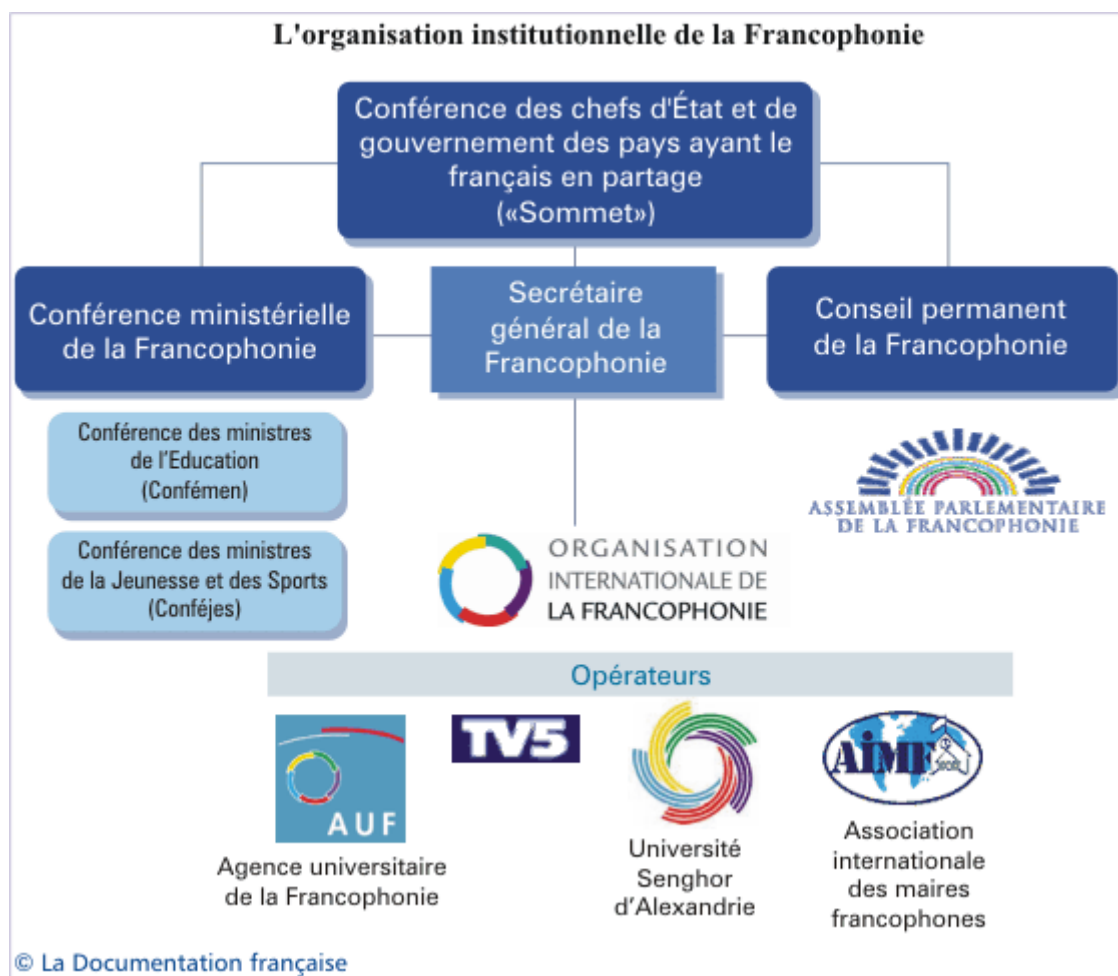
Naslednji frankofonski vrh, že dvanajsti po vrsti, se bo sestal leta 2008 (17. – 19. oktober) v Québecu (Kanada).

7. INSTITUCIONALNA IN MULTILATERALNA FRANKOFONIJA: množica organizacij

»Uporaba skupnega jezika mora med njegovimi uporabniki ustvariti vezi, ki privilegirajo vzajemno pomoč«.
(Abdou Diouf, nekdanji predsednik Republike Senegal in generalni sekretar Frankofonije)

7.1 ORGANI FRANKOFONIJE (OIF)

Slika 7.1.4: Organigram institucionalnega sistema Frankofonije

(Vir: *La documentation française*,

<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/francophonie/oif-systeme-institutionnel.shtml>)

➤ **Vrh ali konferenca voditeljev držav in vlad, ki jim je skupno sporazumevanje v francoščini (fra. *Sommet ou conférence des chefs d'État et de gouvernement des pays ayant le français en partage*)**

Vrh Frankofonije predstavlja najvišji organ Frankofonije, na katerem se od leta 1986 (datum prvega srečanja v Parizu) dalje vsako drugo leto srečujejo voditelji držav in vlad, ki jim je skupno sporazumevanje v francoskem jeziku. Srečanju na vrhu predseduje predsednik ali prvi minister države gostiteljice, in sicer vse do naslednjega zasedanja frankofonskega vrha.

Ker se na srečanjih vrhov Frankofonije odloča tudi ovstopu novih držav članic, držav opazovalk ali pridruženih članic, se Frankofonija z vsakim nadaljnjim vrhom postopoma vse bolj razširja in tako danes šteje 68 držav, to se pravi tiste države in regije, kjer je francoščina bodisi uradni jezik ali pogosto rabljena (z izjemo Alžirije) bodisi tudi nekatere države, kjer pa jo uporablja le skromna manjšina prebivalstva, a kljub temu igra pomembno vlogo (kot npr. v Egiptu ali Vietnamu); (Barrat 2004: 51).

Čeprav se v javnosti pogosto uporablja besedna zveza vrh Frankofonije, velja uradni naziv zanjo »konferenca voditeljev držav in vlad, ki jim je skupno sporazumevanje v francoščini«. V prvi vrsti gre za konferenco, ki opredeljuje usmeritve Frankofonije, da bi tako zagotovila njeno širjenje po vsem svetu ter nadzorovala njeno delovanje. V zvezi s tem ima pravico sprejeti vse vrste resolucij, ki jih smatra za koristne frankofonskemu delovanju ter za izpolnjevanje ciljev Frankofonije. Po drugi strani pa je funkcija frankofonske konference tudi izvolitev generalnega sekretarja Frankofonije, ki ji poroča o izvrševanju svojega mandata na političnem področju, kakor tudi na področju multilateralnega sodelovanja in ji je hkrati odgovoren (Internet 3).

➤ **Ministrska konferenca za Frankofonijo (fra. *Conférence ministérielle de la Francophon – CMF*)**

Nadaljnje uresničevanje sklepov vrha Frankofonije in njihov nadzor zagotavlja ministrska konferenca za Frankofonijo, ki jo sestavljajo vse države članice frankofonskega vrha, zastopajo jih njihovi ministri za zunanje zadeve ali minister za Frankofonijo (le-ta v primeru Francije, ki je delegiran s strani Ministrstva za sodelovanje in Ministrstva za Frankofonijo). Iz narave njene sestave izhaja tudi ena izmed glavnih nalog ministrske konference, ki je potrditi glavne usmeritve na področju frankofonskega multilateralnega delovanja.

Kadar zaseda kot konferenca v okviru vrha, je njena naloga priprava naslednjega vrha, sprejem finančnih poročil ter natančen pregled finančnih napovedi Agencije (AIF); (Albert 1999: 16). Prav tako odloča o namembnosti uporabe kreditov iz Enotnega multilateralnega

fonda (FMU). V času njenega zasedanja kot generalne konference Agencije pa imenuje generalnega člana uprave in je hkrati zadolžena, da vrhu priporoči sprejem novih kandidat, ki želijo postati bodisi članice, pridružene članice bodisi države opazovalke.

Prav tako Frankofonija upošteva delovanja in priporočila obeh stalnih ministrskih konferenc, to je Konference ministrov za znanost in kulturo (fra. *La Conférence des ministres de l'Education nationale – Confémen*) ter Konference ministrov za mladino in šport (fra. *La Conférence des ministres de la Jeunesse et des Sports – Conféjes*) vseh tistih držav, ki si delijo francoščino, in tudi Sektorskih ministrskih konferenc (fra. *Conférences ministérielles sectorielles*). Le-te se odvijajo vse od leta 1971 dalje, pristojna pa so za različna področja: znanstvena politika, kultura, pravo, okolje, ekonomija in finance, izobraževanje, zadnja (v Kanadi 2006) pa je zajemala področje človeške varnosti in zaščite pred konflikti.

➤ **Stalni svet za Frankofonijo (fra. *Conseil permanent de la Francophonie – CPF*)**

Od frankofonskega vrha v mestu Chaillot (Pariz) leta 1991 dalje je priprava frankofonskih vrhov zaupana Stalnemu svetu za Frankofonijo, ki je nasledil Mednarodni pripravljalni komite (fra. *Comité international préparatoire – CIP*) ter Stalni mednarodni komite (fra. *Comité international de suivi – CIS*), ki sta se izkazali za slabo učinkoviti in grobi strukturi (Albert 1999: 18). Obveznost CPF-ja je preveriti in potrditi projekte Frankofonije ter izvajati nadzor nad njihovim pravilnim izvajanjem. Poleg tega izbere tudi njene operaterje in pripravi seznam namembnosti uporabe denarnih sredstev iz FMU. Njegovo pripravljalno delo se uresniči v notranjosti političnih, ekonomskih komisij in komisij za sodelovanje, ki jih sestavljajo različni strokovnjaki, operaterji in predstavniki CPF-ja. Stalni svet predstavlja politično instanco, ki ji predseduje generalni sekretar za Frankofonijo, ob njem ga sestavljajo še osebni predstavniki voditeljev držav ali vlad, članov frankofonskega vrha. Generalni sekretar lahko po potrebi skliče tudi izredne seje CPF-ja. Njegove vloge so zelo raznovrstne:

- nadzorovati izvajanje sklepov, sprejetih na ministrski konferenci;
- določiti odredbe glede namembnosti uporabe denarnih sredstev iz FMU-ja ter nadzorovati njihovo izvajanje;
- sprejeti začasen dnevni red sestankov ministrske konference;
- usklajevati in nadzorovati vse, kar zadeva politično, ekonomsko stroko ter področje sodelovanja v Frankofoniji (pri tem ima na voljo naslednje komisije: politična in ekonomska komisija, komisija za sodelovanje in načrtovanje ter finančna in administrativna komisija);

- analizirati in potrditi raznovrstne projekte;
- oceniti načrte operaterjev Frankofonije (Barrat 2004: 52).

➤ **Generalni sekretar Frankofonije**

Generalni sekretar Frankofonije predstavlja voditelja OIF, ki je odgovoren za politično delovanje Frankofonije. Izvoljen je s strani voditeljev držav in vlad za 4-letno mandatno obdobje z možnostjo podaljšanja. Organ generalnega sekretarja je postavljen pod oblast frankofonskega vrha, ministrske konference in Stalnega sveta in kot tak ima največjo odgovornost v institucionalnem sistemu Frankofonije. Generalni sekretariat mora zagotavljati vsem instancam (tudi operaterjem Frankofonije), na katerih je prisoten. Pripraviti mora dnevni red Stalnega sveta, kateremu predseduje brez možnosti udeležbe pri glasovanju (Barrat 2004: 53). Njegova vloga je v resnici dvostranska, saj po eni strani združuje politične funkcije, in sicer kot uradni predstavnik Frankofonije na mednarodnem nivoju, ki mora hkrati regulirati vse konfliktne ali krizne situacije, predložene v obravnavo Stalnemu svetu. Po drugi strani pa vključuje tudi funkcije sodelovanja, saj določa prednostne usmeritve frankofonskega multilateralnega delovanja, kakršne so predlagane na vrhovih, in je odgovoren za proračunske ter finančne sklepe. Generalni sekretar med drugim imenuje nekakšnega upravitelja (fra. *administrateur*) za dobo štirih let, ki je odgovoren za multilateralno medvladno sodelovanje in pod avtoriteto generalnega sekretarja vodi finančne ter administrativne posle.

Funkcijo generalnega sekretarja Frankofonije trenutno izvršuje Abdou Diouf, nekdanji predsednik Republike Senegal (prvič izvoljen na devetem vrhu Frankofonije v Bejrutu leta 2002, ponovno izvoljen v drugi mandat na enajstem frankofonskem vrhu v Romuniji leta 2006).

➤ **Parlamentarna skupščina Frankofonije (fra. *Assemblée parlementaire de la Francophonie – APF*)**

Nekoč »Združenje«, potem »Mednarodna skupščina poslancev francoskega jezika« (fra. *Assemblée internationale des parlementaires de langue française – AIPLF*), ustanovljena leta 1967 v Luksemburgu ter priznana kot Posvetovalna skupščina Frankofonije (fra. *Assemblée consultative de la Francophonie*) na srečanju na otoku Mauriciusu leta 1993, današnje poimenovanje pa je Parlamentarna skupščina Frankofonije dobila julija 1999 v mestu Abidjan (ekonomska prestolnica Slonokoščene obale). Danes predstavlja 48 oddelkov v notranjosti parlamentov držav Frankofonije in 16 pridruženih oddelkov. Njena glavna naloga je pomagati

pri učvrstitvi demokratičnih institucij in vzpostaviti opazovalne misije v okviru volitev (Internet 9). Pri tem velja poudariti, da je vloga Parlamentarne skupščine le posvetovalna.

➤ **Medministrske konference**

Pred ustanovitvijo stalnih organov Frankofonije so frankofonske države vse od zborovanj dalje vpeljale multilateralni dialog v okviru medministrskih konferenc, ki se je nanašal na specializirane teme (Internet 4). Na isti način so tudi dvostranski dogovori nakazali smer proti multilateralnim sporazumom. Na omenjena zborovanja se uvrščajo predvsem države frankofonske Afrike, katerim se pridružujejo glavni družabniki s kapitalom: Belgija, Kanada, Švica in Francija.

Kot prva izmed medministrskih konferenc je bila leta 1960 ustanovljena konferenca ministrov za znanost in kulturo (*Confémen*), ki je tudi najstarejša uradna frankofonska institucija. Konferenco sestavljajo informacijski, premišljevalni in posvetovalni forum, ki deluje skupno z nekdanjo ACCT, njeno zborovanje pa sledi letnemu srečanju osemnajstčlanskega afriškega in malgaškega sveta za visoko šolstvo (fra. *Conseil africain et malgache pour l'enseignement supérieur – CAMES*), čigar projekti so predloženi Confémen-u.

Konferenco ministrov za mladino in šport (*Conféjes*) so prav tako vpeljale države iz Organizacije za afriško in malgaško sodelovanje (fra. *Organisation de Coopération Africaine et malgach – OCAM*) leta 1969. V letu 1971 se je razširila na celoto frankofonskih držav, njen stalni sekretariat pa je bil tako kot Confémen ustanovljen v Dakarju. Leta 1985 je vzporedno s svojimi akcijami za zaščito mladine (skupaj z Agencijo) uvedla tudi t. i. igre Frankofonije, kjer gre za športna in umetniška srečanja prebivalcev frankofonskega področja (Barrat 2004: 54).

Vse od vrha v Chaillotu (1991) sta se obe instanci zelo tesno povezali pri pripravi vrhov Frankofonije.

➤ **Posvetovalni svet za Frankofonijo (fra. *Conseil consultatif de la Francophonie – CCF*)**

Francoski institucionalni aparat je bil 12. marca 1984 dopolnjen še z Visokim svetom za Frankofonijo (fra. *Haut conseil de la Francophonie – HCF*), organom javnega prava, ki mu je predsedoval predsednik republike Francije in vanj imenoval francoske in tuje člane. Visoki svet je imel dvojno poslanstvo: v enoletnem obdobju je moral opazovati in analizirati dejanska stanja v Frankofoniji na vseh področjih ter določiti njene usmeritve v času enoletnih plenarnih zasedanj. Vsake dve leti je moral objaviti tudi poročilo o *Stanju Frankofonije v*

svetu (fra. *L'État de la Francophonie dans le monde*), ki ima še vedno veljavo v frankofonskem prostoru. Leta 2000 je ministrska konferenca v Parizu to organizacijo preoblikovala v CCF, ki je prevzel misije HCF in je od takrat naprej priključen OIF (OIF 2003: 48).

7.2 GLAVNI OPERATER FRANKOFONIJE:

➤ Mednarodna organizacija za Frankofonijo (fra. *Organisation internationale de la Francophonie – OIF, nekdanji AIF in ACCT*)

Agencija za kulturno in tehnično sodelovanje (ACCT) je bila kot edina medvladna organizacija Frankofonije ustanovljena s podpisom konvencije (Konvencija iz Nigerije) med 21 državami oz. vladami v Niamey-u (Nigerija) 20. marca¹⁷ leta 1970, in sicer med zasedanjem druge Medvladne konference frankofonskih držav. V tistem obdobju je predstavljala prvi člen v verigi institucionalne Frankofonije, nato pa je bila postopoma vključena v novo strukturo, ustanovljeno s pojavom frankofonskih vrhov, vendar ne brez spremljajočih težav. ACCT je ob vključitvi namreč že razpolagala z lastnimi medvladnimi strukturami, vendar je imela v času prvega vrha v Parizu (1986) dokaj omejeno vlogo do razvejanega omrežja, ki se je razvilo na področju sodelovanja in razvoja (Barrat 2004: 55).

Od vrha v Québecu dalje (1987) je bila ACCT resnično vključena v frankofonski institucionalni aparat, z vsakim naslednjim vrhom pa se je njena vloga še bolj okrepila. Tako je bila z vrhom v Chaillotu hkrati potrjena tako za glavnega operaterja vseh sklepov, ki so sprejeti na srečanju frankofonskih vrhov, kakor tudi za sekretariat instanc Frankofonije, še posebno za sekretariat Stalnega sveta Frankofonije, v katerem ima sedež njen generalni sekretariat kot član s posvetovalnim glasom. Istočasno so bile njene misije bolj natančno začrtane z namenom, da bi optimizirali njeno delovanje in tako omilili relativno skromnost njenih razpoložljivih sredstev (Internet 2).

Nekdanja ACCT, ki je leta 2005 postala Medvladna agencija za Frankofonijo (AIF) in s tem tudi glavni operater Organizacije, se je prav tako prizadevala zagotoviti prisotnost Frankofonije sredi pomembnih razprav v okviru mednarodnih pogajanj, in sicer z ustanovitvijo uradov za zveze, tako v Ženevi pri mednarodnih vladnih organizacijah, kakor tudi (leta 1994) pri ZN v New Yorku¹⁸ in pri EU v Bruslju. S to prisotnostjo je nameravala

¹⁷ 20. marec je od leta 2005 dalje proglašen za Mednarodni dan Frankofonije.

¹⁸ S podpisom uradnega sporazuma med Agencijo za Frankofonijo in Generalnim sekretariatom Združenih narodov leta 1997 (25. junij) se je zagotovilo širjenje regionalnega in mednarodnega sodelovanja ter spodbujanje novih oblik solidarnosti.

frankofonska Agencija po eni strani doseči bolj uspešno posvetovanje frankofonov v notranjosti mednarodnih organizacij, po drugi strani pa tudi izobraževanje diplomatov v okviru Skupnosti ter okrepitev uporabe francoskega jezika pri pomembnih svetovnih posvetovanjih (Internet 7).

Leta 2005 se je AIF preimenovala v Mednarodno organizacijo za Frankofonijo (OIF) in je z reformo postala »edinstvena medvladna organizacija« (fra. *organisation intergouvernementale unique*), ki jo vodijo politične instance, vanjo pa so vključeni tudi predstavniki civilne družbe. Odločitev za preimenovanje Medvladne agencije za Frankofonijo v Mednarodno organizacijo za Frankofonijo je bila potrjena na Ministrski konferenci za Frankofonijo, ki se je odvijala v novembru leta 2005 na Madagaskarju (Antananarivo). Hkrati je bila prenovljena tudi ustavna listina Frankofonije, ki se je preimenovala v Ustavno listino iz Antananariva (sprejeta 23. novembra 2005); (Internet 1).

Danes je OIF »glavni operater na področju programov kulturnega, znanstvenega, tehničnega, ekonomskega in pravnega sodelovanja, ki jih sestavi vrh Frankofonije« (Barrat 2004: 55). Njena naloga je prispevati k razvoju francoskega jezika, k promociji partnerskih jezikov in kultur ter spodbujati vzajemno poznanstvo med narodi in Frankofonijo. Prav tako mora biti Organizacija glavno sredstvo dialoga med kulturami in civilizacijami, še posebno pa mora podpirati tehnično in profesionalno politiko držav članic na področju šolstva, izobraževanja in vzgoje. Odgovorna je za pospeševanje uporabe NTIC (nove informacijske in komunikacijske tehnologije) s ciljem spodbujanja razvoja in je dolžna z vsemi sredstvi pomagati državam članicam pri izgradnji ali okrepitvi pravne in demokratične države (Deniau 2003: 68).

Njen sedež se nahaja v Parizu, obenem pa razpolaga še z dvema specializiranimi inštitutoma: Inštitut za energijo in okolje (Québec) ter Institut za nove tehnologije informatike in izobraževanja (Bordeaux).

7.3 NEPOSREDNI OPERATERJI FRANKOFONIJE

Glavna naloga štirih neposrednih operaterjev Frankofonije (Univerzitetna agencija za Frankofonijo, televizijska postaja TV 5, Univerza Senghor iz Aleksandrije ter Mednarodno združenje frankofonskih županov) je uresničevanje odločitev, sprejetih na frankofonskih vrhovih, in sicer v okviru njihovih pristojnosti.

➤ **Univerzitetna agencija za Frankofonijo (fra. *Agence universitaire de la Francophonie* – AUF)**

Leta 1961 ustanovljeno Združenje univerz francoskega jezika – Mreža univerz za francosko izražanje (fra. *Association des universités partiellement ou entièrement de langue française- Université des reseaux d'expression française: AUPELF – UREF*) je postal uradni operater frankofonskih vrhov na področju visokošolskega poučevanja in raziskovanja. V zvezi s tem je Združenje uresničilo vrsto programov na področju meduniverzitetnih izmenjav in sodelovanja, poskrbelo za tehnično pomoč, organiziranje stažev, kolokvijev in podpiralo publikacije.

Danes je njeno mesto prevzela Univerzitetna agencija za Frankofonijo (AUF) v Montréalu, ki z mrežo z več kot 400 člani in 350 oddelki francoskih študij v okviru univerzitetnih ustanov po celem svetu tako pokriva preko 40 držav na petih kontinentih. Na ta način prispeva k izgradnji univerzitetnega frankofonskega prostora, pomaga povečati število izmenjav med univerzami francoskega jezika in si še posebej prizadeva okrepiti intelektualni dialog med severom in jugom (Internet 8).

➤ **Televizijska postaja TV 5**

Mednarodna frankofonska televizija je bila ustanovljena leta 1985 z rojstvom TV 5, ki je bila plod sodelovanja petih evropskih postaj francoskega jezika – TF1, Antenne 2, FR 3, RTBS, SSR – in so se jim leta 1986 pridružile še sorodne ustanove iz Kanade in Québeca. Te so leta 1988 oblikovale TV 5 Québec-Kanada, televizijsko postajo, ki je sicer ločena od TV 5 Europe, vendar vključuje tudi njihove evropske partnerice.

Postopoma se je frankofonska televizijska postaja (z odločitvijo na vrhu v Chaillotu, leta 1991) razširila še na preostale kontinente, in sicer z ustanovitvijo TV 5 Afrique, ki jo zagotavlja TV 5 Europe. TV 5 Québec-Canada pa je postala operater postaje TV 5 Amérique latine, ustanovljene 1992, medtem ko se je leta 1994 pokritost TV 5 razširila še na azijski kontinent.

TV 5 se financira iz javnih skladov, frankofonske televizijske programe pa lahko ponuja zahvaljujoč prispevkom partnerskih državnih programov in lastnim sredstvom. Prenos njenih programov poteka preko osmih regionalnih signalov: TV 5 Afrique, TV 5 Amérique latine, TV 5 Asie-Océanie, TV 5 ZDA, TV 5 FBS (Francija, Belgija, Švica), TV 5 Orient, TV 5 Québec-Canada in TV 5 Europe (ki je nefrankofonski).

Danes predstavlja TV 5 prvo svetovno televizijsko postajo v francoskem jeziku in tretjo svetovno televizijsko mrežo, za ameriškima MTV-jem in CNN. Njeno stalno predvajanje

preko satelita ali kabla spremlja približno 140 milijonov gospodinjstev ali 660 milijonov potencialnih televizijskih gledalcev na petih kontinentih (Barrat 2004: 56–57).

➤ **Univerza Senghor iz Aleksandrije (fra. *Université Senghor d'Alexsendrie*)**

Poimenovana po svojem ustanovitelju, nekdanjem senegalskem predsedniku, ta visokošolska ustanova vse od leta 1990 izobražuje študente na področju disciplin, ki lahko prispevajo k afriškemu razvoju, in sicer znotraj štirih oddelkov: prehrana in zdravje, administracija in uprava, okolje ter skrb za dediščino. Univerzo financirajo tako prispevki držav članic Frankofonije, kakor tudi mednarodne organizacije in mecenska dejavnost podjetij, ki ji s tem omogočajo in zagotavljajo brezplačno šolanje (Barrat 2004: 57).

➤ **Mednarodno združenje frankofonskih županov (fra. *Association internationale des maires francophone – AIMF*)**

Na pobudo tedanjega pariškega župana Jacquesa Chiraca je bilo Mednarodno združenje frankofonskih županov ustanovljeno leta 1979 v Québecu in povezuje 106 velikih mest iz 47 držav. Od frankofonskega vrha na Mauriciusu (1993) je ta operater Frankofonije odgovoren za pospeševanje boljšega razvoja mest in ob skupni uporabi francoščine zgraditi med frankofonskimi župani tesno sodelovanje na vseh področjih mestnega delovanja: uprave, transporta, administrativnih zadev itd. (Deniau 2003: 74–75).

7.4 POMOŽNA ORGANA FRANKOFONIJE

➤ **Institut za energijo in okolje Frankofonije (fra. *Institut de l'énergie et de l'environnement de la Francophonie – IEPF*)**

Ustanovljen v Québecu leta 1987 in uresničen s pomočjo splošne konference ACCT leta 1988, Institut za energijo in okolje Frankofonije predstavlja danes podporni organ Medvladni agenciji za Frankofonijo. Njegova naloga je izobraževanje vodilnih oseb in strokovnjakov za področje okolja in energije, vodenje terenskih akcij kot rezultat boljšega sodelovanja med strokovnjaki držav članic in povečanja občutljivosti za zahteve trajnejšega razvoja.

➤ **Frankofoni institut za nove tehnologije informatike in izobraževanja (fra. *Institut des nouvelles technologies de l'information et de la formation – INTIF*)**

Frankofonski institut za nove tehnologije informatike in izobraževanja je bil kot pomožni organ Medvladne agencije za Frankofonijo (AIF) ustanovljen v Bukarešti leta 1998, da bi

aktualiziral poslanstvo mednarodne šole za Frankofonijo, ustanovljene leta 1972. Obveznost Inštituta je, da skrbi za področje izobraževanja in dokumentacije v zvezi z vsem, kar zadeva okrepitev ali razvoj nacionalnih kapacitet držav članic na področju NTIC (Barrat 2004: 58).

7.5 NARAŠČANJE ŠTEVILA NEVLADNIH ORGANIZACIJ

»Množica, ki se ne podvrže enotnosti, je nered; nered, ki ni posledica množice, je tiranija«.

(Blaise Pascal)

7.5.1 Ilustracija jezikovne in kulturne prevlade v Frankofoniji

Koncept Frankofonije temelji najprej na bogastvu in ugledu jezika (še bolj v splošnem na kulturi), ki sta se vedno štela za imetnika univerzalne poklicanosti. Na primer Molièrova komedija Smešne precioze (1659) je bila že leta 1715 uprizorjena v Peruju in bila s strani elit v Limi deležna občudovanja. Vrednote, ki jih posreduje francoska kultura, še posebej tiste, ki zavestno sprejemajo človekove pravice in spoštovanje različnih kultur, imajo danes bolj kot kadar koli tudi vesplošno poklicanost.

Že kar nekaj časa pred institucionalizacijo Frankofonije so se ustanavljala združenja, vladne in nevladne organizacije (ONG) z namenom podpirati in promovirati francoski jezik ter francosko kulturo. Tudi danes je ena od značilnosti Frankofonije, da ONG in javne organizacije sobivajo in so včasih tudi združene z misijami operaterja ali strokovnega svetovalca za uradno Frankofonijo.

➤ Francoska zveza (fra. *Alliance française*)

»Obdržati in povečati vpliv Francije preko širjenja njenega jezika«, tako se je glasilo strogo navodilo iz vrst ustanoviteljev Francoske zveze, ustanovljene v Parizu, 21. julija 1883, pri zgodovinski Družbi svetega Simona in je postala prva kulturna organizacija s frankofonsko poklicanostjo. V začetku jo je sestavljala komite z 12 člani (med njimi veliko uglednih učenjakov: Pasteur, Faidherbe, Renan itd.), nato pa se je postopoma razširila in medse sprejela tudi osebe ne glede na njihovo versko ali socialno pripadnost: katoliške duhovnike, Žide, pisatelje, diplomate, zaposlene ...

Uradni naziv »Alliance française« je združenje prejelo 24. januarja leta 1884, njegova zasnova pa je bila služiti za vzorec ali celo pomoč v primeru potrebe drugih sorodnih Alliances po celem svetu. Bistvo generalne organizacije s sedežem v Parizu je bilo namreč ustvariti mrežo Alliances, ki naj bi bila tako rekoč last vsake države, kjer bi jo uvedli. Vsi darovi, dediščine in članski prispevki so vse od ustanovitve Zveze služili za promocijo in

poučevanje francoščine po svetu pri več kot milijon študentov ter tudi za organizacijo poslovnih potovanj, konferenc ali kulturno-jezikovnih dogodkov.

Na začetku 20. stoletja (20 let po njeni ustanovitvi) je Zveza štela 50 tisoč članov, 450 podpornih komitejev v tujini in 250 šol, še posebej pomemben pa je bil njen prodor na izvenfrancoska ozemlja, v ZDA, Skandinavijo, Srednjo Evropo in Daljni Vzhod.

Druga svetovna vojna je bila tudi za Francosko zvezo zelo temno obdobje, vendar je uspela obvarovati bistveni del s pomočjo sveta, ustanovljenega v Londonu, ki ga je vodil general de Gaulle. Ponovno so bile sprožene in razširjene njene dejavnosti: podružnice Alliance so ustanovili v približno 400 mestih izven Francije in so podrejene nadzoru lokalnih komitejev (Barrat 2004: 59). Danes je Francoska zveza prisotna v 138 državah preko svojih 1200 podružničnih Alliances. Zagotavlja publikacijo številnih pedagoških učbenikov, časopisov in izobraževalnih del. Več kot štiri tisoč učiteljev poučuje francoščino 400 000 študentom (najbolj številčni so v Aziji, Afriki, Latinski Ameriki) s 140 različnimi državljanstvi. Ti lahko opravijo izpite v 175 centrih in si pridobijo gradivo v 850 knjižnicah, za katere skrbi Zveza. Statistike glede razvoja števila učencev francoščine iz zadnjih petih let kažejo:

- pomembno povečanje znotraj afriških izobraževalnih sistemov, upoštevajoč višji delež rodnosti in napredek pri šolanju deklet;
- relativno šibko naraščanje v državah Bližnjega in Srednjega Vzhoda, kjer je konkurenca angleščine precejšnja;
- stabilnost v Aziji, Oceaniji, razen v Indiji in Vietnamu;
- nekolikšen upad v večini držav Latinske Amerike;
- precejšnje nazadovanje v Severni Ameriki, vključno s Kanado;
- znaten padec v Srednji in Vzhodni Evropi.

V splošnem poučevanje francoskega jezika kot prvega tujega jezika povsod nazaduje, razen v Združenem kraljestvu. Zato se zdi nujno, da se njegovo poučevanje prilagodi in tako postane soliden drugi ali tretji poučevani jezik.

S strani francoskega Ministrstva za znanost in kulturo, ki zagotavlja mrežo osebja za delo, je Alliance priznana kot višješolska zasebna ustanova. Prav tako je spletla privilegirane vezi z Ministrstvom za zunanje zadeve, ki ji z nezanemarljiv deležem plačuje uradnike in ji dodeljuje letno subvencijo. Drugače pa je v tujini, kjer so podružnične Zveze vodene na lokalni ravni preko ambasad (Le Marchand 1999: 53).

➤ **Francosko posvetno združenje (fra. *Mission laïque française*)**

Francosko posvetno združenje, osnovano leta 1902 v Parizu, je bilo priznано za občekoristno leta 1907. Nasprotno od Francoske zveze, ki se je omejila le na poučevanje jezika, pa se je Združenje odločilo za celovite programe poučevanja. Ustrezno z njegovo trditvijo, da podpira »združevanje kultur« in ne njihovo »asimilacijo«, je Posvetno združenje izdalo obsežen program izgradnje in upravljanja izobraževalnih ustanov. Tako je bila v skladu s takrat sprejetim zakonom o ločitvi cerkve in države (1905) odprta prva laična šola v Grčiji (Thessalonique) leta 1906. Temu dejanju je sledila vzpostavitev mreže ustanov, predvsem na mediteranskem območju in v Srednji Evropi. Izobraževalna politika je bila sistematično usmerjena na bikulturalizem: »dve kulturi, trije jeziki« z angleškim jezikom, štetim za nujno potrebnega. Vzporedno s tem pa je bila vpeljana tudi politika sodelovanja z lokalnimi institucijami (Barrat 2004: 60–61).

Danes je pod njegovim okriljem zbranih 70 ustanov, ki sprejmejo okoli 20 000 učencev s spremljajočimi 2 000 profesorji iz 40-ih držav. Število učencev v francoskem posvetnem združenju zelo hitro narašča vse od leta 1990 dalje (za 50 %), še zlasti zaradi zaposlovanja številnih francoskih uradnikov (z družinami) v tujini, kakor tudi zaradi zastopnikov nekaj 30 velikih francoskih skupin, ki zaupajo poučevanje približno 2 000 otrok šolskim ustanovam, razporejenim v 20-ih državah.

➤ **Kraljeva akademija za jezik in francosko literaturo v Belgiji (fra. *Académie royale de langue française et littérature française de Belgique*)**

Obramba in promocija francoskega jezika nista bili izključno samo v francoskih organizacijah (brez njihovih podružnic oziroma prirastka). Tudi druga frankofonska kolonialna sila Belgija se je zgodaj opremila z uradnimi ustanovami. Tako je belgijski kralj Albert I. leta 1920 ustanovil Kraljevo akademijo jezika in francoske literature v Belgiji, ki se ukvarja z literaturo in filozofijo ter podeljuje nagrade, med katerimi je ena namenjena tudi frankofonski literaturi izven Francije. Zanimajo jo tudi problemi v Frankofoniji, še posebno kadar so njihov predmet jezikovna vprašanja (Internet 15).

➤ **Svet za francosko življenje v Ameriki (fra. *Conseil de la vie française en Amérique*)**

Svet za francosko življenje v Ameriki je nastal leta 1952 v Québecu in je dokončno potrdil že dolgo obstoječe prireditve in organizacije za promocijo francoskega jezika preko Atlantika, ki so postopoma nastajale vse od začetka 20. stoletja. Prvotno je sicer šlo predvsem za zaščito frankofone katoliške manjšine sredi anglosaksone protestantske večine. Tako je bilo v tistem

obdobju pomembno, da sta se francoski jezik in katoliška vera povezala v boju proti hegemoniji prevladujoče anglosaksone kulture (Barrat 2004: 61). Njuna solidarnost pa se ni omajala niti z ločitvijo cerkve od države v Franciji na začetku 20. stoletja. Svet za francosko življenje v Ameriki je izraz za Stalni svet za francoski obstoj (fra. *Conseil permanent de la survivance française*), ki prav tako izhaja iz 46 resolucij o prihodnosti francoščine, sprejetih 1. julija 1937 s strani pisateljev, univerzitetnih učiteljev in tudi predstavnikov vladnih ter verskih oblasti.

Glavni cilj uradnih dejavnosti Sveta je vzpostaviti celoto programov z namenom »promovirati enotnost severnoameriških frankofonov v njihovih raznolikih razmerah« (Barrat 2004: 61). Pogosto igra tudi vlogo dobavitelja servisnih služb za pomoč frankofonskim iniciativam preko Atlantika.

➤ **Mednarodni svet za francoski jezik (fra. *Conseil internationale de la langue française* – *CILF*)**

Mednarodni svet za francoski jezik je bil ustanovljen in priznan kot občekoristen leta 1968. Njegova prizadevanja so usmerjena predvsem k obogatitvi francoskega jezika in k njegovemu širjenju, zato razvija predvsem politiko sporazumevanja, ki je osnova za promocijo francoščine po svetu. Za njegovo ustanovitev so se odločili na drugem bienalu francoskega jezika v Québecu 1967, ki predstavlja lingvistično srečanje, ustanovljeno leta 1965.

Prva generalna skupščina CILF-a se je zbrala v oktobru 1968. leta v Versaillesu. Že na začetku je bil poudarek na jezikovnih, slovničnih, pravopisnih in skladenjskih vprašanjih, pa tudi na znanstvenem sporazumevanju. Različne publikacije, ki jih je izdal Mednarodni svet za francoski jezik: specializirani slovarji, periodične revije, zaključna poročila, so mnogoterim organizacijam omogočile izdati znanstvena dela kljub višjim predvidenim stroškom (Barrat 2004: 62).

➤ **Mednarodno združenje profesorjev francoščine (fra. *Fédération internationale des professeurs de français* – *FIPF*)**

Mednarodno združenje profesorjev francoščine je bila ustanovljeno julija leta 1969, medtem ko je po zgledu CILF-a ideja o njegovi ustanovitvi nastala že na bienalu v Québecu leta 1967. Zakoreninjeno je na petih kontinentih in v več kot 13 državah, FIPF šteje približno 180 nacionalnih ali regionalnih združenj, v katerih je zbranih skoraj 90 000 učiteljev.

Pedagoško delo združenja je določeno s pismom na vsake štiri mesece in obeleženo z organiziranjem številnih kolokvijev in seminarjev. Od 80-ih let dalje je pristopila k

izvrševanju programa sodelovanja na izobraževalnem področju, ki se oblikuje na vrhovih Frankofonije. S tem se je pridružila ONG, operaterjem akcij, ki si jih zastavi institucionalna Frankofonija ter ji ponujajo podporo pri publikaciji revije *Francoščina v svetu* (fra. *Le français dans le monde*); (Deniau 2003: 76–77).

7.5.2 Raznolikosti misij

Zgoraj omenjene institucije se med sabo razlikujejo predvsem po jezikovnem in pedagoškem značaju in so v glavnem samo nakazale tiste institucije, ki so se začele množično pojavljati takoj po drugem svetovnem konfliktu in dekolonizaciji.

V 50-ih letih prejšnjega stoletja sta namreč obramba in promocija francoskega jezika počasi preseгла jezikovni ter izobraževalni okvir, tako vladne kot nevladne organizacije so s tem prevzele odgovornost za čedalje bolj raznolika vprašanja na tehničnem, znanstvenem, političnem ali ekonomskem področju.

➤ Mednarodni svet radio-televizij za francosko izražanje (fra. *Conseil international des radios-télévisions d'expression française – CIRTEF*)

Ena izmed prvih takšnih organizacij je bila Skupnost javnih radijev za francoski jezik (fra. *Communauté des radios de langue française – CRPLF*), ustanovljena s strani Kanade, Belgije, Švice in Francije leta 1955, da bi podpirala izmenjave, koprodukcije in ustvarjalne dejavnosti med radiji teh držav članic. Prav tako je bila tudi predhodnica Mednarodnega sveta radio-televizij za francosko izražanje (CIRTEF), nastalega v letu 1978, in vključuje okrog 30 frankofonskih držav z več kot 40 zastopanimi radio-televizijami. Njegova bistvena naloga je uresničiti profesionalne izmenjave med državami Severa in Juga (Barrat 2004: 63).

➤ Mednarodna zveza za frankofonski tisk (fra. *Union internationale de la presse francophone – UPF*)

Mednarodna zveza novinarjev tiska za francoski jezik (fra. *Union internationale des journalistes de la presse de langue française – UIJPLF*) je z nastankom leta 1970 nadomestila nekdanje Združenje novinarjev tiska za francoski jezik. O njenem dolgoletnem dinamizmu nam pričajo hitro se množeče akcije, ki se odvijajo na vseh petih kontinentih. Od leta 2000 dalje je postala Mednarodna zveza za frankofonski tisk (UPF), v katero je včlanjenih več kot 3 000 novinarjev, iz 180 držav. Zveza izdaja intelektualno in vsebinsko zelo kakovosten časopis, imenovan *Časnik frankofonskega tiska* (fra. *La Gazette de la presse francophone*), s katerim želi obveščati svojo mrežo in širšo javnost o aktualnih frankofonskih dogodkih.

V juniju 2001 je organizirala tudi prvo generalno skupščino frankofonskega tiska. Leta 2003 je bila glavna tema generalne skupščine »Izobraževanje novinarjev: bilanca in perspektive«. Njen dokumentacijski center in internetna stran pa sta še posebej zelo cenjena v novinarskih frankofonskih vrstah (Internet 16).

➤ **Mednarodni pravni institut za francosko izražanje (fra. *Institut international de droit d'expression française – IDEF*)**

Mednarodni pravni institut za francosko izražanje (IDEF), še posebej usposobljen za področje specifičnosti in univerzalnosti francoskega in latinskega prava, je bil ustanovljen 27. septembra 1961 z namenom, da bi spodbujal izmenjave in sodelovanje med osebami ter organizacijami pravne sfere.

➤ **Frankofonsko združenje prijateljstva in poznanstev (fra. *Association francophone d'amitié et de liaison – AFAL*)**

Frankofonsko združenje prijateljstva in poznanstev (AFAL), ustanovljeno leta 1974, je tipičen prikaz množičnega asociativnega širjenja v prid Frankofonije, saj oblikuje zborovanja združenj in ONG z najrazličnejšimi dejavnostmi (Barrat 2004: 63).

➤ **Frankofonski forum za poslovne zadeve (fra. *Forum francophone des affaires – FFA*)**

Frankofonski forum za poslovne zadeve (FFA) predstavlja od konference v Québecu (1987) uradno organizacijo Frankofonije, ki zaseda pred vsakim frankofonskim vrhom. Na podlagi ustavne listine Foruma je njegova želja »razvoj trgovskih, industrijskih in tehnoloških zvez znotraj svetovnega ekonomskega prostora Frankofonije ter okrepitev sodelovanja med njegovimi člani« (Internet 17).

Preko frankofonskih vrhov se je določila tudi struktura frankofonskega poslovnega foruma, na čelo katerega se je postavil Mednarodni urad Frankofonskega foruma za poslovne zadeve (BIFFA). Ta skrbi predvsem za mrežo 42 nacionalnih komitejev, katerih naloga je razviti partnerstvo podjetij. V tem oziru objavlja Forum številne ekonomske študije in poslovne vodnike, ki zadevajo določene države te skupnosti; med drugim je ustanovil tudi Poslovno borzo FFA, ki predstavlja prvo stalno zbirko vpisov in promocij ponudb ter partnerstva, pred kratkim pa je z OZN za industrijski razvoj (fra. *Organisation des Nations unies pour le développement industriel – ONUDI*) podpisal pogodbo za pospešitev sodelovanja z državami Juga (Barrat 2004: 64).

Dandanes se večina akterjev zaveda, kako pomembno je trdno združiti in vključiti še ekonomsko dimenzijo kot jamstvo za prihodnost vsakega združenja, ki ne želi biti zgolj kulturno. Kljub temu FFA ostaja glavni operater na tem področju in se zato v veliki meri opira na majhna in srednje velika podjetja ter industrije (fra. *Petites et moyennes entreprises-Petites et moyennes industries:PME-PMI*). V zadnjem času si prizadeva prodreti tudi v velika podjetja, ki pa so veliko težje dostopna za privlačnosti in prednosti ekonomske Frankofonije.

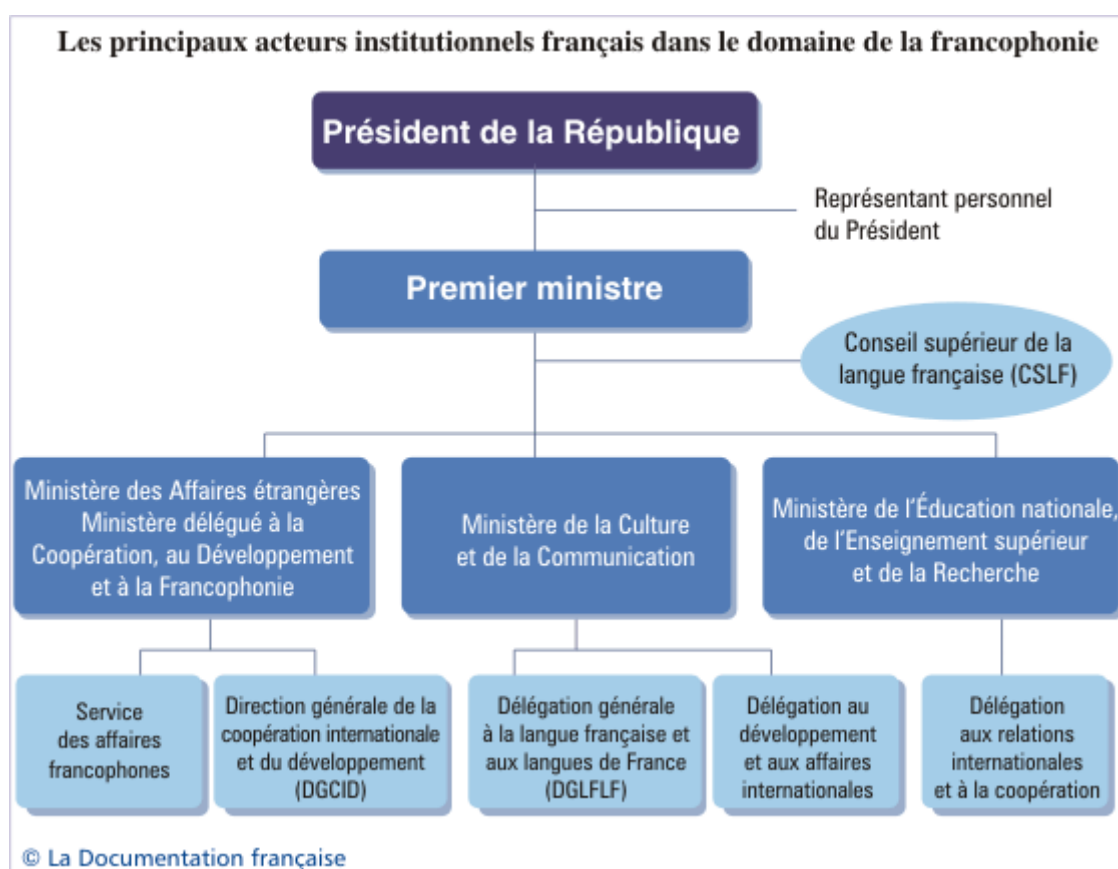
7.6 FRANCOŠKE INSTANCE FRANKOFONIJE

»Francoščina dopušča magistraturo bistvenih stvari«.

(Papež Pavel VI.)

7.6.1 Organigram francoskega institucionalnega aparata

Slika 7.6.1.5: Glavni akterji francoskega institucionalnega aparata za področje Frankofonije

(Vir: *La Documentation française*,

<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/francophonie/dispositif-francais.shtml>)

Številnim organizacijam in združenjem z jezikovno poklicanostjo, ki obstajajo v Franciji, se pridružuje tudi množica državnih organizmov (glej sliko 7.6.1.5), katerih uradna vloga je obramba in promocija francoščine ter Frankofonije. Od frankofonskega vrha v Bejrutu (2002) dalje je poleg spoštovanja človekovih pravic in širjenja demokracije v svetu njihova obveznost omogočiti tudi medkulturni dialog z vsemi ustreznimi sredstvi.

V tem duhu pa je že bil ustanovljen Medministrski komite, namenjen francoskemu jeziku in odgovoren za določanje smernic vlade na tem področju. Predseduje mu predsednik vlade, v njem pa so zastopani še ministri za šolstvo, zunanje zadeve, gospodarstvo, evropske zadeve, kulturo, raziskovanje, sodelovanje in seveda državni sekretar v Frankofoniji, kadar ta funkcija obstaja. Sicer pa so bile od leta 1989 vzpostavljene številne organizacije, ki so nadomestile prej ustanovljene državne strukture.

7.6.2 Glavne francoske instance za področje Frankofonije

- **Predsednik republike:** predstavlja Francijo ob srečanju vrhov Frankofonije vsaki dve leti.
- **Osební predstavnik predsednika republike:** zastopa Francijo na stalnih sejah Frankofonije.
- **Predsednik vlade:** je odgovoren za dejavnost vlade na področju frankofonskih vprašanj. Vladne službe pa zagotavljajo koordinacijo te dejavnosti.
- **Višji svet za francoski jezik (fra. *Conseil supérieur de la langue française* – CSLF):** leta 1989 je nasledil Posvetovalni svet za francoski jezik, ustanovljen 1984, in vključuje 28 kompetentnih oseb za področje francoskega jezika (med njimi so ministri za šolstvo in minister ali državni sekretar ali višji uradnik, zadolžen za zastopanje Frankofonije, kakor tudi dosmrtni sekretarji Francoske akademije in Akademije za znanost). Predseduje mu predsednik vlade ali, v njegovi odsotnosti, minister za kulturo ali delegirani minister za sodelovanje in Frankofonijo. Njegov namen pa je preučiti vsa vprašanja v zvezi z rabo, izboljšanjem, obogatitvijo, promocijo in širjenjem francoščine ter politike glede tujih jezikov v Franciji in izven nje.
- **Ministrstvo za zunanje zadeve, delegirano Ministrstvo za sodelovanje, razvoj in Frankofonijo:** predstavlja Francijo na ministrskih konferencah Frankofonije in je vodja Službe za odnose z javnostmi ter uradni predstavnik Frankofonije na mednarodni ravni. Prav tako določa tudi usmeritve francoske politike za področje Frankofonije.

- **Služba za frankofonske zadeve:** ustanovljena je bila leta 1974 in postavljena pod neposredno oblast generalnega sekretarja Ministrstva za zunanje zadeve. Predstavlja vlogo dopisnika organizacij OIF za Francijo in je zadolžena za ustrezen prispevek k oblikovanju francoske frankofone politike. Vrha tega pa je odgovorna tudi za vodenje denarnih skladov, namenjenih operaterjem Frankofonije, in zagotavlja redno spremljanje instanc OIF.
- **Generalna direkcija za mednarodno sodelovanje in razvoj (fra. *Direction générale de la coopération internationale et du développement – DGCID*):** leta 1999 je nadomestila Generalno direkcijo za kulturne, znanstvene in tehnične odnose, istega leta pa je Ministrstvo za zunanje zadeve prevzelo Ministrstvo za sodelovanje. Ker je naloga DGCID izdelati politiko mednarodnega sodelovanja Francije, se v prvi vrsti opira na mrežo sodelovanja in kulturnega delovanja, ki šteje približno 900 ustanov po celem svetu: službe za sodelovanje in kulturno delovanje, francoski inštituti, kulturni centri, »Alliances françaises«, raziskovalni centri, srednješolske in visokošolske ustanove, frankofoni oddelki itd. Vrh tega je zadolžena za promocijo francoščine v mednarodnih organizacijah in za nadzorovanje za dobro oddajanje avdiovizualnih in radiofoničnih programov v francoščini. V ta namen prejema za kulturno in jezikovno sodelovanje tudi določena posojila (ki so sicer občutno vedno manjša vse od poletja 2001), s katerimi financira predvsem Agencijo za poučevanje francoščine v tujini (fra. *Agence pour l'enseignement français à l'étranger – AEFÉ*), Alliance française, Francosko združenje za umetnostno delovanje (fra. *Association française pour l'action artistique – AFAA*), Združenje za širjenje francoskega mišljenja (fra. *Association pour la diffusion de la pensée française – ADPF*). Kredite, ki jih DGCID namenja za intervencije, pa razporeja na naslednji način (2003): po geografskem sektorju, 46 % v prid Subsaharske Afrike pred deželami Magreba (12 %) in Srednje ter Vzhodne Evrope (11 %); po sektorju za intervencije pa 28 % v prid šolskim ustanovam v svetu, sledi jim kultura in francoščina (18 %), avdiovizualnost in komunikacijska sredstva (17 %), razvoj in tehnično sodelovanje (17 %) ter visokošolsko izobraževanje in raziskovanje (15 %);
- **Generalna delegacija za francoski jezik in jezike v Franciji (fra. *Délégation générale à la langue française et aux langues de France – DGLFLF*):** ustanovljena leta 1989, ko je nadomestila Generalni komisariat za francoski jezik, in pod skrbništvom predsednika vlade. Delegacija ima v okviru usmeritev, ki jih postavi francoska vlada, in priporočil Višjega sveta za francoski jezik dolžnost promovirati ter usklajevati delovanja vseh tistih administracij in državnih ali zasebnih ustanov, ki prispevajo k širjenju in rabi francoščine,

še posebno na področju poučevanja, trgovine, znanosti in tehnologije. Njeno vodenje je zaupano generalnemu delegatu, imenovanemu na Ministrskem svetu na predlog podpredsednika Višjega sveta za francoski jezik, in priključeno **Ministrstvu za kulturo in komunikacije**. Vendar se nanjo lahko sklicuje tudi delegirani minister za sodelovanje in Frankofonijo (Le Marchand 1999: 51 in Barrat 2004: 66–67).

7.6.3 Preostale francoske državne strukture: še večja odgovornost za vzgojo in izobraževanje

➤ **Agencija Ministrstva za zunanje zadeve za francosko poučevanje v tujini (fra. *Agence du ministère des Affaires étrangères pour l'enseignement français à l'étranger* – *AEFE*)**

Naloga Agencije za francosko poučevanje v tujini je »širiti francoščino pri tujih elitah in prispevati k okrepitvi sodelovanja med francoskimi in tujimi izobraževalnimi sistemi« ter hkrati zagotavljati javno šolstvo vsem otrokom s francoskim državljanstvom, ki bivajo na tujem (Gilder 2002: 9). Stroški šolanja, ki so sicer obveznost staršev učencev, omogočajo plačevati zdomske učitelje. AEFE zagotavlja šolanje približno 170 000 učencem, med katerimi je 60 % tujcev, najbolj dejavna pa je na območjih Zahodne Evrope, Subsaharske Afrike, Latinske Amerike, Magreba, Srednjega Vzhoda in Severne Amerike.

Prisotnost Agencije vedno bolj narašča vse od leta 1990 na delu Srednje ter Vzhodne Evrope in delu Srednjega Vzhoda.

➤ **Édufrance**

Agencija Édufrance je bila na ministrsko iniciativo ustanovljena leta 1998, da bi pospeševala izvažanje francoskega znanja z visokošolsko izobrazbo, saj prav visokošolsko znanje v resnici predstavlja temeljni politični in tudi ekonomski vložek za Francijo.

Leta 2000 je Édufrance štela že skoraj 140 visokošolskih izobraževalnih ustanov, ki so postale njene članice. V zadnjem času pa si prizadeva ustanoviti še evropski univerzitetni pouk za tuje študente ter postaviti temelje za frankofonsko izobraževanje na daljavo, specializirano na področju upravljanja, mehanike in medicine (Barrat 2004: 68).

➤ **Državni center za izobraževanje na daljavo (fra. *Centre national d'enseignement à distance – CNED*)**

Državni center za izobraževanje na daljavo omogoča predavanja skoraj 40 000 osebam, ki bivajo v tujini, kakor tudi 25 000 tujcem, nastanjenim v Franciji (od skupnega števila 350 000 vpisanih). Ob predavanjih iz francoskega jezika, s katerimi je možno opravljati tudi diplomu iz študija francoskega jezika (fra. *Diplôme d'études en langue française – DELF*) ter diplomu iz francoskega jezika na zahtevnejšem nivoju (fra. *Diplôme approfondi de langue française – DALF*), pa Državni center ponuja še vrsto drugih poučevanj, še posebej izobraževanje za poklice poučevanja na daljavo.

Znotraj CNED-a deluje še konferenca univerzitetnih predsednikov (fra. *Conférence des présidents d'universités – CPU*), katerih dolžnost je organizirati in strukturirati programe visokošolskega izobraževanja, ki so predlagani frankofonskim študentom po celem svetu, bivajočim tako v Franciji kot v tujini (Gilder 2002: 11).

➤ **Gospodarska zbornica v Parizu (fra. *Chambre de commerce et d'industrie de Paris – CCIP*)**

Leta 1998 je Gospodarska zbornica v Parizu na tržišče uvedla izpit iz znanja francoščine (fra. *test d'évaluation de français – TEF*), namenjen zaposlovanju frankofonskih tujcev, ki želijo izpopolniti svoja znanja v profesionalni francoščini ali se vključiti v šole, ki so še posebej usmerjene v ekonomijo in upravljanje. Sem uvrščajo več kot 100 institucij, ki tako organizirajo izpitne roke iz TEF-a v nekaj 30-ih državah. Najbolj zainteresirani študenti pa izhajajo s filozofskih fakultet, visokih šol (fra. *grandes écoles*) ali Alliances françaises (Barrat 2004: 68). S tem CCIP v tujini dokazuje, da francoščina ni samo jezik kulture, marveč tudi jezik dela, ki lahko popolnoma konkurira angleščini, tako na področju ekonomije kot poslovnih zadev.

7.7 Povzetek: resnično mesto Frankofonije znotraj francoskih institucij

Vse odkar je Frankofonija postala popolnoma enakovredna struktura v francoski vladi (1986), je doživela različne priključitve. Do leta 1988 se je uvrščala pod državni sekretariat pri predsedniku vlade. Nato je bila priključena delegiranemu ministru pri Ministrstvu za zunanje zadeve, ki je bilo odgovorno za Frankofonijo. Marca leta 1993 je bila Frankofonija postavljena pod skrbništvo Ministrstva za kulturo in Frankofonijo, ki ga je vodil Jacques

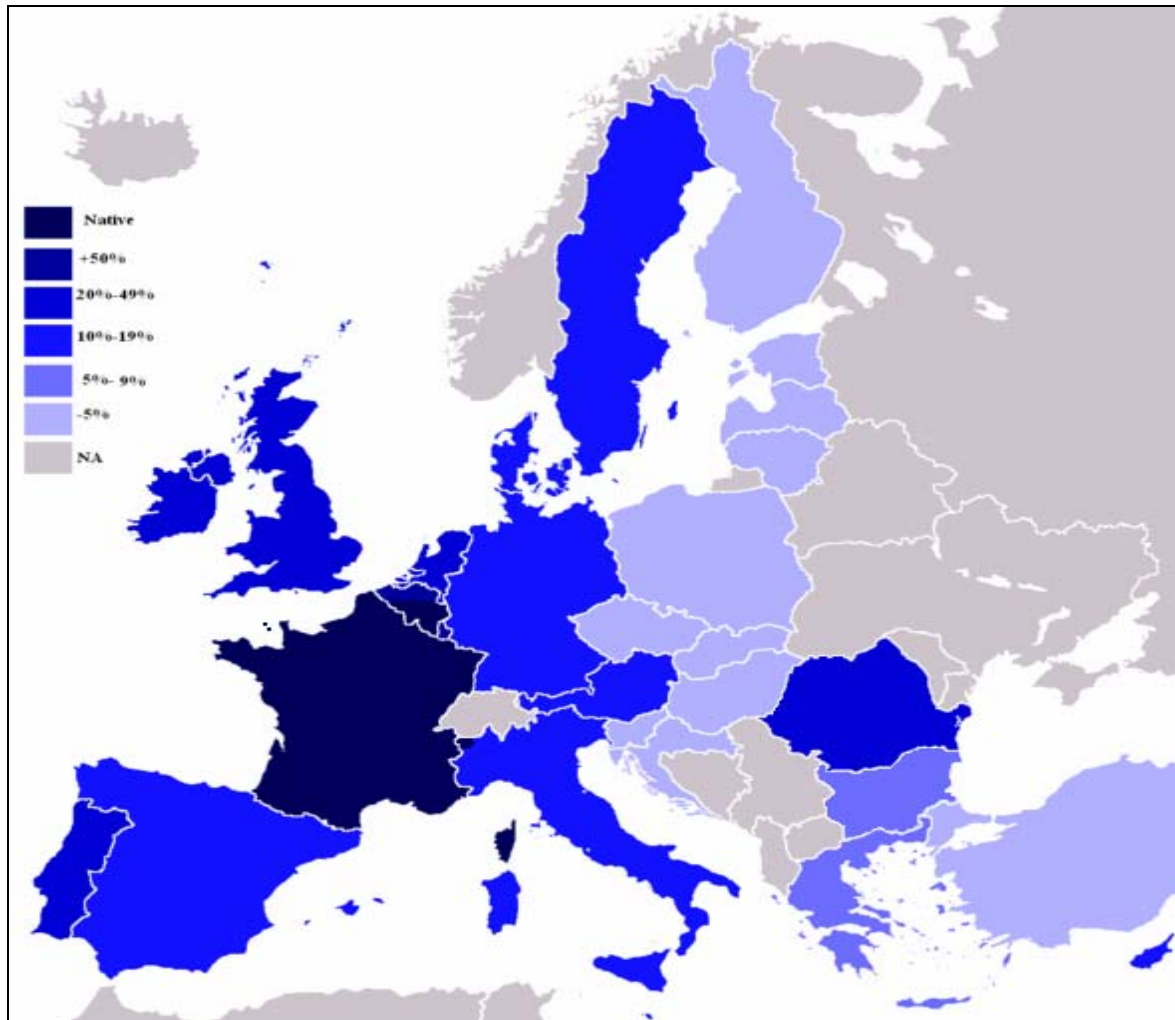
Toubon, zatem pa ponovno priključena k vladi Alaina Juppéja kot državni sekretariat znotraj Ministrstva za zunanje zadeve. Junija leta 1997 je v vladi Lionela Jospina odgovornost za frankofonske zadeve pripadla državnemu sekretariatu za sodelovanje znotraj Ministrstva za zunanje zadeve. Z oblikovanjem vlade Jeana-Pierrea Raffarina leta 2002 pa je Frankofonija podrejena delegiranemu ministru za sodelovanje in Frankofonijo pri Ministrstvu za zunanje zadeve (Deniau 2003: 4).

Nekateri iz tega sklepajo, da Frankofonija še ni dokončno našla svojega mesta znotraj francoskega vladnega aparata. V resnici se za francoske oblasti glavni problem nahaja v natančni razmejitvi pristojnosti tiste vladne strukture, ki je zadolžena za delovanje v frankofonskem prostoru. Pri tem pa je potrebno poudariti prizadevanja Ministrstva za kulturo, ki je kljub številnim vladnim spremembam uspelo ohraniti neodvisno in pomembno vlogo pri obrambi francoščine preko posrednika Generalne delegacije za francoski jezik in jezike v Franciji.

8. BOGAT MOZAIK, POLN RAZNOLIKOSTI

8.1 FRANKOFONIJA V EVROPI: silovito napadena dominantna pozicija

Slika 8.1.6: Znanje francoskega jezika v EU in državah kandidatkah

(Vir: *Knowledge french EU map*,

http://fr.wikipedia.org/wiki/Image:Knowledge_French_EU_map.png)

8.1.1 Visoko razvite države

- **Belgija**

Kraljevini Belgiji, ki je postala samostojna leta 1830, so skoraj eno stoletje vladale frankofone elite, ki so imele v rokah oblast. Čeprav se je ob francoščini govorila še nemščina in flamščina, pa je edino le francoščina imela status državnega jezika in bila tudi edini uradni

jezik. Druga polovica 19. stoletja je za Belgijo pomenila obdobje industrijskega razcveta. Vendar pa so se v tem obdobju začele kazati tudi napetosti med narodnimi skupnostmi. Problem je bil predvsem zaradi jezika, saj so bili Flamci v večini, Valonci pa so predstavljali višji in bogatejši razred. Osrednja pokrajina Brabant z Brusljem je bila jezikovno mešana. Vlada je zato postopoma priznala enakopravnost obeh jezikov v administraciji, sodstvu ter šolstvu, in sicer nizozemščino na severu, francoščino na jugu (Barrat 2004: 71). Danes je Belgija, kjer francoščina predstavlja le še manjšinski jezik, razdeljena na tri politične in štiri jezikovne regije:

- politična regija Flamska (5,6 milijonov prebivalcev), ki sovpada s flamsko jezikovno regijo in kjer ocenjujejo le kakih 300 000 frankofonov. Leta 2002 jih je parlamentarna skupščina Sveta Evrope uradno priznala za »manjšino«;
- politična regija glavnega mesta Bruslja (en milijon prebivalcev), ki se ujema z istoimensko jezikovno regijo. V njej so prešteli 87 % frankofonov in 13 % Flamcev, prav tako je tudi večina tujcev (30 %) sprejela francoski jezik, čeprav sta skupaj z nizozemščino enakovredna jezika;
- politična regija Valonska vključuje dve jezikovni regiji: regija s francoskim jezikom, ki tvori bistvo svojega področja (3,2 milijona prebivalcev), in regija nemškega jezika (68 000 oseb); (Deniau 2003: 26–27).

V želji, da bi francoščini vrnilo nekdanje pomembno mesto, je kot učni predmet na razpolago na vseh stopnjah šolanja, še posebno se je kot dijaki in študenti radi učijo na Flamskem, kjer je v osnovni šoli obvezni učni jezik. Prav tako ima solidno mesto tudi v belgijskih medijih, kamor se uvrščajo frankofoni oddajniki državne postaje RTBF, številni zasebni radiji, trije televizijski programi v francoskem jeziku ter tiskani mediji (med njimi kar 17 frankofonskih časopisnih naslovnih).

• **Luksemburg**

Veliko vojvodstvo Luksemburg je majhna država, zato večina prebivalstva prihaja iz sosednjih držav, govori pa enega od treh jezikov. Poleg francoščine, ki jo govorijo v sosednji Belgiji in Franciji, ter nemščine prebivalci tega vojvodstva govorijo še luksemburščino. Francoščina kot uradni jezik administracije, zakonodaje in sodstva ter hkrati tudi jezik poučevanja, mednarodnih odnosov in javnih oglasov, pa v pisni komunikaciji doživlja močno

konkurenco s strani nemškega jezika, ki je jezik tiskanim medijev. Nasprotno pa se francoščina skupaj z luksemburščino uporablja v radijskih oddajah. Tudi tujci, ki se priseljujejo na območje vojvodstva, uporabljajo v glavnem francoski jezik (80 % priseljencev) (Barrat 2004: 73).

- **Švica**

Švicarska konfederacija ima tri uradne in administrativne jezike: nemščino (govori 74 % prebivalcev), francoščino (21 % prebivalcev) in italijanščino (4 % prebivalcev). Med uradne jezike Švice se uvršča tudi retoromanščina, ki jo govori manj kot 1 % prebivalcev v kantonu Grisons. Med 23 švicarskimi kantoni so štirje izključno frankofonski (Ženeva, Vaud, Neuchâtel, Jura), trije so dvojezični francosko-nemški (Valais, Fraibourg, Bern). Zaradi načela »teritorialnosti jezikov« – vsak kanton ima svoj(e) uradni(e) jezik(e) – se francoščina vedno bolj umika v nemških kantonih, narašča pa v frankofonskih, a tudi dvojezičnih kantonih, kar je še bolj presenetljivo (Deniau 2003: 29). Vendar pa je treba opozoriti na dejstvo, da se kot jezik komuniciranja med jezikovnimi skupnostmi, v medijih, velikih podjetjih in reklamnih sporočilih vse bolj uporablja angleščina, ki je v kantonu Zürich celo nadomestila francoščino kot obvezni prvi jezik v šolah.

8.1.2 Dve posebnosti

- **Monako**

Kneževina Monako je s samo 30 000 prebivalci druga najmanjša država na svetu, kjer je edini uradni jezik francoščina, govori pa jo tudi večina njenih prebivalcev, kljub velikemu deležu (več kot 40 %) priseljencev nefrankofonskega državljanstva.

- **Dolina Aoste**

Alpska dolina Aoste kot osrednja komunikacijska os med Italijo in Severno Evropo (prehodno mesto je predor Mont Blanc) na severozahodu Italije je uradno dvojezična, prebivalci uporabljajo italijanski (mnogo bolj) in francoski jezik, čeprav ima tudi francoščina pomembno mesto, saj je bila pod stalnim vplivom francoske kulture. Leta 1948 je Italija regiji podelila poseben status, ki je francoskemu jeziku zagotavljal uradni obstoj in je bil kot delovni jezik v administraciji enakovreden italijanskemu jeziku.

V resnici francoščino uporablja le skromna manjšina prebivalstva (danes 5 %, po prvi svetovni vojni pa več kot 80 %), tako v administraciji kot vsakdanjemu življenju, saj je z veliko prednostjo na prvem mestu italijanščina, prebivalci (30 %) pa se poslužujejo tudi krajevnega narečja kot naslednika francoske provansalsčine (Barrat 2004: 74). Dandanes ima francoščina v dolini Aoste kljub nazadovanju še vedno nezanemarljivo vlogo, ker ostaja jezik mednarodnega komuniciranja, predvsem pa zaradi uradne enakovrednosti z italijanskim jezikom na področju šolstva, ki se sicer ne spoštuje vedno, a dopušča francoščini, da jo razume večina prebivalcev Aoste. Leta 1998 sprejet zakon je ponovno uvedel preizkus iz francoskega jezika na maturi. Prebivalcem je omogočen tudi dostop do frankofonskih medijev preko televizijskega programa France 2 in še posebno preko programa francoskega dela Švice (več kot 13 % tamkajšnjih gledalcev). Na področju tiskanih medijev je pet od 17-ih časopisov v francoskem jeziku. V splošnem povedano »satelit oddaja v korist tistim, ki gledajo in poslušajo francoščino« (Deniau 2003: 30–31).

8.1.3 Frankofonija in frankofilstvo¹⁹ v preostalih državah

- **Romunija**

Prvi stiki Romunije s francosko kulturo so bili vzpostavljeni v sredini 18. stoletja preko družin ruskih oficirjev in grških fanariotov, ki so bili pod velikim vplivom francoske civilizacije. Med revolucionarnim in imperialnim obdobjem so se vezi še bolj okrepile, predvsem na račun propagande in močnega vpliva razsvetljenskih idej romunskih študentov (šolanih v Parizu) glede civilne romunske družbe, ki se je v tem obdobju korenito spremenila.

Frankofoni Romuni so obenem tudi zelo frankofili, kajti zanje je francoščina bila in ostaja srčni jezik. To je potrdil tudi Nicolae Titulescu (študiral pravo v Parizu), nekdanji romunski minister za zunanje zadeve in nekdanji predsednik Društva narodov: »Ko govorimo o Franciji in Romuniji, je težko ločiti srce od razuma« (Titulescu v Barrat 2004: 75). Romunija je od leta 1993 polnopravna članica Frankofonije, z vstopom v evropske institucije leta 2007 pa je postala privilegirana zaveznica Francije in vneta borka za frankofonske vrednote.

V današnjem času najmanj eden od štirih Romunov razume Voltairjev jezik, prav tako pa še vedno več kot polovica šolarjev izbere francoščino za prvi tuji jezik, čeprav ji vedno bolj

¹⁹ Frankofilstvo pomeni navdušenje za francosko politiko ali kulturo; prijateljstvo do francoskega jezika. Nasproten pojav je frankofobstvo, torej sovraštvo do vsega, kar je francosko.

konkurira angleščina. Anglosaksonske države, predvsem ZDA, se namreč dobro zavedajo strateške pomembnosti držav osrednje Evrope in to tudi dobro izkoriščajo. Ob tem pa je važno tudi dejstvo, da so se francoska sredstva za dvostransko sodelovanje z Romunijo med leti 1991 in 2003 zelo znižala, in sicer z 10,9 na 4,5 milijonov evrov, kar romunsko frankofonijo postavlja v nevarnost v prid anglosaksonskih držav (v nekaj letih bi lahko angleščina namreč ogrozila francoščino); (Barrat 2004: 76). A Francija še vedno uživa veliko naklonjenost Romunije (številni francoski kulturni centri v Bukarešti in na podeželju, dvojezične gimnazije, pet *Alliances françaises*, več kot deset univerzitetnih frankofonskih oddelkov) kot druge frankofone države v Evropi, saj po številu govorcev francoskega jezika prehiteva Švico in Belgijo. Prav tako pa tudi Francija izobražuje romunske visoke funkcionarje in diplomate preko sodelovanja s francosko Državno šolo za upravo (fra. *École nationale d'administration –ENA*).

- **Bolgarija**

Po zgledu Romunije so se v 19. stoletju oblikovale tudi prve vezi med Bolgarijo in Francijo kot širiteljico filozofskih idej razsvetljenstva, ki so omogočila Bolgarom intelektualno in sociološko osamosvojitve izpod poltisočletne otomanske nadvlade. Od leta 1858 je poučevanje francoščine postalo obvezno v državnih šolah, mladim Bolgarom pa je bil tako omogočen lažji dostop do Zahodne Evrope. Kljub temu, da je bilo med 50-letnim obdobjem socializma poučevanje ruščine in nemščine na prvem mestu, se zanimanje za francoski jezik in kulturo ni spremenilo.

Danes Bolgarija šteje najmanj 300 000 resničnih frankofonov, francoščina pa ostaja prvi tuji učeni jezik (40 % učencev) kljub vse bolj močnemu prodoru angleščine od leta 1989. Njeno poučevanje zagotavlja mreža več kot 50 gimnazij, med katerimi je veliko takih, ki zagotavljajo francosko maturo. Kot država opazovalka je bila Bolgarija povabljen na frankofoni vrh v Parizu leta 1991, leta 1993 pa je vstopila tudi v uradno Frankofonijo, da bi s frankofonskimi državami razvila politiko sodelovanja, še posebno pa utrdila dvostranske odnose z Belgijo. Vendar na žalost akterji institucionalne Frankofonije, predvsem francoski minister za zunanje zadeve, niso dovolj prisotni na področju promocije francoskega jezika znotraj te slovanske in pravoslavne države (Barrat 2004: 76), ki je v tem letu postala tudi članica EU.

- **Moldavija**

Republika Moldavija je kljub občutljivim odnosom, ki jih vzdržuje tako z Moskvo kot z Bukarešto, frankofonska država, saj se nemalo njenih mladih prebivalcev odloči za študij francoskega jezika. To je opazno v razcepljeni kulturi Moldavije, saj gre po eni strani za bistveno latinofonsko državo, ki pa jo politično dominirajo rusofoni, postavljeni na oblast s strani nekdanje SZ. Kljub pravnomočnemu članstvu v klubu Frankofonije se v zadnjem času francoščina vse bolj umika angleščini. Res pa je, da se tudi po padcu SZ v Moldaviji še vedno izvaja močan vojaški pritisk iz Rusije, kar razlaga tudi dejstvo, da nekaj 30 % rusofonov lahko še vedno vlada večinskemu romanofonskemu prebivalstvu (70 %) (Barrat 2004: 77).

- **Albanija in Makedonija**

Albanija je postala pridružena članica Frankofonije na vrhu v Monctonu (september 1999). Čeprav je najrevnejša država Evrope in še oslABLJENA z državljansko vojno ter klanskimi boji, je vedno dala zelo velik pomen francoskemu jeziku, ki ga govori več kot 300 000 Albancev od 3,5 milijonov prebivalcev. Vendar je tu Frankofonija še vedno zelo elitistična in hkrati tudi »proizvajalka« kulture vezi med Parizom in Tirano, ki pa še vedno ne vzpodbudijo zadosti Albancev, da bi se selili proti drugim državam OIF (Barrat 2004: 77).

V **Makedoniji**, ki je prav tako pridružena članica od leta 1999, je francoščina doživljala erozijo vse od 70-ih let, ko se je poučevala enakovredno z nemščino, takoj za angleščino. Vpeljava obveznosti učenja dveh tujih jezikov že v osnovni šoli bi lahko dopustila ponovni razmah francoščine, kjer bi primarno vlogo lahko igrali dve na novo zgrajeni *Alliances françaises* v Bitoli in Tetovem (Deniau 2003: 40).

- **Poljska, Republika Češka, Litva, Slovenija, Slovaška**

Poljska, sicer opazovalka od oktobra leta 1997, ima le 0,15 % resničnih frankofonov od 38,6 milijonov prebivalcev. Francoščino se uči le 300 000 dijakov in samo 13 000 študentov jo izbere za visokošolski študij. Vse od leta 1990 je ta slovanska in katoliška država namreč vse bolj privržena anglosaksonskemu svetu (Barrat 2004: 77).

V **Republiki Češki**, opazovalki od leta 1999, frankofonija zadeva 10 % celotnega prebivalstva (od približno 10 milijonov), a dobro znanje iz francoskega jezika ima le 2 % Čehov. Na univerzah se jo uči le 3 600 študentov, saj je treba upoštevati že tradicionalno navezanost Prage na germanska področja (Barrat 2004: 77).

Tudi **Latvija** je država opazovalka OIF od leta 1999, ki šteje približno 40 000 frankofonov ali 1 % celotnega prebivalstva. V splošnem je francoščina v stabilnem stanju, saj v srednjih šolah nazaduje, na visokošolskih univerzah, predvsem na upravnih in diplomatskih študijih, pa njeno učenje rahlo narašča (Deniau 2003: 41).

Slovenija kljub statusu opazovalke od leta 1999 ni doživela porasta v učenju francoskega jezika in velja za malo frankofonsko državo, saj se ga v dvomilijonski državi uči največ 4 000 prebivalcev (Barrat 2004: 78). Po besedah g. Janeza Šumrade²⁰, slovenskega veleposlanika v Parizu, je bil leta 1999 ob sprejetju Slovenije kot države opazovalke v Frankofonijo delež frankofonov ocenjen na 3,5% slovenske populacije. Po podatkih, ki zajemajo tako resnične kot občasne frankofone v Sloveniji, je njihov delež danes približno 5% celotne populacije.

V tej skupini držav je bila zadnja sprejeta država opazovalka **Slovaška**, ki je vstopila v Frankofonijo na vrhu v Bejrutu leta 2002. Na njenem ozemlju je kakih 500 učiteljev francoščine, ki vsako leto omogočijo skoraj 400 Slovacom prejem diplome DALF. Vpliv francoske kulture je še vedno zelo slaboten, malenkost bolje je le na področju kinematografije.

8.2 FRANKOFONIJA NA AMERIŠKI CELINI: gnezdo upora, upanj in zaskrbljenosti

• Kanada

Dvojezična država vse od Atlantika do Pacifiškega oceana je v svoji 130-letni frankofonski zgodovini doživela pomembno številčno spremembo. Na začetku kolonialne dobe je na ozemlju nove Francije prebivalo nekaj tisoč prebivalcev, danes pa se je število Kanadčanov, ki uporabljajo francoščino, povzpelo na več kot 7 500 000, to je več kot v Belgiji in Švici skupaj. V kulturnem mozaiku Kanade ti predstavljajo 24 % kanadskega prebivalstva in je bilo v letu 2002 ocenjeno na 30 750 000. Večina frankofonov (približno četrtnina ali 7 125 000)

²⁰ Pogovor z g. Janezom Šumrado v prostorih slovenskega veleposlaništva v Parizu (26. september 2007).

prebiva v Québecu, ki je s površino več kot 1,5 milijonov kvadratnih metrov največja kanadska provinca. Sledita Novi Brunswick (240 000) in Ontario (več kot 500 000), nekaj francosko govorečih prebivalcev je razpršenih še v manjšinah na vzhodu in zahodu države.

Prav poseben primer predstavlja Québec, ki je po baby-boom obdobju doživel precejšen upad deleža rodnosti (danes eden izmed najnižjih v svetu), zato je leta 1991 s Kanado podpisal »sporazum Kanada-Québec« (fra. *accord Canada-Québec*) za priseljevanje tujcev. Na ta način je določil migracijsko politiko, ki je z množičnih prihodom priseljencev (10 % francoske narodnosti in vedno več prebivalcev OIF) korenito spremenila kulturno in jezikovno podobo Québeca. Čeprav pri današnjih priseljencih narašča uporaba francoščine v vsakdanjem življenju, velika večina izbere angleščino v prepričanju, da se bodo tako hitreje vključili v kanadsko skupnost in lažje izkoriščali mednarodne ugodnosti, ki jih prinaša kanadsko državljanstvo. Da bi zagotovila prevlado francoščine v šolah, v podjetjih in na javnih mestih, je vlada v Québecu je sprejela mnogo zakonov ter instanc za zaščito in nadzor jezika, še posebno zakon 101, s katerim je francoščina uradni jezik province.

Na področju medijev v Québecu je daleč na prvem mestu televizija, ki je tudi ena najbolj razvitih in vsebinsko pestrih na svetu. Leta 1986 se je pridružil mednarodni postaji Frankofonije TV 5 in dve leti kasneje ustvaril lastni program TV 5-Kanada., ki je dostopen več kot petim milijonom kanadskih gospodinjstev.

Frankofoni v Québecu na referendumu za neodvisnost Québeca leta 1995 za malenkost (51 % proti, 49 % za) niso uspeli uresničiti dolgoletne želje za večjo samostojnost upravljanja in priznanje posebnega statusa (Barrat 2004: 79).

Zgodovina »francoskih Kanadčanov« se odraža preko nenehnih demonstracij, političnih, jezikovnih ter kulturnih bojev, s katerimi zahtevajo ohranitev njihovega posebnega jezika in kulture, ki ju ogroža anglofonska asimilacija. Še vedno zelo aktualni boji niso brez učinkov: frankofoni v Kanadi namreč uživajo priznanje s strani političnih, ekonomskih in kulturnih mednarodnih instanc. Na prizorišču Frankofonije pa so najbolj dejavni akterji in skrbijo za trajni razvoj prostora, ki jim je življenjsko pomemben.

- **ZDA**

V ZDA prebiva kakih 13 milijonov ljudi francoske narodnosti, ki predstavljajo le 5 % neanglofonskega prebivalstva, čeprav je francoščina tretji govorni jezik za angleščino in španščino in se ga vsako leto uči približno milijon Američanov.

Med najbolj frankofonskimi ameriškimi državami je Luziana (300 000 resničnih frankofonov), kjer je poučevanje francoščine zagotovljeno že od osnovne šole dalje, v višjih

razredih njeno učenje postane obvezno. Na drugem mestu je država Maine, sledi ji nova Anglija.

Na celotnem ozemlju ZDA je preko 10 000 učiteljev francoskega jezika. Jezik ostaja še naprej zelo priljubljen pri intelektualni eliti.

- **Haiti in Antili**

Na vzhodni polovici otoka Santo-Domingo (postal francoska last leta 1697 in samostojen od leta 1804) je francoščina skupaj s kreolščino uradni jezik. Tase uporablja kot jezik sporočanja, francoščina pa ima zaradi političnega, ekonomskega in kulturnega pritiska ZDA dokaj neugoden položaj. To ima za posledico povprečno stopnjo izobraževanja mladih in množične emigracije diplomantov, predvsem proti Severni Ameriki in v manjšem obsegu proti Franciji, da bi pobegnili pred trajno revščino otoka. Tudi frankofonska medijska pokritost je zelo šibka, še posebno je to očitno na področju televizije, kjer prevladujejo ameriške postaje z oddajami, ki so na nizkem kulturnem nivoju (Barrat 2004: 83).

V prekomorskih departmajih na otokih Guadeloupe in Martinik se ob francoščini kot uradnem jeziku pisnega sporočanja, šolstva in uprave v vsakdanjem življenju zelo uporablja tudi kreolščina. Med prebivalci francoskih Antilov je sicer prisoten redek fenomen, da na otokih narašča tako uporaba kreolščine in francoščine, ki so jo otočani spretno prilagodili pokrajinskemu jeziku.

8.3 ČRNA AFRIKA: zibelka in prihodnost skupnosti

Med osemindesetimi državami in vladami udeleženkami vrhov Frankofonije je kar devetindvajset afriških. To predstavlja prevlado črnega kontinenta nad prostorom, ki mu je skupen francoski jezik. Toda ob tem je potrebno imeti v zavesti, da se je Frankofonija rodila iz ruševin Francoske unije in francosko-afriške skupnosti, ki sta bili zaporedno rezultat ustave iz leta 1946 in 1958. Na to je opozoril tudi predsednik Senghor na konferenci aprila 1986, da so prav v okviru francosko-afriških konferenc, organiziranih s strani predsednika Georgea Pompidouja, nekateri afriški voditelji držav podali predlog o institucionalizaciji multilateralnega frankofonskega sodelovanja.

Afrika je v resnici storila veliko tako za promocijo ideje o frankofonski posebnosti, kakor tudi za opredelitev in vzpostavitev institucionalnih aparatov ter operativnih procesov na področju frankofonskega sodelovanja. Danes predstavlja frankofonska črna Afrika, brez Indijskega

oceana, enaindvajset od skupno osemindesetih držav udeleženk na vrhovih Frankofonije (Deaniau 2003: 53).

Francoski jezik je na afriškem kontinentu bodisi edini bodisi eden izmed uradnih jezikov v trinajstih državah, kjer biva nekaj 120 milijonov prebivalcev, vendar ga resnično govori le nekaj več kot 10 % populacije. Najbolj pogosto je uporabljen kot sredstvo uradne komunikacije upravnih organov ter mednarodnih odnosov, prav tako je tudi jezik poučevanja. Te države so prevzele jezik nekdanje kolonizatorke z namenom, da bi okrepile oziroma celo oblikovale enotnost, povezanost do lokalnih partikularistov, hkrati pa jim je francoski jezik služil tudi kot pot do modernosti. Nasprotno pa se zelo redko uporablja v praksi, in sicer kot instrument vsakdanje komunikacije in družbenih izmenjav.

Skoraj petdeset let po obdobju osamosvojitve francoščina, čeprav priznana za uradni jezik v številnih afriških državah, še ni dobila statusa resničnega nacionalnega jezika kot jezika domačinov. Glavna razloga za to: po eni strani zelo nizek delež šolanja (25 % v povprečju) preprečuje francoščini prodor v vsakdanjost afriških družin, po drugi strani pa so vlade pogosto imele težave pri umeščanju in dajanju prednosti nacionalnim jezikom nasproti francoščini. Tako francoski jezik na področju subsaharske Afrike ostaja jezik intelektualne manjšine.

Za afriški frankofonski prostor je značilna tudi velika raznolikost glede podatkov o številu frankofonov na Severu, še bolj pa v državah na Jugu. Z najbolj zanesljivimi podatki o njihovem številu namreč razpolaga le Visoki svet za Frankofonijo (danes CCF), ki pa ima vrh tega omejena sredstva za določanje natančnejšega števila afriških frankofonov. Težava je namreč v tem, da se v nekaterih državah francoščina pojavlja le v uradnih komunikacijah in zelo redko v družbenem življenju, v drugih državah pa je enako pomembna kot nacionalni jezik določene afriške države.

- **Trije afriški stebri**

V treh afriških državah francoski jezik zavzema privilegirano mesto, saj je v resnici postal nacionalni in državni jezik domačinov.

V **Senegalu** je francoščina vedno zavzemala posebno mesto, saj je bil kot obmorska država že zelo zgodaj odprt za evropske vplive, še posebno iz Francije (v kolonialnem obdobju je bil Dakar glavno mesto AOC), s katero še danes ohranja specifične odnose. Ti so se še bolj okrepili takoj po osamosvojitvi Senegala leta 1960 pod vodstvom tedanjega predsednika

Léopolda Sédarja Senghorja, ki je želel ukoreniniti jezik nekdanje matične države in tako dal zapisati v prvi člen ustave, da je francoščina uradni jezik države. Danes se v veliki večini francoščina uporablja v uradnih komunikacijah ter v medijih, poleg tega je učni jezik tako v šoli kot na univerzi (v svoji regiji ima država enega izmed najvišjih deležev šolanja), vse to pa resnično potrjuje dejstvo, da ima francoščina v Senegalu najbolj naklonjen položaj na celotnem črnem kontinentu.

Tudi **Slonokoščena obala** ima enega izmed najvišjih deležev frankofonskega prebivalstva na kontinentu: približno 50 % populacije ali sedem milijonov oseb z (različnim) znanjem iz francoščine, ki se od osemdesetih let dalje povečuje zaradi večjega poudarka na šolanju.

Država **Gabon** je majhen afriški naftni emirat, kjer sobiva več kot petdeset jezikov. Kljub obstoju več etnij je najmanj 90 % prebivalcev frankofonov, ki s tem dajejo francoščini status glavnega nacionalnega jezika, k temu položaju pa veliko prispeva tudi najvišji delež šolanja v regiji (85 %); (Barrat 2004: 86–87).

- **Preostale države: najrazličnejše težave**

V večini preostalih afriških držav je francoščina samo jezik manjšine. V tem oziru je **Mali** brez dvoma najmanj frankofonska država te celine z manj kot pet odstotnim deležem resničnih govorcev.

V državi **Burundi** ni položaj francoščine zadosti boljši: 11 % prebivalcev jo uporablja kot jezik komuniciranja (170 000 resničnih frankofonov, 560 000 občasnih), preostala večina pa govori glavni nacionalni jezik kirundi (85 % populacije).

Podobno stanje je tudi v **Centralnoafriški republiki**.

V **Togu** ima samo 10 % prebivalcev od 44 % frankofonov dobro znanje francoščine. Isti delež je tudi v državi **Kongo (Brazzaville)** z edino razliko, da ima 60 % frankofonov le delno znanje iz jezika, ki je posledica katastrofalnega položaja tamkajšnjega šolstva.

V **demokratični republiki Kongo** francoščino kljub privilegiranemu pravnemu položaju in socialnemu prestižu govori le 15 % prebivalcev od skupno 50 milijonov. Čeprav so javne oblasti v Kongu veliko vložile v poučevanje francoščine, ki je prineslo pomenljive rezultate, pa je v zadnjih desetih letih opazen velik vpliv Amerike na tamkajšnje politično vodstvo.

V eni od najbolj revnih držav (v času francoske Afrike pa najbolj bogati), **Gvineji**, je položaj francoskega jezika dokaj specifičen glede na sosednje države, saj je do leta 1984 prekinila vse stike z nekdanjo kolonizatorico, vodilno oblast pa je prevzel prosovjetski marksistični diktator Sekou Touré. Posledično je to privedlo do marginalizacije francoščine v šolstvu in počasne regresije v njenem znanju med prebivalci, čeprav je bila vedno (in ostaja) uradni jezik Gvineje. Vse od ponovne uvedbe francoščine v šolstvu se država od prvega vrha Frankofonije dalje vključuje v frankofonsko sfero in njene uradne strukture, vendar kljub temu še vedno prevladujejo koranske šole in lokalni jeziki v medijih ter administraciji.

V **Kamerunu** je ob 250 lokalnih jezikih francoščina skupaj z angleščino uradni jezik, ki imata sicer ustavno in pravno strogo enakovreden položaj, a v realnosti zelo močno prevladuje francoščina (kar je izjemna redkost!) zaradi demografske teže njenih prebivalcev. V državi s 13 milijoni prebivalcev sta namreč samo dve od desetih provinc anglofonski (predstavljata manj kot 20 % celotnega prebivalstva), več kot 50 % prebivalcev je frankofonov.

Republika Džibuti je geografsko dokaj oddaljena od frankofonske Afrike, njene meje pa se raztezajo med anglofonskim ter arabskim svetom. Francoščina ima v državi pomembno mesto, saj je v preteklosti preko nje vodila za Francijo pomembna pot do Indokine, danes pa skupaj z arabščino deli status uradnega jezika (25 % prebivalcev je frankofonov).

Dve nekdanji portugalski koloniji, **Gvineja-Bissau** in **Sao Tomé-et-Principe**, kakor tudi nekdanja španska last, **Ekvatorialna Gvineja**, so se frankofonskemu gibanju priključile bolj iz politično-ekonomskih razlogov, kajti prisotnost francoščine je zelo šibka (manj kot dva odstotka resničnih govorcev). Med drugim je v omenjenih treh državah danes nemogoče dobiti časopis v francoskem jeziku.

Najbolj naseljena država Afrike, **Nigerija**, ki je bila leta 1995 izključena iz skupnosti Commonwealtha, v Frankofoniji vidi predvsem uspešen način za sodelovanje s svojimi frankofonskimi sosedi. V desetmilijonski državi je le skromna manjšina (10 000) govorcev francoskega jezika (Barrat 2004: 88).

8.4 ARABSKE, TURŠKE IN PERZIJSKE DRŽAVE: težavno vzdrževanje zgodovinskih vezi

- **Države Magreba: arabsko-frankofonska vitalnost**

Zaradi zgodovinskih vezi s Francijo predstavlja Magreb svetovno regijo, kjer je uporaba francoskega jezika najbolj razširjena, izvzemši države, v katerih je francoščina materni jezik. Tri države, ki sestavljajo mali Magreb (Maroko, Alžirija in Tunizija) ali pet držav, ki tvorijo veliki Magreb (še Mavretanija in Libija zraven), predstavljajo relativno primerljive geografske, zgodovinske in kulturne razmere, a vseeno dovolj raznolike, kar se kaže v njihovem drugačnem pristopu k Frankofoniji, še posebno na področju politike (Deaniau 2003: 57).

Vse omenjene države so sicer vsilile arabski jezik kot edini uradni jezik, toda francoščini je uspelo obdržati izredno pomembno vlogo, kajti skupaj z arabščino si deli status učnega jezika. Prav tako je sredstvo za dostop do oblasti in modernega življenja, še posebno pa se uporablja v znanstvenih in tehničnih komunikacijah, znotraj administracije ter kot jezik vsakdanjega sporočanja v urbanih in podeželskih naseljih. Prav v tem pogledu zavzema Magreb prvovrstno mesto v frankofonskem prostoru.

Kljub temu je treba poudariti dejstvo, da Libija ni bila nikoli »pofrancozena« in da so njene elite na oblasti še vedno zelo anglofone, med starejšimi posamezniki najdemo celo italijaniste.

Izgradnja odnosov med državami Magreba in nekdanjo matično državo se je nadaljevala tudi po obdobju osamosvojitve preko prilivov oseb in kulturnih dobrin. Na tej podlagi so države od sredine osemdesetih let vstopile v prostor neposrednega prenašanja francoskih televizijskih programov in hkrati posredno ponovno vzpostavile dinamičnost ekonomske aktivnosti v Frankofoniji. S tem so se državne avtohtone televizije znašle v konkurenci, proti kateri se težko borijo, saj predstavlja simbol modernosti, zahodnega sveta, bogastva, razvoja, demokracije, spoštovanja človekovih pravic itd.

Edina frankofonska država, ki še ni pristopila k uradnim strukturam Frankofonije, je **Alžirija**, čeprav je druga frankofonska država na svetu s 60 % frankofonov med 30-milijonskim prebivalstvom. Tako kot Mavretanija je tudi Alžirija neizprosno priganjala proces arabizacije alžirske družbe, s katerim so njene oblasti skušale utrditi suverenost države v času kolonizacije, ki je podcenjeval arabski jezik. Ta se je dandanes čvrsto zasidral v alžirsko

družbo kot njen prvi jezik, četudi pogosto nepravilno govorjen ali zapisan. Status francoščine ostaja še vedno zelo delikaten, saj so alžirske oblasti ob njej kot prvi tuji jezik v šolah ponudile tudi angleščino, ljudstvo pa kljub tej politični odločitvi ostaja še vedno zelo navezano na francoski jezik in kulturo. V javnih dvojezičnih šolah, ki predstavljajo bistvo alžirskega izobraževalnega aparata, je francoščina drugi učni jezik (30 000 francoskih učiteljev za 4,5 milijonov učencev od prvega razreda do mature) za obvezno arabščino. Tudi na univerzah je zelo pogosto izbrana (900 000 študentov), predvsem na znanstvenih smereh, kjer je prvi učni jezik. Še posebno v času problematičnega muslimanskega integrizma se francoščina veliko bolj kot kdaj koli šteje za jezik napredka in razvoja, o katerem zgovorno priča več kot deset dnevnih alžirskih časopisov, številni dovoljeni radijski in televizijski programi v francoskem jeziku, zaradi katerih islamski teroristi ubijajo novinarje. To kaže, do katere mere zahodni mediji pomagajo pri modernizaciji Alžirije na zahodnjaški način, za katero bi nekateri raje videli, da se vrne k islamskim strukturam iz začetka 19. stoletja (Barrat 2004: 91–92).

V **Maroku** so francoski jezik uradno uvedli leta 1912 skupaj z ustanovitvijo mandata Francije nad državo, njegovo širjenje pa je bilo relativno omejeno v času protektorata. Za razliko od alžirskih sosedov so imeli Maročani malo odnosov s francoskimi koloni, ki so v največji meri omejili stike z lokalnim prebivalstvom in tako niso bili deležni šolanja v francoskem jeziku. Z osamosvojitvijo Maroka so uvedli obvezno šolstvo, v katerem so kadri propagirali francoščino, ki je na ta način doživela razcvet. Maročani so se zatekli k jeziku kolonizatorja tudi zato, da bi nasprotovali arabizaciji vlade in dandanes dosegli privilegiran status francoščine s 4,6 milijoni resničnih frankofonov (16 %) in 6,3 milijoni občasnih frankofonov (22 %) od skupno 29 milijonov prebivalcev. Francoščina kot sredstvo modernosti prevladuje v mednarodnih odnosih na področju podjetništva, trgovine, znanosti in tehnologij. Nasprotno pa izobraževalni sistem v Maroku skoraj v celoti temelji na arabskem jeziku, saj je le določeno število ur namenjeno učenju francoščine (3,5 milijonov učencev).

V sredini 19. stoletja so francoščino uvedli tudi v **Tunizijo**. Doživela je bolj pomemben razvoj kot v Maroku med obdobjem protektorata, s katerim se je pojavila dobro izobražena dvojezična elita. Kljub pritiskom za vzpostavitev enojezičnosti po osamosvojitvi tunizijske politične oblasti niso vodile politike, ki bi podpirala arabizacijo, in tako je bila leta 1958 sprejeta še danes veljavna dvojezičnost. Zadnje reforme iz leta 1990 so sicer okrepile učenje arabščine kot nacionalnega jezika, a francoščina je uspela ohraniti privilegiran položaj (drugi

učni jezik v osnovni šoli) nasproti drugim tujim jezikom, še posebno angleščini. Med deset milijonskim prebivalstvom je približno 50 % frankofonov, ki francoščino uporabljajo kot sredstvo mednarodnega komuniciranja in jezik poslovnih zadev s tujino. Tudi v medijih je francoščina uspela ubraniti privilegiran položaj, tako na področju tiskanih medijev (pomembni časopisi, dvojezične revije in velika večina znanstvenih objav), kakor tudi na televizijskih programih (višji sloj družbe).

V 2,7-milijonski državi **Mavretaniji** je kljub zelo razviti arabizaciji (80 % populacije je popolnoma arabofone) francoski jezik obdržal zelo pomembno mesto predvsem med intelektualnimi elitami, katerim predstavlja dragoceno sredstvo komuniciranja in informiranja (francoski časopisi sestavljajo bistvo neodvisnega tiska v državi). V sicer dokaj nenaklonjenem okolju Mavretanije se francoščina uspešno razvija s pomočjo dvojezičnih razredov v zasebnih šolah in neprekinjenem poučevanju francoščine v večini arabskih šolskih ustanov (od 40 % šolanih otrok v Mavretaniji jih je približno 800 000 v stiku s francoskim jezikom).

- **Bližnji Vzhod**

Zgodovina **Libanona** je bila vse od antike do današnjega časa zaznamovana z večjezičnostjo kot posledica kompleksne identitete Libanoncev. Njihova država je bila namreč že zelo zgodaj sprejemljiva za vplive z zahoda, še posebno iz Francije, naprej v času križarskih vojn ter kasneje s sporazumi med kraljem Francem I. in Turki proti močnim Habsburžanom. Resnični razvoj francoščine se je v državi ceder začel na začetku 19. stoletja in je sovpadal s propagando idej in glavnih načel francoske revolucije, ki so jih v državi širili francoski laični misijonarji. Tako Libanonci vse od 19. stoletja dalje štejejo francoščino za nosilko vrednot in kulture, preko katere lahko izražajo njihovo posebnost znotraj arabskega sveta. Drugače pa angleščina, ki kot nevtralni jezik predstavlja sredstvo mednarodnega komuniciranja v poslovnih zadevah. Iz vseh teh razlogov je frankofonija ena od glavnih komponent libanonske kulture, ki je kljub 20-letni vojni ohranila precejšen delež frankofonov v državi: med 4,3-milijonskim prebivalstvom jih 38 % (1,6 milijona) tekoče govori francosko, več kot 50 % med njimi pa nima težav z razumevanjem. Prav tako je tudi vrh Frankofonije v Bejrutu leta 2002 pomagal pri utrditvi frankofonske akcije po vsej državi. Poučevanje francoščine v prvi vrsti zagotavljajo zasebne katoliške šole, ki medse sprejmejo okoli 225 000 učencev, od tega 20 % muslimanov. Tako kot opisane so tudi javne šole utrpeli veliko škodo po koncu 20-letnega konflikta, a uspešno zagotavljajo 1,2 milijona libanonskih učencev (75 % celotne

šolske populacije) pouk francoskega jezika že od prvega razreda naprej. Čeprav je izbira jezika v srednjih šolah zelo naklonjena angleščini, ki se šteje za bolj uporabno v profesionalni prihodnosti, se 750 000 dijakov odloči za nadaljnje učenje Balzacovega jezika. V splošnem so frankofonske šolske ustanove še vedno štirikrat bolj številne od anglofonskih, poleg tega so v državi tudi trije francoski kulturni centri (med njimi ena najbolj uglednih francoskih knjižnic), ki zagotavljajo širjenje francoskih in frankofonskih kulturnih del, predvsem pa je za širjenje aktivne frankofonije sredi arabskega sveta najbolj zaslužen tisk (številni časopisi in libanonske revije). Frankofonska kultura se širi tudi preko francoskih in frankofonskih televizijskih programov (TV 5, CFI), zelo razvito je znanstveno in tehnično sodelovanje s Francijo, ki je v Libanonu ustanovila dva lastna raziskovalna centra (Francoski arheološki institut in Raziskovalni center za sodobni Srednji Vzhod) ob že obstoječih treh državnih raziskovalnih centrih (delovni jezik je francoščina); (Barrat 2004: 95–97).

Z vojaško-znanstveno odpravo Napoléona Bonaparteja v **Egiptu** (ustanovitev Instituta) pred približno dvema stoletjema so se oblikovali prvi znaki francoskega vpliva v deželi faraonov, ki so se nadaljevali tudi v 19. stoletju pod vladno Mohameda Alija in prihodom francoskih katoliških misijonarjev (ustanovili šole in prvo francosko gimnazijo). Tako je bilo pred začetkom druge svetovne vojne v Egiptu ustanovljenih 120 francoskih institutov s 50 000 učenci, ki pa so bili s prihodom arabskega nacionalizma na oblast (Gamal Abdel Nasser) vključeni v egipčanski izobraževalni sistem. Danes je zaradi zelo različnega nivoja znanja francoščine težko oceniti frankofonsko populacijo Egipta. V njem naj bi bilo več kot 220 000 (0,33 %) resničnih in 500 000 (0,76 %) občasnih frankofonov izmed 65-milijonskega prebivalstva, katerim je francoski jezik nekoč predstavljal socialni prestiž. Danes se ga uči vedno več mladih (2,5 milijona kot prvi ali drugi učni jezik v osnovnih in srednjih šolah, najmanj 110 000 na univerzah), ki v njem vidijo sredstvo za dostop do modernosti in sredstvo mednarodnega komuniciranja, bolj bogatega in elegantnega od angleščine. Tako kot v Libanonu tudi Egiptu znanstveno-tehnično sodelovanje s Francijo dopušča močno zakoreninjenost v Frankofonijo, ki se simbolizira predvsem v dveh državnih frankofonskih raziskovalnih centrih v Kairu (Francoski arheološki institut in Center za ekonomske in pravne študije), z odprtjem univerze Senghor v Aleksandriji (leta 1990) za vse frankofonske študente in ustanovitvijo aleksandrijske knjižnice (uradno odprl predsednik Francije Chirac leta 2002), v kateri se nahajajo trije muzeji, raziskovalni laboratorij, umetnostna galerija in konferenčni center.

Za razliko od sosednje libanonske države šteje **Sirija** zelo malo frankofonov (manj kot 15 000) v več kot 16-milijonskem prebivalstvu, čeprav je bila četrtno stoletja deloma pod francoskih skrbništvom. Od druge svetovne vojne dalje se je položaj francoščine v Siriji zelo degradiral, kljub prizadevanjem javnih sirijskih oblasti o razširitvi njenega učenja na 50 % delež vseh učencev v državi (v javnem šolstvu obiskuje pouk francoščine 300 000 učencev in 25 000 v zasebnem), medtem ko jih 75 % izbere angleščino.

- **Frankofonija in orientalizem v turško-iranskem svetu**

Na Vzhodu je bil nekoč francoski jezik nujno prisoten tako v diplomatskih odnosih kot v kulturnih in znanstvenih izmenjavah, danes pa je njegovo širjenje omejeno v glavnem na politično področje, kjer igra glavno vlogo zunanja politika držav turško-perzijskega sveta do zahodnih držav, še posebno Francije.

To zlasti velja za **Turčijo**, ki se je kljub islamističnim nasprotovanjem do »zahodnih kulturnih izdelkov« od začetka osemdesetih let dalje ponovno obrnila proti Frankofoniji, da bi si tako omogočila morebitni prihodnji vstop v EU (arabsko abecedo je že zamenjala za latinsko). Pri tem spretno izkorišča svojo izjemno geostrateško lego v regiji, saj predstavlja most med Zahodom in Vzhodom in se zato trudi vzdrževati dobre odnose med novimi državami centralne Azije (cirilico nadomestile z latinsko abecedo) in Evrope. Njeno odprtost do Frankofonije razlaga več faktorjev, najprej razvoj turške ekonomije, ki se približuje evropski perspektivi (vedno manjše vmešavanje države), nadalje turško islamistično gibanje, ki je manj dejavno kot v drugih muslimanskih državah. Tretji razlog je ustanovitev prve frankofonske univerze Galatasaray v Turčiji (Istanbul) in nedavno odprte gimnazije Charles de Gaulle v Ankari, kar dokazuje ponovno zanimanje turškega prebivalstva za francoski jezik (uči se ga več kot 20 000 učencev).

V **Iranu** je Frankofonija zaradi politično-verskih razlogov v močnem nazadovanju. Francosko-iranski odnosi so se oslabili že v času protizahodnega gibanja, še bolj pa s francoskim oskrbovanjem z orožjem Iraka v času osemletne Zalivske vojne (1980–1988), ki je zoperstavila obe državi Perzijskega zaliva. To je povzročilo tako močan upad iranske frankofonije, da je danes v iranskem izobraževanju francoski jezik postal »jezik žensk«, študentje moškega spola pa množično študirajo angleščino, z izjemo kakih 7 500 oseb v 64-milijonski državi. Jezikovna situacija v Iranu je tudi posledica slabih ekonomskih razmer,

zaradi katerih se državni proračun in sredstva, namenjena poučevanju francoščine kot drugemu tujemu jeziku, vedno bolj znižujejo (Barrat 2004: 100).

Pripetljaji v notranji politiki **Afganistana** in velikanska škoda, povzročena s številnimi državljanskimi vojnami, omejujejo ponovno vzpostavitev izobraževalnega in vzgojnega sistema ter s tem tudi poučevanje francoščine in razvoj medijev v francoskem jeziku. Kljub temu je bila francoska udeležba v vojaški mednarodni intervenciji v Afganistanu v okviru OZN leta 2001 priložnost za ponovno odprtje francoske gimnazije v Kabulu (*Istiklal* za fante in *Malalay* za dekleta). Francosko kulturno delovanje se v državi obenem srečuje še z Američani, ki so usodo prebivalcev vzeli v svoje roke, in njihovimi lokalnimi zavezniki ter z muslimanskim ekstremizmom, ki nasprotuje šolanju deklet.

Omenjena dejstva iransko-turškega sveta in centralne Azije škodujejo poučevanju francoščine v regiji, kjer je njeno učenje in uporaba rezervirana za intelektualno premožen sloj.

- **Indijski ocean**

Na **Madagaskarju** je ob malgaščini uradni jezik tudi francoščina, ki jo razume okoli 20 % prebivalcev od skupno 16-milijonske populacije. Vendar pa jo zelo dobro obvlada le 90 000 uradnikov, ki so jo dolžni uporabljati, kajti francoščina je jezik glavne uprave in javnih zadev. V zadnjih dvajsetih letih so malgaške oblasti na zahtevo prebivalstva sprejele program za ponovno uporabo in poučevanje francoščine, potem ko so v času marksizma dajale prednost malgaščini (tudi v višješolskem izobraževanju). Tako je leta 1990 vlada sklenila, da ponovno uvede francoščino kot jezik poučevanja v znanstvene študije, zatem pa še v osnovno šolanje. Povratek francoščine je ob uradnih akcijah najbolj očiten v tiskanih medijih (številni frankofonski časopisi), po osvoboditvi izpod marksistične diktature pa imajo Malgaši tudi prost dostop do frankofonskih televizijskih medijev.

Tako na **Réunionu**, francoskem prekomorskem ozemlju (fra. *département d'outre-mer* – *DOM*), kot na otoku **Mayotte**, francoski prekomorski skupnosti, je francoščina edini uradni jezik (na Réunionu jo govori 95 %, na otoku Mayotte pa 68 % otočanov), čeprav za večino prebivalcev ni materni jezik. Ta vloga namreč pripada kreolščini za prvo oziroma komorskemu jeziku za drugo prekomorsko ozemlje. Toda francoščina vedno bolj napreduje kot ekskluzivni jezik poučevanja od osnovne šole do višješolskega izobraževanja, na otoku Réunion pa je zelo razširjena tudi v tiskanih medijih (lokalni in francoski časopisi), ki imajo tam že dolgo tradicijo (Barrat 2004: 102).

Na **Komorih** 30 % od 560 000 prebivalcev dnevno ali občasno uporablja francoski jezik, ki je skupaj z arabščino uradni jezik. Ta je ta status pridobil s kandidaturo države v arabski ligi. V vsakdanjih stikih otočani sicer v glavnem uporabljajo komorščino, francoščina pa ohranja ekskluzivnost kot jezik poučevanja ter tiskanih in avdiovizualnih medijev, kar zadeva že 7–8 % celotnega prebivalstva.

Na 15,5-milijonskem otoku **Mavricijusu**, ki so ga Angleži osvojili izpod Francije v času Napoleonovih vojn (1814), ob uradnem jeziku angleščini uporaba francoščine kot jezika administrativne korespondence na otoku in jezika vlade na mednarodnem prizorišču ni popolnoma izginila. Obstoj francoščine (govori jo približno 80 % otočanov, čeprav več kot polovica le občasnih govorcev z delnim znanjem) kakor tudi njen današnji napredek razlaga zaščito uporabe francoskega prava in francoskega jezika kot obveznega učnega predmeta v izobraževanju. Vitalnost francoskega jezika na Mavricijusu se kaže tudi v nakladi frankofonskih tiskanih medijih, ki prevladuje nad angleškimi časopisi, in čigar prvi primeri so stari že več kot dvesto let.

Tako kot na Mauriciusu je tudi na **Sejšelih** angleščina postala uradni jezik (z angleškim zavzetjem v času Napoleonovih vojn), vendar se od leta 1979 francoščina, ki je ponovno dobila status uradnega jezika tako kot kreolščina, uporablja kot drugi delovni jezik s strani državnih oblasti in je obvezni učni predmet v osnovni šoli. Na otočju z 78 000 prebivalci, kjer je resničnih frankofonov 6 000 (7,6 % celotne populacije) in občasnih frankofonov okoli 70 000, tisku v francoščini zelo močno zmanjšujejo vlogo številni časopisi v angleškem jeziku, bodisi lokalni ali uvoženi.

Prisotnost Francije in francoskega jezika v **Indiji** se je začela v 17. stoletju, leta 1664, z ustanovitvijo Družb vzhodne Indije (trgovske prekomorske postojanke ob indijski obali), ki so izginile s francosko revolucijo, v 19. stoletju pa je preko misijonarjev in trgovcev Francija ponovno odkrila to regijo. Francoska prisotnost se je obdržala do sredine petdesetih let 20. stoletja, ko so se osamosvojile še zadnje francoske trgovske postojanke. Danes ima v več kot milijardni Indiji francoščina zelo postransko vlogo, ustanova Alliance française izobražuje bodoče profesorje francoščine (vedno bolj številni), a se je uči samo 450 000 učencev in 40 000 študentov, saj je v državi več kot sto ljudskih jezikov, elite pa v mednarodnih odnosih uporabljajo angleščino (Barrat 2004: 103).

- **Pacifiška Azija**

Države **indokitajskega polotoka**, Vietnam, Kambodža in Laos, danes predstavljajo najpomembnejši most Frankofonije z mejami azijskega kontinenta in ji tako resnično zagotavljajo svetovno širjenje, še posebno od leta 1991 dalje, ko so se omenjene države prvič udeležile vrha voditeljev držav in vlad v Chailotu (Deaniau 2003: 63).

Čeprav je pred obdobjem osamosvajanj Francija izvajala svojo oblast v Indokini več kot stoletje, s čimer sta francoski jezik in kultura pustila globoke sledi v regiji, pa so se Vietnam, Kambodža in Laos odločile za politiko, ki jih je oddaljila od Frankofonije. Tako je bila v roku tridesetih let prisotnost francoskega jezika silovito napadena s strani marksistične vlade, saj je hotela uveljaviti svojo oblast in prekiniti vse vezi z nekdanjo zaščitniško velesilo.

Zadnjih nekaj let, potem ko se rane iz preteklosti postopoma zacelile, se te države ponovno in vedno bolj zanimajo za Frankofonijo, posebno še **Vietnam**, ki je zahteval pripadnost Frankofoniji in je tako v Hanoju leta 1997 organiziral vrh držav, ki jim je skupen francoski jezik. Kot najbolj pomembni državi indokitajske regije s 70-milijonskim prebivalstvom se je Vietnamu po dobrih tridesetih letih invazije komunističnega severa na jugu uspelo postopoma vključiti v mednarodno skupnost in se ponovno odpreti predvsem proti zahodu (ZDA in Franciji, sicer nekdanji politični nasprotnici), od katerega pričakuje pomoč pri obnovitvi ekonomije. Francija, ki se zaveda pomembnosti te regije za razširitev Frankofonije, si prizadeva podpirati politične in ekonomske spremembe v Vietnamu, nujne za njegov razvoj. O tem priča obisk nekdanjega francoskega predsednika François Mitterranda leta 1993, ki je kot prvi francoski predsednik obiskal Vietnam po proglasitvi neodvisnosti s strani Hô Chi Minha leta 1945. Ob tej priložnosti je izjavil, da je bil cilj njegovega potovanja »zaključiti boleče poglavje dvostranskih odnosov in odpreti novo poglavje ...«. V letih, ki so sledile dekolonizaciji (predvsem ameriška vojna), je francoski jezik v državi skoraj popolnoma izginil, našteali so le 400 00 frankofonov (0,5 %), večina med njimi je imela več kot 70 let. V osnovnih in srednjih šolah zavzema francoščina kot tuji jezik tretje mesto, za ruščino in angleščino. V bližnji prihodnosti naj bi poučevanje ruščine sicer zagotovo izginilo, vendar se bo okrepila vloga angleščine, ki jo bodo favorizirale ZDA. Slednje so namreč obnovile diplomatke stike s Hanojem, po mnenju avtorja Jacquesa Barrata naj bi bil glavni vzrok z nafto bogat Tonkinški zaliv. Položaj francoskega jezika se od leta 1995 s pomočjo aktivnega delovanja francoske ambasade in uvedbo dvojezičnih razredov tako v osnovnih kot srednjih šolah izboljšuje, vendar se v teh le nekaj 120 000 (ali 3,5 %) od skupno več kot štiri

milijone učencev uči francoskega jezika. Za takšno situacijo sta poleg političnih izbir vietnamske vlade kriva še dva razloga. Prvi je, da mladi vedno raje izberejo »jezik coca-cole« zaradi očitnih ekonomskih razlogov, drugi, pomembnejši razlog pa je, da primanjkuje usposobljenih učiteljev za francoski jezik. Boljše je na univerzah, kjer narašča število študentov za učenje francoščine. Francija pa postaja prva tuja država gostiteljica za univerzitetno izobraževanje vietnamskih študentov. Največje zadovoljstvo je na področju izobraževanja odraslih, ki v zadnjih letih z delovanjem Alliance française, Društva Francija – Svoboščine (fra. *Association France-Libertés*) in Instituta za kulturne izmenjave s Francijo (fra. *Institut d'échanges culturels avec la France*) v Hošiminhu zelo narašča (Barrat 2004: 106).

V 5,3-milijonskem **Laosu** je francoski jezik še vedno prisoten (približno 10 000 frankofonov), čeprav njegova uporaba vztrajno pada vse od osamosvojitve dalje (1949 – pomočjo Francozov). Podobno kot njegova močna sosednja država si tudi Laos prizadeva vstopiti v frankofonsko gibanje, tako ljudstvo kot vodilni namreč želijo vrniti francoskemu jeziku vsaj del pomembnosti, ki jo je imel v tej državi še pred kratkim. Znotraj izobraževalnega sistema ostaja položaj francoščine v splošnem nespremenjen (80 000 učencev, 2 000 študentov), obratno pa je z ruščino, ki je praktično izginila iz višješolskega izobraževanja. Šolski sistem v Laosu prav tako predvideva učenje samo enega tujega jezika, zato učenci raje izberejo angleščino, s tem pa frankofonija prepušča mesto anglofoniji, še posebej s pritiskom Tajske na turistični sektor.

12-milijonsko državo **Kambodžo** sta 20-letna civilna vojna in marksistični genocid povsem opustošila, pobili so približno 90 % intelektualcev in umetnikov, ki so bili vneti zagovorniki frankofonije v tej državi. Danes ima 30 000 resničnih frankofonov, ki se morajo soočiti z razvojem angleškega jezika, za katerega večina prebivalcev meni, da kot jezik zagotavlja ekonomsko prihodnost. Zelo težko je poznati položaj francoščine v Kambodži, učilo naj bi se jo 120 000 dijakov in 15 000 študentov. Zato Francija investira v državo več deset milijonov evrov, da bi promovirala razvoj francoščine, ki je še vedno prvi tuji delovni jezik v višješolskih ustanovah in administrativnem sektorju. Še najbolj učinkovit je bil obisk francoskega predsednika François Mitterranda leta 1993, ki je ponovno sprožil francosko-kamboško znanstveno in kulturno sodelovanje, posebno še na izobraževalnem področju (arheologija in turizem); (Barrat 2004: 107).

Arhipelag **Vanuatu** (država v južnem Tihem oceanu) je bil v letih od 1906 do 1980 (datum neodvisnosti) podvržen edinstvenemu režimu skupnega francosko-britanskega vladanja, ki je bil zapuščina francoskih katoliških misijonarskih družb ter prezbiterijanskih in anglikanskih cerkva Združenega kraljestva iz leta 1830. Prizadevanja angleške administracije z ustanovitvijo zelo elitističnega izobraževanja so zagotovila stalno anglosaksonsko prisotnost na otoku, francoščina pa se je z vedno manjšim deležem katolikov (23 % prebivalcev) in naraščanjem števila protestantov (70 %) umikala na obrobje. Tako so francoske oblasti izdale obsežen program o šolanju v francoščini, s katerim so predvsem v protestantskih delih otoka zgradili vrsto šol in je zaradi uvedbe brezplačnega šolanja privabil kar polovico šoloobveznih otrok na otoku. Francosko-angleška dvojezičnost je v republiki Vanuatu prisotna tudi danes, oba jezika služita za poučevanje in pisno komunikacijo, čeprav si status uradnega jezika delita še z avtohtonim jezikom bislama. Slednjega sicer govori velika večina Vanuatu Melanezijcev, a tudi francoščino dobro obvlada več kot 25 % prebivalcev (ali 50 000 frankofonov na otoku z 200 000 prebivalci), za kar gre zahvala pretežno frankofonsko izvoljeni vladi leta 1991, ki je nadomestila prejšnjo anglofonsko in uravnotežila jezikovno situacijo.

V **francoski Polineziji**, ki se razteza na 4 000 000 km² Tihega oceana s 115 otoki in več kot 250 000 prebivalci, živi 70 % pravih Polinezijcev, 14 % mešancev, 12 % Evropejcev (velika večina je Francozov) in 4 % Kitajcev. Kljub pestri etnični sestavi in domačem tahitskem jeziku kar 80 % prebivalcev obvlada francoski jezik in mu s tem zagotavlja nenavadno prisotnost v Tihem oceanu, preplavljenim z angleškim jezikom.

200 000 prebivalcev francoskega prekomorskega ozemlja (TOM) **Nova Kaledonija** v večini (80 %) uporablja uradni francoski jezik v administrativnih komunikacijah in poučevanju, v vsakdanjem življenju pa se mu pridružuje še 28 melanezijskih jezikov (le šest med njimi ima več kot 5 000 govorcev), ki jih govori več kot polovica prebivalcev.

9. FRANKOFONIJA KOT PROSTOR EKONOMSKEGA SODELOVANJA

9.1 EKONOMSKA REALNOST: polna kontrastov

Države frankofonskega prostora imajo nesporno zelo pomembno demografsko in ekonomsko težo, saj združujejo več kot 660 milijonov prebivalcev ali 10 % svetovne populacije in imajo 10 % svetovnega bogastva. Še več, Frankofonija predstavlja kar 15 % svetovnih trgovinskih izmenjav (Barrat 2004: 136).

Vendar te zelo obetavne številke ne odražajo splošnega ekonomskega stanja v celotnem frankofonskem prostoru. Ta združuje tako najbolj bogate kakor tudi najbolj revne države sveta in posledica tega je značilna zelo močna raznolikost med Severom in Jugom. Severne države (med njimi so tri tudi članice skupine G8, 11 držav pripada Organizaciji za ekonomsko sodelovanje in razvoj – OECD²¹) z nekaj manj kot 10 % bruto nacionalnega proizvoda (BNP) namreč same ustvarijo več kot 80 % vsega bogastva v skupnosti frankofonskih držav. Države frankofonskega Juga, med katerimi je kar 24 najmanj razvitih držav²² (večinoma afriških) in sedem najbolj revnih (od skupno 10 na svetu) članic, pa si z manj kot 1,5 % svetovne proizvodnje tako delijo preostali 20 % delež ustvarjenega bogastva. Zgleden primer omenjene neenakosti je na primer Švica, ki ima BNP na prebivalca več kot 38 000 dolarjev na leto in nasprotno Nigerija ali Burundija, ki ne dosežeta vrednosti 200 dolarjev. Tako se postavi vprašanje ali si je sploh vredno zamišljati prostor ekonomskega sodelovanja med državami, ki imajo tako zelo različne indekse človeškega razvoja (ang. Human Development Index – HDI²³). Po tej klasifikaciji si Kanada in Francija delita prvo oziroma drugo mesto, medtem ko so vse države subsaharske Afrike uvrščene višje od 120. mesta od skupno 175 držav (najnižji IDH ima država Burundi: 0,309). Prav tako se pet frankofonskih držav (Luksemburg, Švica, Belgija, Francija in Kanada) uvršča v klub industrializiranih bogatih držav in se z BNP-jem preko 20 000 dolarjev na prebivalca uvršča v vrh držav OECD. Klubu se pridružujejo tudi nove frankofonske članice, kot so Litva, Poljska, Slovenija in Republika Češka, s katerimi se število razvitih in relativno bogatih držav v Frankofoniji povečuje na devet.

Frankofonska skupnost se v splošnem ni okoristila s povečanjem svetovnega prebivalstva, niti

²¹ OECD se opredeljuje za »edino področje, kjer vlade tridesetih demokratičnih trgov delujejo skupaj, da bi bile kos ekonomskim, socialnim in predsedujočim izzivom kot posledica procesa globalizacije in hkrati izkoristile možnosti, ki jih ponuja«.

²² Seznam OZN, na katerem se nahaja skupno 50 najmanj razvitih držav in katerim je namenjen posebni program Konference ZN za trgovino in razvoj.

²³ HDI je primerjalno merilo za države, izračunano iz življenjske dobe, stopnje pismenosti, stopnje izobrazbe in življenjske ravni, z namenom ocenjevati in primerjati revščino po širših merilih kot le na podlagi dohodkov.

z naraščanjem svetovnega bogastva v prvih letih 21. stoletja, kar so bolje izkoristile azijske anglofonske države na področju ekonomske rasti. Tudi njen delež v svetovnih izmenjavah se je nekoliko zmanjšal in dosegel skrb zbujačo vrednost glede na preostali svet. To je predvsem posledica dejstva, da večina frankofonskih držav predstavlja le dobavitelje surovin, poleg tega pa se je v več kot tridesetih državah Frankofonije zmanjšal njihov delež v izmenjavah z anglofonskim svetom.

Države srednje in vzhodne Evrope pa so, nasprotno, sicer vse povečale izmenjave z državami članicami OIF, vendar kljub temu še vedno pet najbolj bogatih držav članic te organizacije uresniči največjo vrednost pri uvažanju in izvažanju blaga.

Ob tem se večina frankofonskih držav sooča še z visokim deležem javnega dolga, ki je večna tema na frankofonskih vrhovih, saj ima več kot trideset držav frankofonske skupnosti javni dolg večji od polovice njihovega bruto nacionalnega dohodka (BND), kar pet držav pa s svojim javnim dolgom celo presega njihov letni BND. V zadnjih letih se stanje na omenjenem področju izboljšuje v Maroku, Makedoniji in Vietnamu, ki se tako pridružujejo Albaniji, Beninu, Burkini Faso, Romuniji, Čadu in Republiki Češki. Nasprotno se za Libanon zdi, da sam ne bo zmožen zaustaviti naraščanja svojega javnega dolga.

9.2 TRGOVINSKE IZMENJAVE: prevlada tokov sever–sever

Frankofonske države Severa, ki štejejo približno 2 % svetovne populacije, realizirajo skoraj 15 % svetovne trgovine ter 80 % vseh poslov znotraj frankofonskega prostora. Daleč zadaj za slednjimi številkami se nahajajo frankofonske države Juga, ki zagotavljajo le 2-odstotni delež mednarodnih trgovinskih izmenjav. Omenjeni podatki po drugi strani zastirajo šibko mesto, ki ga ima trgovina med državami Frankofonije, saj ta predstavlja manj kot 20 % vseh njihovih globalnih izmenjav. K temu bi lahko dodali še dejstvo, da je skoraj četrtnina francoskih, belgijskih in luksemburških izvažanj namenjenih v eno izmed frankofonskih destinacij, predvsem zaradi geografske bližine omenjenih treh držav. Kanada, nasprotno, nameni frankofonskemu prostoru le slabih 5 % svoje zunanje trgovine (Atlas mondial 2006: 48).

Države Juga imajo pomembnejšo vlogo v izmenjavah s članicami frankofonske skupnosti, med katerimi približno 25 držav (med njimi Kambodža, Gvineja, Mauritius, Vietnam, Gabon, Slonokoščena obala, Maroko, Tunizija, Kamerun, Nigerija, Čad, Centralnoafriška republika, Mali) ustvari več kot 10 % trgovinskih izmenjav z drugimi članicami Frankofonije.

Toda bistven podatek v trgovinskih izmenjavah frankofonskega prostora je, da glavni tokovi potekajo v smeri sever–sever, ki predstavljajo kar 70 % vseh izmenjav v Frankofoniji. Tokovi

v smeri Jug-Jug ne predstavljajo več kot 2 % vseh izmenjav, medtem ko je delež zunanje trgovine sever–jug in jug–sever 28 % (Barrat 2004: 137).

Glede na navedene razlike se postavljata vprašanji o primernosti in predvsem o izvedljivosti frankofonskega ekonomskega prostora, ki ju bom obravnavala v nadaljevanju.

OIF sama ne razpolaga s pomembnejšimi finančnimi sredstvi in tako so tudi njene akcije dokaj specifične: te namreč temeljijo na promociji solidarnosti v znanjih, in sicer bolj preko različnih oblik podpore kot v finančni obliki pomoči. Frankofonska solidarnost se izraža predvsem z bilateralno pomočjo, ki jo bogate države skupnosti namenjajo manj naprednim frankofonskim državam. V skladu z razvojnimi cilji tisočletja OZN²⁴, katerih cilj je znatno zmanjšati skrajno revščino v vseh oblikah do leta 2015, je tudi Frankofonija med svoje prednostne naloge na področju sodelovanja uvrstila zmanjšanje revščine (Atlas mondial 2006: 49). Zato skuša na različne načine vključiti države članice Juga v svetovno gospodarstvo: podpora pri njihovem sodelovanju v večstranskih trgovskih pogajanjih, podpora pri trajnejšem razvoju na področju energije in okolja, podpora pri dostopu do mednarodnega financiranja in nenazadnje tudi podpora predvsem ženskam in mladim pri nabiranju prvih delovnih izkušenj. Preko strukturnih akcij si torej Frankofonija prizadeva izražati načelo solidarnost, ki je hkrati tudi ena izmed njenih bistvenih pomembnosti, in skuša ovrednotiti razpoložljiva sredstva v državah Juga, s katerimi bi izpeljala akcije v korist preostalim državam na Jugu. Vse te akcije pa so mišljene kot prispevek (in ne zamenjava) nacionalnim politikam in razvojnim strategijam posameznih držav.

Ekonomski projekti Frankofonije ustrezajo zahtevam Konference ministrov za ekonomijo in finance (Monako 1999) ter vrhovom OIF, predvsem vrhu v Bejrutu (2002). Zahteve imajo dva glavna cilja, ki predstavljata intervencijske osi v frankofonskem prostoru: prispevati k okrepitvi ekonomije držav Juga s podporo razvojnim ekonomskim strategijam in pospeševati njihovo vključitev v proces globalizacije.

Na področju vključitve držav Frankofonije v svetovno gospodarstvo so glavne akcije usmerjene k izboljšanju strokovnih poročil (mnenj) in sposobnosti držav članic na področju večstranskih trgovskih pogajanj, in sicer z ustanovitvijo skupine pogajalskih strokovnjakov pri sklepanju sporazumov o ekonomskem partnerstvu; k promociji trgovine in investicij med

²⁴ Na zasedanju Generalne skupščine ZN septembra 2000 je 191 članic OZN sprejelo »Deklaracijo tisočletja«, s katero so se zavezale projektu svetovne razsežnosti: osem razvojnih ciljev tisočletja ali milenijskih razvojnih ciljev, ki so osrednjega pomena za mednarodno sodelovanje na področju razvoja.

in znotraj regij, kakor tudi k promociji trgovinskih in investicijskih tokov znotraj in med ekonomskimi regionalnimi skupnostmi (Atlas mondial 2006: 51).

Da bi pripravila udeležbo frankofonskih držav Juga na VI. ministrski konferenci Svetovne trgovinske organizacije (STO, ang. WTO) v Hongkongu konec leta 2005, je Frankofonija organizirala srečanje predstavnikov 34 frankofonskih držav in šestih regionalnih ter mednarodnih organizacij (Cotonou, Benin), na katerem je določila prioritete in skupne interese frankofonskih držav juga.

Vključitev v svetovno gospodarstvo pomeni tudi vključitev frankofonskih držav v informacijsko družbo in povečanje trgovinskih izmenjav med njimi. S tem namenom je dobrih petdeset držav udeleženk iz Ekonomske skupnosti zahodnoafriških držav²⁵ ter Francije in Kanade prisostvovalo izobraževanju iz prava elektronskega trženja, ki ga je leta 2005 organizirala Frankofonija v mestu Conakry (Gvineja). Na njem so se države udeleženske seznanile z osnovnimi načeli elektronskih transakcij, s problematiko sklenjenih pogodb preko interneta ter z oblikovanjem državnih zakonov na področju elektronskega trženja v okviru svetovnega gospodarstva (Atlas mondial 2006: 50).

V okviru pomoči ekonomskim razvojnim strategijam so glavne akcije namenjene spremljanju držav članic, predvsem z juga, v iskanju primernih rešitev za njihove specifične situacije, in sicer tako, da jim na primer omogočijo dostop do mednarodnega financiranja; nadalje so akcije prav tako namenjene okrepitvi vloge mikro podjetjem ter obrtnikom in podpirajo domače strokovnjake pri financiranju kulturnih projektov. Prav s pomočjo Frankofonije se je tako deset podjetnikov iz različnih držav frankofonskega Juga udeležilo desetega mednarodnega poslovnega foruma Futurallia v Belgiji (2005), na katerem so frankofonski podjetniki sklenili veliko trgovskih, tehničnih ali finančnih partnerstev ter pogodb za prodajo njihovih izdelkov na tujih trgih.

Multilateralna Frankofonija konkretno razglša skupno željo vseh 68 držav o ustanovitvi nove geopolitične skupnosti, ki temelji na francoskem jeziku kot delovnem jeziku in jeziku razvoja ter hkrati posreduje skupne vrednote in ambicije.

Prav na pobudo držav v razvoju so se interesna področja Frankofonije postopoma vedno bolj razširjala z namenom, da bi združila prizadevanja za pomoč pri razvoju. Danes se tako Frankofonija šteje za pomemben forum sodelovanja in trgovinskih izmenjav sever–jug, še

²⁵ Ekonomska skupnost zahodnoafriških držav (ang. Economic Community of West African States–ECOWAS, fra. Communauté économique des États d'Afrique de l'Ouest-Cedeao).

posebno zaradi delovanja držav tretjega sveta v korist institucionalizaciji odnosov med frankofonskimi državami. Kljub temu pa države članice te skupnosti nikakor nimajo iste vizije in istih ciljev glede vsega, kar se navezuje ne Frankofonijo. S prihodom nekdanjih socialističnih evropskih držav v frankofonsko skupnost, ki imajo v njej bodisi status države članice bodisi so države opazovalke, pa so se pogledi o prihodnosti Frankofonije še bolj razdelili.

9.3 STEBER FRANKOFONIJE: subsaharska Afrika in ekonomski položaj

Afrika predstavlja steber Frankofonije tako v demografskem kot v ekonomskem in političnem oziru, saj frankofonske države Črne celine tvorijo glavno komponento skupnosti, ki je ustanovljena predvsem na delitvi skupne kulturne identitete. Pomembnost Afrike je še toliko večja zaradi dejstva, da je prav na afriških tleh nastal projekt o združitvi frankofonskih držav in da imajo že od samega začetka afriške države v tem združenju zelo aktivno vlogo. In nenazadnje, prihodnost Frankofonije je v veliki meri odvisna prav od afriškega kontinenta oziroma njegove velike demografske rasti, ki tako predstavlja potencialno ogromen rezervoar za nadaljnji razvoj francoskega jezika (Barrat 2004: 131).

Francoščina ima v več kot dvajsetih državah subsaharske Afrike status uradnega jezika (ponekod predstavlja celo edini uradni jezik v državi) in jezika poučevanja. Vzporedno z afriškimi nacionalnimi jeziki tudi francoščina igra v številnih državah tega dela Afrike vlogo jezika napredka ter predstavlja za večino teh držav edini jezik mednarodnega komuniciranja. Razen maloštevilnih, a naraščajočih elit, ki so se prepustile vplivu severnoameriškega kontinenta.

Kot posledica nestabilne ekonomske situacije v evropskih državah in relativno skromne angažiranosti Amerike na afriški celine vse do leta 1995 ter socialne in ekonomske krize, ki je s stališča držav juga, še posebno pa posledice katastrofalnega položaja Črne celine, se znotraj afriških držav pojavlja vedno večja zaskrbljenost. Medtem ko se prostor EU vedno bolj širi in si države članice te skupnosti med sabo porazdeljujejo visoke finančne obveznosti, se ohranjanje evropske pomoči, namenjene afriški celine, vedno bolj postavlja pod vprašaj.

Frankofonske afriške države zato izkoristijo vsako priložnost ob srečanjih na vrhovih Frankofonije, kjer neprestano opozarjajo na alarmantno stanje njihovega gospodarstva. Abdou Diouf je na frankofonskem vrhu v Parizu izjavil: »Afrika je po sili podrejena zelo strogim režimom s strukturalno ureditvijo, ki terjajo velike socialne in življenjske stroške, in je tako le nemočna priča propadu, dejstvu, kateremu so pritrdili tudi tuji opazovalci« (Diouf v Barrat

2004: 132). Temu dejstvu se pridružujejo še številni drugi nagovori afriških voditeljev, katerih glavna tema je nujno ukrepanje v zvezi s prihodnostjo Frankofonije na tem kontinentu. Mednje spada tudi izjava predsednika Republike Benina Nicéphora Sogla iz leta 1991: »Frankofonski prostor bo lahko večno obstal samo, če bo tudi Afrika južno od Sahare postala močen ekonomski partner; kaj bi preostalo od francoščine, če se Afričani južno od Sahare prepustijo prevladujoči kulturi – angleškemu jeziku – ki se je čvrsto ukoreninil na našem planetu?« (Soglo v Barrat 2004: 132).

Prav zagotovo »so odgovornosti na strani vseh vpletenih«, kot je poudaril nekdanji francoski predsednik Mitterrand leta 1994, »zato ne moremo dopustiti, da bi sprejeli le enostranske rešitve« (Govor Mitterranda v Gallet 1995: 21).

10. SKLEP

Približno 120 let po »iznajdbi« Onésima Reclusa, skoraj pol stoletja po njeni miselni izdelavi in manj kot 20 let po njeni institucionalizaciji se postavlja vprašanje, kakšen zaključek lahko napravimo za Frankofonijo, ki predstavlja edinstveno skupnost brez primerjave na našem planetu in ki jo danes tvori več kot četrtnina držav članic OZN.

Najprej in dejansko je Frankofonija utemeljena na praktičiranju skupnega jezika: francoskega jezika. Slednji je bil seveda jezik kolonizatorja, ki ga je uvedel na vseh celinah in je tako tudi dolžen zavestno sprejeti odgovornosti za številne razcepitve med Severom in Jugom, nastale v 19. stoletju. Toda francoski jezik je tudi in predvsem nosilec kulture, ki je v veliki meri in zelo temeljito prispevala k nastanku modernega sveta. Od dekolonizacijskega obdobja dalje francoščina predstavlja spopade proti krivičnosti in željo po spoštovanju najbolj slabotnih ter zatiranih. Prav tako posreduje univerzalne vrednote, kot so mir, spoštovanje človekovih pravic in kultur. V številnih držav, ki so bile označene za neuvrščene, je bila učinkovito sredstvo za doseg resnične neodvisnosti.

Govoriti francosko tako v resnici ni nepristransko, kajti francoski jezik v sebi nosi tudi podobo, h kateri vsekakor spadajo humanistične vrednote, hkrati pa se nanaša na globalno kulturo, na kakovostno življenje in kakovost proizvodov.

Prav z dejstvom, da se Frankofonija ne proglašajo samo za braniteljico francoskega jezika in se je uspela geografsko ter institucionalno razširiti, se je frankofonska skupnost uveljavila kot sredstvo, ki je zmožno razviti solidarnost med različnimi ljudstvi, povezanih z enako jezikovno kulturo. Ti so prav s pomočjo Frankofonije vzpostavili svojevrstne oblike sodelovanja in hkrati prispevali k obrambi svojih posebnosti. Temu so priča številne vladne in nevladne frankofonske in francoske organizacije ter društva, ki skrbijo za različne oblike sodelovanja med pripadniki Frankofonije, še posebno na jezikovnem in kulturnem področju. S tem zagotavljajo tudi solidarnost med narodi ter obenem spoštujejo raznolikosti med njimi. Moja prva hipoteza je tako potrjena.

V času mondializacije, globalizacije in postopne uniformizacije političnega, ekonomskega, socialnega ter kulturnega življenja, v času, ko nastajajo številne unije, zveze, društva držav, ki »proizvajajo« poenostavljenje in poenotene prostore, torej tako ali drugače zreducirane, se zdi Frankofonija edina struktura v svetu z zmožnostjo upreti se ustanavljanju poenotenega načina življenja, ki bi pripeljal *ipso facto* do izbrisa identitet.

Tako se v istem trenutku, ko svet išče nove modele ali nove razvojne poti, Frankofonija lahko trudi, da postane gonilna sila novega ekonomskega in kulturnega reda, ki se bori proti enotni

kulturi najbolj bogatih in najmočnejših. Še več, Frankofonija želi in lahko promovira kulturni dialog.

Da bi bila zmožna konkretizirati vse svoje ideje, se mora Frankofonija opremiti s sposobnimi političnimi institucijami, ki bodo enkrat za vselej odpravile njen neodločen značaj, zaradi katerega se frankofonski predlogi in resolucije v preteklosti niso uresničili v večji meri.

Bogastvo njenih raznolikosti in moč v njeni dostopnosti za številne države označujejo Frankofonijo kot edino organizacijo, ki bi lahko bila sredstvo mondializacije s spoštovanjem identitet, tradicij in projektov vsakega posebej. V tem pa je nepogrešljiva današnjemu svetu v 21. stoletju.

Frankofonija kot geopolitični prostor mora oblikovati skupnost držav, ki bodo sposobne braniti francosko kulturo. Njen razcvet je še posebej odvisen od izgradnje močnega in solidarnega »ekonomskega prostora ob uporabi francoskega jezika« (Barrat 1995: 14). Hkrati z institucionalizacijo frankofonskega dejstva so predstavniki držav, ki jim je skupna uporaba francoščine, prišli do spoznanja, da morajo obvezno razviti in organizirati tudi gospodarske izmenjave ob že tradicionalnih kulturnih in jezikovnih zadolžitvah. Tako je na frankofonskem vrhu v Québecu leta 1987 nastala ideja o ustanovitvi resničnega frankofonskega ekonomskega prostora, s katerim naj bi se vzpostavilo pravo partnerstvo med njenimi državami, ki skupaj predstavljajo dobrih 700 milijonov prebivalcev, njihova produktivnost pa je ocenjena na okoli 2 500 milijard dolarjev. Še bolj konkretno pa so se na vrhu Frankofonije v Chaillotu leta 1991 tedanje države članice v okviru svetovnega gospodarstva angažirale, da bodo izvajale skupne akcije, ki bodo podpirale nastanek resničnega ekonomskega partnerstva med frankofoni.

Toda politična volja o ustanovitvi frankofonskega ekonomskega prostora se neprenehoma sooča s težavami, saj je med državami članicami Frankofonije še vedno zelo razširjeno dožemanje tega prostora samo v smislu kulturne in jezikovne skupnosti. Tako je frankofonski gospodarski prostor še vedno daleč od realnosti, saj trgovinske izmenjave med frankofonskimi državami še naprej ostajajo zelo skromne. Še slabše pa je stanje s podjetji frankofonskih držav, ki so edine zmožne ustvariti takšen prostor, a večina izmed njih še ni dovolj občutljiva za to vprašanje. Med njimi vlada prepričanje, da je frankofonski prostor samo združenje držav zadolžnic ali skupnost večinsko revnih držav, v katerih trg praktično ne obstaja.

Res je, da se takšne razmere *a priori* ne zdijo naklonjene oblikovanju ekonomskega prostora, glavna izmed številnih ovir pa je zagotovo heterogenost frankofonske skupnosti. Na eni strani geografska različnost, saj je 68 držav Frankofonije porazdeljenih po vsej zemeljski površini.

Na drugi strani se omenjena skupnost srečuje še z ekonomsko raznolikostjo, kjer najbolj bogate države planeta mejijo z najbolj revnimi narodi sveta.

Kljub temu številni avtorji poudarjajo, da je prav uspešna kulturna politika zagotovilo za resničen ekonomski razvoj Frankofonije. Vsakršno neizpolnjevanje tega dejstva bi namreč povzročilo padec tržne ekonomije. Na tem mestu velja še enkrat omeniti, da za razliko od vseh preostalih mednarodnih skupnosti Frankofonija ni ustanovljena na določenem geografskem, političnem, ekonomskem ali kulturnem kriteriju, pač pa je edini pogoj določena stopnja uporabe francoščine kot svetovnega jezika, ki si jo na različne načine med sabo delijo njeni uporabniki. To pa zagotavlja razvoj najrazličnejših oblik sodelovanja med frankofonskimi državami ob sočasnem spoštovanju posebnosti vsakega naroda. Pripadnost Frankofoniji tudi ni ekskluzivna, saj praktično vse njene članice vstopajo še v druge mednarodne organizacije, kot so EU, Afriška zveza, NAFTA, NATO, ASEAN, itd. Vrh tega Kanada in otok Mavricijus obenem pripadata skupnosti Commonwealth, s čimer se še enkrat potrjuje odprtost in neekskluzivnost frankofonske organizacije. Iz tega lahko sklepamo, da je Frankofonija predvsem gibanje, ki skuša spremeniti kulturne, jezikovne in zgodovinske vezi med narodi v veliko politično in ekonomsko skupnost. Slednje se odraža predvsem v ustanovitvi številnih institucij in multilateralnih programov sodelovanja.

V času mondializacije igra Frankofonija še toliko bolj pomembno vlogo, saj zavrača vsakršno globalizacijo ter se pri tem bori za bolj humano in bratsko obliko le-te. V tem vzdušju se je odvijal tudi frankofonski vrh v Bejrutu (2002), na katerem so bile postavljene najpomembnejše prioritete politične Frankofonije, kot so dialog med kulturami, skrb za človekove pravice in trajnostni razvoj, s čimer je želela jasno poseči v svetovno politiko in v njej tudi sodelovati. Tako je Frankofonija ena redkih organizacij v svetu, ki je pripravljena prisluhniti drugemu, ki zagovarja predvsem dialog, spoštovanje univerzalnih vrednot ter želi omejiti škodljive vplive takšne ekonomije, katere edini profit je uničevanje našega okolja.

A prav gotovo ne moremo razumno misliti o ustanovitvi ekonomske Frankofonije, če afriški kontinent ne bo mogel preseči svoje endemične podrazvitosti, ki za mnoge predstavlja oviro, da bi se Afrika lahko razvila v ekonomsko sposoben trg. Toda tudi Francozi morajo prenehati pesimistično razmišljati o afriškem kontinentu in si prizadevati, da bi delovali v smeri njegovega gospodarskega razmaha. To zahteva tako frankofonska solidarnost, ki je eden od temeljev frankofonske skupnosti, kakor tudi in predvsem politični in ekonomski interes industrializiranih držav.

Iz vseh navedenih razlogov je tako nujno potrebno izboljšanje pomoči pri razvoju držav Črnega kontinenta, kjer se mora pomoč na vsak način razviti v resnično partnerstvo. Toda ob tem se je potrebno zavedati, da pravi frankofonski prostor ni samo Afrika in da ta vključuje tudi številne druge neafriške države. Vsem tistim, ki se zdi vlaganje v afriško gospodarstvo velika izguba, velja omeniti, da so francosko-afriške gospodarske izmenjave zelo močne, Francija pa je njihova prva koristnica z izvažanjem v frankofonsko Afriko, katerih delež je višji od namenjene javne pomoči za njen razvoj.

»Moč jezika v današnjem času je naprej odvisna od ekonomskega uspeha,« je poudarila nekdanja francoska sekretarka za Frankofonijo Margie Sudre. Jezik je uporaben samo, če se prakticira in tako se še posebno v naših družbah, kjer ekonomski odnosi predstavljajo pomembno mesto, odločitev za vektor komuniciranja izkaže za bistveno. V tem smislu je treba razmišljati pri opredeljevanju Frankofonije, v kateri bi njeni akterji morali prav s pomočjo francoščine izgraditi uspešnejši ekonomski prostor.

Frankofonske države so sicer kmalu dojele pomembnost izgradnje frankofonskega gospodarskega prostora, vendar se bo slednji lahko resnično pojavil šele takrat, ko bodo tudi glavni akterji, podjetja, prispevali večji delež k njegovi uresničitvi. To se bo lahko zgodilo tedaj, ko bodo podjetja priznala, da je Frankofonija zanje lahko velika prednost. Frankofonija kot kulturna in jezikovna skupnost, ki je nefrankofonskim konkurentom manj naklonjena, bi prav zaradi slednjega dejstva frankofonskim podjetjem lahko omogočila učinkovito spremljanje pri njihovih razvojnih prizadevanjih. Skupen jezik, kultura, zgodovina in skupne vrednote namreč oblikujejo ugoden prostor za promocijo frankofonskega gospodarskega prostora. Francoščina kot skupni jezik tega prostora bi tako lahko igrala pomembno vlogo na področju notranjega komuniciranja in bila delovni jezik znotraj podjetij Frankofonije, prav tako pa tudi na področju zunanjega komuniciranja, kjer bi bila lahko adut za promocijo družbe ali določenega izdelka. Moja druga hipoteza je prav tako potrjena.

Na tem mestu lahko Frankofonija dejansko usmerja države Juga na poti k ekonomski rasti in trajnejšemu razvoju ter ob tem spoštuje njihove kulture in različnosti. In prav v tem je bistvena izvirnost Frankofonije.

Tako so bile v okviru nekdanje ACCT že sprejete nekatere iniciative, da bi napredovali pri izgradnji ekonomske Frankofonije, kot sta ustanovitve Frankofonske zbornice za gospodarske zadeve (fra. *Chambre francophone des affaires économiques* – CFAE) ali Informacijske banke v frankofonskih državah (fra. *Banque d'information sur les États francophones* – BIEF). Še posebno pa je treba spodbujati delovanje Frankofonskega foruma za poslovne

zadeve (fra. *Forum francophone des affaires* – FFA), čigar naloga je promovirati izmenjave med frankofonskimi podjetji in industrijami. Kljub težavnemu okolju je ne samo poskušal mobilizirati velika francoska podjetja, ampak tudi pripraviti francoska PME ter PMI do tega, da bi bolj aktivno pristopila k frankofonskim gospodarskim prizadevanjem. Njihova udeležba je še toliko bolj nujna, saj predstavljajo podjetja z najštevilčnejšim ustvarjanjem delovnih mest.

Kljub vsemu je prihodnost frankofonskega ekonomskega prostora zelo odvisna, morda tudi preveč, od dvostranskih vezi, ki jih Francija vzdržuje s frankofonskimi državami. Te se morajo še bolj okrepiti in razširiti, da bi tako lahko dali trdno strukturo ekonomskemu prostoru in zagotovili trajno delovanje v tej smeri. Tako bi lahko Frankofonija postala še kaj več kot le preprost forum razgovorov, ki so pogosto neuspešni in rezervirani le za zahodno elito. Šele ko bo Frankofonija resnično postala ekonomska entiteta, se bo lahko dejansko konkretizirala ter tako jasno pokazala, da njene ambicije niso samo ekonomske in kulturne narave. S tem bi dokazala tudi svojo resnično težo na mednarodnem političnem prizorišču.

Pri tem igra pomembno vlogo tudi Francija, saj je Frankofonija deloma tudi zapuščina francoske kolonialne preteklosti. Na prvi pogled se zdi, da skuša Francija z ustanovitvijo Frankofonije, to se pravi skupnosti danes več kot šestdesetih frankofonskih držav, nadaljevati svoje neoimperialistične težnje. Toda ideja o ustanovitvi Frankofonije se ni rodila v Franciji, temveč so njeni očetje ustanovitelji afriški predsedniki: Bourguiba, Sihanouk, Senghor, Amani Diori in drugi. Zato se postavlja vprašanje, kaj Frankofonija sploh predstavlja za francosko državo. Brez dvoma lahko rečemo, da je frankofonski prostor za Francijo pomembna priložnost in prihodnost, saj slednji v svetu predstavlja zelo cenjeno obliko kulturnega in ekonomskega sodelovanja. Vendar je Frankofonija še nedokončan projekt in kljub vztrajnemu delu na njeni boljši opaznosti (predvsem v smislu njenega pojavljanja pri pomembnih političnih vprašanjih) ozaveščenost glede frankofonskega dejstva pri francoskih prebivalcih še ni na željenem nivoju. To pa je lahko neke vrste pokazatelj na njeno še vedno šibko politično vlogo v svetu, zato so še toliko bolj pomembni različni frankofonski mediji, ki lahko pripomorejo k boljšemu poznavanju realnih in potencialnih zmožnosti Frankofonije. Še bolj pomembna in nujna je večja mobiliziranost francoskih političnih elit, ki še vedno ne kažejo zadostno mero zanimanja za frankofonsko skupnost in s tem tudi vlogo francoskega jezika v svetu. Kljub dejstvu, da so največkrat prav frankofoni sami povzročitelji neke vrste destabilizacije Frankofonije oziroma upadanja frankofonije tudi na ozemlju Francije. Slednje pa bi še predvsem morale skrbeti francoske oblasti, saj je njihov jezik kljub sprejetju številnih

jezikovnih zakonodaj (kot npr. »*Loi Toubon*«) močno napaden z vseh strani (predvsem z vse večjim vplivom angleščine).

Tema Frankofonije se je prav tako zelo malokrat uvrstila v govore in programe glavnih predsedniških kandidatov na letošnjih predsedniških volitvah v Franciji (april 2007). Slednje ugotavljata tudi francoski pisatelj in televizijski voditelj informativne oddaje na francoski televiziji TF1, Patrick Poivre d'Arvor, in njegov brat Olivier, prav tako pisatelj in direktor združenja »Cultures-France«, ki poudarjata skorajda popolno odsotnost frankofonske teme in promocije francoskega jezika v debatah predsedniških kandidatov v predvolilnem obdobju. »Redkokateri predsedniški kandidat je v svoji predvolilni kampanji omenil pomembnost vprašanja francoskega jezika in francoske kulture tako v Franciji kot v svetu« (*La langue française, grande absente du débat présidentiel, Le Figaro*, 30. September 2006). Pri tem velja poudariti, da ta ugotovitev velja le za glavne predsedniške kandidate (Sarkozy, Royal in Bayrou), medtem ko kandidati skrajne desnice, gaullisti in suveranisti (kot Le Pen, de Villiers, Dupont-Aignan) že od nekdaj uvrščajo Frankofonijo ter obrambo in promocijo francoskega jezika znotraj in izven Francije med glavne prioritete njihove politike.

Predsedniški kandidat vladajoče desne Unije za ljudsko gibanje (fra. *Union pour un Mouvement Populaire – UMP*) Nicolas Sarkozy, ki je na začetku predsedniške volilne kampanje (februar 2007) v svojih govorih o zunanji politiki Francije le redko omenil tudi Frankofonijo, pa je že dober mesec kasneje opozarjal, da bo v primeru izvolitve za predsednika Frankofonija postala »diplomatska prioriteta« francoske vlade (»*France- Sarkozy oublie la Francophonie*«, *Le Devoir*, 1. marec 2007). Hkrati je tudi poudarjal, da bo okrepil kulturno delovanje Francije v tujini ter se obenem zavzemal za jezikovno raznolikost, ki je pogoj za kulturno raznolikost in tudi pravica narodov. Dodal je še, da se bo boril za splošno poučevanje dveh tujih jezikov v Evropi, saj bi se lahko le na ta način po njegovem prepričanju zoperstavili hegemoniji angleščine. Še bolj konkretno je predstavil svojo frankofonsko vizijo v izjavi, da se bo zavzemal za uporabo francoščine kot delovnega jezika v podjetjih, ustanovljenih na francoskih tleh (če seveda ekonomske ali komercialne potrebe ne zahtevajo uporabo drugega jezika), in še dodal, da bo njegova skrb namenjena tudi nadaljni uporabi francoskega jezika v vseh institucijah EU in OZN. Čeprav nam besede Sarkozyja o promociji Frankofonije dajo slutiti pomembno angažiranost na kulturnem in izobraževalnem področju, pa je, nasprotno, politična dimenzija frankofonskega projekta (multilateralno sodelovanje preko OIF) komaj zaznana v njegovih predvolilnih obljubah.

Kandidatka Socialistične stranke (fra. *Parti Socialiste – PS*) Ségolène Royal je na začetku volilne kampanje 2007 prav tako kot desničar Nicolas Sarkozy vprašanje o Frankofoniji in

francoskem jeziku ter njegovi identiteti skoraj popolnoma izpustila iz svojega predsedniškega programa. Frankofonije je predstavljala le enega od mnogih elementov njene vizije o zunanji politiki. Kljub temu je treba omeniti, da so v omenjenem programu predvideni ukrepi, s katerimi bi v primeru izvolitve zagotovila razvoj poučevanja francoščine v svetu. Želja socialiste je namreč, da bi francoščino govorilo še več ljudi kot predvidenih 300 milijonov žensk in moških do leta 2050.

Kontroverzni predsedniški kandidat Nacionalne fronte (fra. *Front National – FN*) Jean-Marie Le Pen je glede frankofonskega projekta veliko bolj jasen, saj je v svojem volilnem predsedniškem programu jasno zapisal, da hoče »braniti Frankofonijo«. »Naša naloga je, da združimo vse frankofonske države, s katerimi nas vežejo stare in prijateljske vezi. Ta skupna kulturna dediščina je lahko hkrati tudi drugačen model solidarnosti, ravnotežja in resničnega humanizma napram kulturnem, političnem in ekonomskemu anglosaksonskemu imperializmu«. Na konkretniji način skuša skrajni desničar slednje uresničiti s »promoviranjem francoskega jezika v svetu« preko »aktivne politike na področju promoviranja in ustanavljanja francoskih šol in gimnazij v tujini, zagotovljenih v bilateralnih dogovorih. Delovanje diplomatskih služb in služb za francosko sodelovanje v tujini in posebno v frankofonskih državah bo tako lahko na teh področjih še bolj okrepljeno. Mreža ustanov »Alliance française« se bo za te potrebe še bolj okrepila«.

Z ustanovitvijo OIF leta 2005, ki se od takrat dalje še bolj vztrajno zavzema za promocijo francoščine in frankofonskega projekta, se je razširila njena prepoznavnost oziroma popularnost. Številni festivali in prireditve frankofonske kulture tako v frankofonskih državah kot tudi v Franciji kažejo na vitalnost in solidarnostne vezi znotraj Frankofonije: filmski festivali, fotografski natečaji in razstave, gledališka in športna srečanja, igre Frankofonije, različne nagrade in tudi Mednarodni dan Frankofonije (20. marec).

Razgibanemu kulturnemu življenju Frankofonije se vedno bolj, a še vedno prepočasi, približuje tudi njeno politično udejstvovanje, ki je z bejrutskih vrhom pokazalo, da je med frankofonskimi državami možno doseči širok konsenz glede pomembnih mednarodnih vprašanj. Vendar bo treba v prihodnosti politično težo Frankofonije še konsolidirati in okrepiti njeno avtonomijo, da bo tako postala resnična svojevrstna geopolitika. S tem pa bo hitrejša in učinkovitejša tudi izgradnja njenega gospodarskega prostora, ki bi lahko postal resen konkurent na svetovnem trgu 21. stoletja.

Naloga bo še težka in dolga; toda, kot je rekel maršal Lyautey: »To zahteva veliko časa. Še en razlog več, da začnemo takoj«.

11. VIRI IN LITERATURA

11.1 LITERATURA

1. Albert, Christiane (1999): *Francophonie et identités culturelles*. Paris: Karthala.
2. Barrat, Jacques in Claudia Moisei (2004): *Géopolitique de la Francophonie*. Paris: PUF.
3. Barrat, Jacques (1995): *Vers un espace économique francophone*. Paris: Franconomies, n°1.
4. Beaucé, Thierry de (1998): *Nouveau discours sur l'universalité de la langue française*. Paris: Gallimard.
5. Bonnet, Véronique (2002): *Frontières de la Francophonie; Francophonie sans frontières, »Itinéraires et contacts de cultures«*. Paris: L'Harmattan.
6. Bučar, Bojko, Zlatko Šabič in Milan Brglez (2000): *Navodila za pisanje seminarske naloge in diplomatska dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Chatton, Pierre-François in Joanna Mazuryk Bapst (1991): *Le défi francophone*. Bruxelles: Bruylant.
8. Chaudenson, Robert (1991): *La Francophonie, représentations, réalités, perspectives*. Paris: Didier Érudition.
9. Chauprade, Aymeric (1996): *L'espace économique francophone. Pour une Francophonie intégrale*. Paris: Ellipses.
10. Deaniau, Xavier (2003): *La Francophonie*. Paris: PUF, coll. »Que sais-je?«, n° 2111.
11. *Dictionnaire universel francophone 1997*. Paris: Hachette.
12. El Tibi, Zeina (2001): *La Francophonie et le dialogue entre les cultures*. Paris: L'Âge d'Homme.
13. Gallet, Dominique (1995): *Pour une ambition francophone*. Paris: L'Harmattan.
14. Gilder, Alfred (2002): *La planète francophone*. Paris: Le Cherche-Midi.

15. Glassner, Martin Ira (1995): *Political Geopgraphy*. 2nd Edition. New York: Willey Text Books.
16. Grad, Anton (1996): *Francosko-slovenski slovar*. Ljubljana: DZS.
17. Hagège, Claude (1987): *Le Français et les siècles*. Paris: Odile Jacob.
18. Hargrove, Charles (1996): *Francophonie et Commonwealth: ne plus agir en vase clos*. Paris: Marchés tropicaux et méditerranéens, n° 2631.
19. Haut Conseil de la Francophonie (rapports 1991, 1993, 1994, 1996 in 2000): »*État de la francophonie dans le monde*«. Paris: La Documentation française.
20. Jesenik, Viktor in Narcis Dembskij (1997): *Slovensko-francoski slovar*. Ljubljana: DZS.
21. Južnič, Stane (1980): *Kolonializem in dekolonizacija*. Maribor: Založba Obzorja.
22. Léger, Jean-Marc (1987): *La Francophonie: grand dessein, grande ambiguïté*. Paris: Nathan.
23. Le Marchand, Véronique (1999): *La Francophonie*. Toulouse: Éditions Milan.
24. *Le Petit Larousse* (francosko-francoski slovar) (1998). Paris: Les Éditions françaises.
25. Mackinder, Halford J. (1962): *Democratic Ideals and Reality*. New York: Norton & Co.
26. Mahan, Alfred T. (1957): *The Influence of Seapower upon History*. New York: Hill & Wang.
27. Mišmaš, Aleš (2006): *Evolucija geopolitičnih interesov ZDA od njihovega nastanka do začetka hladne vojne*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
28. N'zelomona, Berthin (2001): *Recherches africaines, la francophonie: l'indispensable mutation du paternalisme vers un multilatérisme équilibré*. Paris: L'Harmattan.
29. Organisation internationale de la francophonie (OIF) (2003): *La Francophonie dans le monde 2002–2003*. Paris: Larousse.

30. Parker, Geoffrey (1997): *Zahodna geopolitična misel v dvajsetem stoletju* (uvod Simoniti, Iztok). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
31. Poissonnier, Ariane in Gérard Sournia (2006): *Atlas mondial de la francophonie, Du culturel au politique*. Paris: Éditions Autrement.
32. Pruvost, Jean (2002): *Les dictionnaires de langue française*. Paris: PUF, coll. »Que sais-je?«, n°3622.
33. Rapport ENA (1991): *La Francophonie, espace politique et économique pour la France et les pays en développement*. Paris: promotion Condorcet.
34. Senghor, Léopold Sédar (1995): *Le dialogue des cultures*. Paris: Le Seuil.
35. Shelley, Fred M., J. Clark Archer, Stanley D. Brunn in Fiona M. Davidson (1996): *Political Geography of the United States*. New York: Guilford Press.
36. Spykman, Nicholas John (1944): *The Geography of the Peace*. New York: Harcourt, Brace & Co.
37. Tréan, Claire (2006): *La Francophonie, Histoire&Civilisations*. Paris: Le Cavalier Bleu Editions.

11.2 INTERNETNI VIRI

1. Internet 1: *Ustavna listina Frankofonije* (fra. *Charte de la Francophonie*), sprejeta in razglašena z resolucijo Medministrske konference za Frankofonijo v Antananarivu, 23. november 2005. Dostopno na <http://www.francophonie.org/ressources/textes.cfm> (14. december 2006).
2. Internet 2: *Organisation internationale de la Francophonie*. Dostopno na <http://www.francophonie.org> (14. december 2006).
3. Internet 3: *Deklaracije in načrti delovanja vrhov Frankofonije* (fra. *Déclarations et plans d'actions des Sommets de la Francophonie*). Dostopno na <http://www.francophonie.org/ressources/textes.cfm> (15. december 2006).

4. Internet 4: *Deklaracije in načrti delovanja področnih ministrskih konferenc* (fra. *Déclarations et plans d'actions des conférences ministérielles sectorielles*). Dostopno na <http://www.francophonie.org/ressources/textes.cfm> (15. december 2006).
5. Internet 5: *Statuti in pogoji za udeležbo na vrhu Frankofonije* (fra. *Statuts et modalités d'adhésion au Sommet*). Dostopno na <http://www.francophonie.org/ressources/textes.cfm> (15. december 2006).
6. Internet 6: *Poročilo o dejavnostih za leto 2004–2006* (fra. *Rapport d'activités 2004–2006*). Dostopno na <http://www.francophonie.org/ressources/rapport.cfm> (17. december 2006).
7. Internet 7: *Agence intergouvernementale de la Francophonie*. Dostopno na <http://www.agence.francophonie.org> (14. december 2006).
8. Internet 8: *Agence universitaire de la Francophonie*. Dostopno na <http://www.auf.org> (08. februar 2007).
9. Internet 9: *Assemblée parlementaire de la Francophonie*. Dostopno na <http://www.francophonie.org/oif/autres-organismes.cfm#apf> (17. december 2006).
10. Internet 10: *Centre international francophone de documentation et d'information*. Dostopno na <http://www.cifdi.francophonie.org> (05. december 2007).
11. Internet 11: *Dictionnaire universel francophone en ligne*. Dostopno na <http://www.francophonie.hachette-livre.fr> (03. marec 2007).
12. Internet 12: *La Documentation française* (dela, poročila in aktualni dosjeji o Frankofoniji). Dostopno na <http://www.ladocumentationfrancaise.fr> (15. december 2006).
13. Internet 13: *Ministère français des Affaires étrangères*. Dostopno na http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/actions-france_830/francophonie-langue-francaise_1040/index.html (20. december 2006).
14. Internet 14: *Instances politiques de la Francophonie*. Dostopno na <http://www.francophonie.org/oif/instances.cfm> (25. april 2007).

15. Internet 15: *Kraljeva akademija za jezik in francosko literaturo v Belgiji*. Dostopno na <http://www.arlfb.be/organisation/index.html> (16. marec 2007).
16. Internet 16: *Mednarodna zveza za frankofonski tisk*. Dostopno na http://www.presse-francophone.org/uijplf/uijplf_presentation.htm (16. marec 2007).
17. Internet 17: *Frankofonski forum za poslovne zadeve*. Dostopno na <http://www.ffa-i.org/head.php?path=profil/presentation> (16. marec 2007).
18. Internet 18: *Sommets de la Francophonie*. Dostopno na <http://agora.qc.ca/francophonie.nsf/Sections/Sommets> (19. marec 2007).